

Temeljem članka 16. i 61. stavak (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i članka 14. stavak (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni ravnatelj Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O CERTIFIKACIJI PLOVIDBENOSTI I EKOLOŠKOJ
CERTIFIKACIJI ZRAKOPLOVA I ZRAKOPLOVNIH
PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA I ZA
CERTIFIKACIJU PROJEKTNIH I PROIZVODNIH
ORGANIZACIJA**

Članak 1.
(Predmet)

Ovim pravilnikom utvrđuju se zajednički tehnički zahtjevi i postupci za certifikaciju plovitbenosti i ekološku certifikaciju zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja, i to:

- a) izdavanje tipskih certifikata, ograničenog tipskog certifikata, dodatnih tipskih certifikata i izmjene navedenih uvjerenja;
- b) izdavanje uvjerenja o plovitbenosti zrakoplova, ograničenog uvjerenja o plovitbenosti zrakoplova, dozvola za let i uvjerenja o vraćanju u uporabu;
- c) izdavanje odobrenja dizajna popravka;
- d) dokazivanje usuglašenosti sa zahtjevima vezanim za zaštitu okoline;
- e) izdavanje potvrda o buci;
- f) identifikiranje proizvoda, dijelova i uređaja;
- g) certifikacija određenih dijelova i uređaja;
- h) certifikacija projektnih organizacija i proizvodnih organizacija;
- i) izdavanje naloga za plovitbenosti.

Članak 2.
(Pojmovi)

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) **JAA** - Joint Aviation Authorities (Zajedničke zrakoplovne vlasti);
- b) **JAR** - Joint Aviation Requirements (Zajednički zrakoplovni zahtjevi);
- c) **Dio 21** - zahtjevi i postupci za certifikaciju zrakoplova i s njima povezanih proizvoda, dijelova i uređaja i projektnih organizacija i proizvodnih organizacija iz Aneksa I ove uredbe;
- d) **Dio M** - odgovarajući zahtjevi za kontinuiranu plovitbenost koji su doneseni u skladu sa Zakonom o zrakoplovstvu BiH;
- e) **Glavno poslovno sjedište** - glavna uprava ili registrirano sjedište poduzeća unutar kojeg se sprovode glavne finansijske djelatnosti i operativni nadzor nad aktivnostima navedenim u ovom pravilniku;
- f) **Artikl** - bilo koji dio ili uređaj koji će se ugraditi u civilni zrakoplov;
- g) **ETSO** - Naredba o europskom tehničkom standardu (*European Technical Standard Order*). Naredba o europskom tehničkom standardu je detaljna specifikacija plovitbenosti koju izdaje Europska agencija za sigurnost zračnog prometa ("Agencija") radi garantiranja usuglašenosti sa zahtjevima iz ove uredbe, kao minimalni standard radne učinkovitosti za određene proizvode;
- h) **EPA** - Europsko odobrenje dijelova (*European Part Approval*). Europsko odobrenje dijelova za neki proizvod znači da je proizvod proizveden sukladno

odobrenim projektnim podacima, koji ne pripadaju nositelju tipskog certifikata za povezani proizvod, osim artikala ETSO-a.

- i) **Zrakoplov ELA1** - sljedeći europski laki zrakoplov sa posadom:

- 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
- 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje;
- 3) balon s najvećom projektiranom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne balone, 1050 m³ za plinske balone i 300 m³ plinske balone;
- 4) dirizabl projektiran za najviše četiri osobe s najvećom projektiranom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne dirizable i 1000 m³ za plinske dirizable.

- j) **Zrakoplov ELA2** - europski laki zrakoplov sa posadom:

- 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 2000 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
- 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 2000 kg ili manje;
- 3) balon;
- 4) dirizabl na topli zrak;
- 5) dirizabl na uzgonski plin koji zadovoljava sve sljedeće karakteristike:
 - 3% maksimalne statičke težine,
 - Nevektorirani potisak (osim kontra-potiska),
 - Konvencionalno i jednostavno projektirana: struktura, sustavi kontrole i sustav baloneta,
 - Da nije opremljen servo-pokretačem;
- 6) veoma laki rotorkraft.

- k) **ECAA Sporazum** - Multilateralni sporazum između Europske zajednice i njenih država članica, Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih naroda na Kosovu (sukladno Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN 1244, od 10.06.1999. godine) o uspostavljanju Zajedničkog europskog zrakoplovnog područja;

- l) **Država članica** - država članica Europske unije;
- m) **Agencija ili EASA** - Europska agencija za sigurnost zračnog prometa (European Aviation Safety Agency);
- n) **Nacionalna zrakoplovna vlast** - nadležni organ, nadležni organ države članice, označava BHDCA.

Članak 3.

(Certifikacija proizvoda, dijelova i uređaja)

- (1) Certifikati za proizvode, dijelove i uređaje izdaju se kao što je navedeno u Aneksu I (Dio 21)
- (2) Odstupajući od stavka (1) iz odredbi odjeljaka H i I Aneksa I (Dio 21), izuzimaju se zrakoplovi, uključujući ugrađene proizvode, dijelove i uređaje, koji nisu registrirani u državi članici. Također će biti izuzeti iz odredbi Odjeljaka P Aneksa I (Dio 21) osim kada su oznake zrakoplova dodijeljene od strane države članice.

Članak 4.

(Kontinuirana važnost tipskog certifikata i povezanih uvjerenja o plovidbenosti)

- (1) Za proizvode čiji je tipski certifikat ili dokument koji omogućava izdavanje uvjerenja o plovidbenosti izdala država članica prije 28. rujna 2003. godine, primjenjuju se sljedeće odredbe:
 - a) Smatra se da proizvod ima tipski certifikat izdat sukladno ovom pravilniku ako:
 - 1) je temelj za izdavanje tipskog certifikata bila:
 - JAA temelj za izdavanje tipskog certifikata za proizvode koji su certificirani prema procedurama JAA-a, definiranim u njihovu obrascu za upis podataka JAA-a; ili
 - temelj za izdavanje tipskog certifikata, koji je naveden u obrascu za upis podataka tipskog certifikata države u kojoj je proizvod projektiran za ostale proizvode, ako se kao država u kojoj je proizvod projektiran navodi, osim ako Agencija, posebno vodeći računa o dizajnu tipa i iskustvom u eksploataciji, ne utvrdi da navedeni temelj za tipski certifikat ne garantira razinu sigurnosti koja odgovara razini predviđenoj Regulativom EC 216/2008 i ovim pravilnikom; ili
 - država s kojom je određena država članica sklopila bilateralni sporazum o plovidbenosti ili sličan sporazum prema kojem su navedeni proizvodi certificirani na temelju kodova plovidbenosti države u kojoj su proizvodi projektirani, osim ako Agencija ne utvrdi da te certifikacijske specifikacije ili iskustvo u službi ili sigurnosni sustav navedene države ne garantira razinu sigurnosti koji odgovara razini predviđenoj Regulativom EC 216/2008 i ovim pravilnikom.
 - 2) se na proizvod odnose zahtjevi vezani uz zaštitu okoline, koji su navedeni u Aneksu 16 Čikaške konvencije;
 - 3) se na njega odnose naredbe o plovidbenosti države projektiranja.
 - b) Projekti pojedinih zrakoplova, koji su unešeni u registar bilo koje države članice prije 28. rujna 2003. godine, smatraju se odobrenim sukladno ovom pravilniku, ako:
 - 1) je njihov osnovni dizajn tipa dio tipskog certifikata, koji je naveden u stavku (a);
 - 2) su sve izmjene osnovnog dizajna tipa, za koje nositelj tipskog certifikata nije odgovoran, odobrene; i
 - 3) se poštuju naredbe o plovidbenosti koje je država članica registracije izdala ili usvojila prije 28. rujna 2003. godine, uključujući sve izmjene naredbi o plovidbenosti države projektiranja, koje je usuglasila država članica registracije.
- (2) Uvjerenje o plovidbenosti, izdano od strane države članice kojim se potvrđuje usuglašenost sa uvjerenjem o tipu utvrđenom sukladno točki 1. članka 4, smatrat će se da je sukladno ovom pravilniku.

Članak 5.

(Kontinuirana važnost dodatnih tipskih certifikata)

Za dodatni tipski certifikat, koji je izdala država članica sukladno postupcima JAA ili nacionalnim postupcima koji su na

snazi i za promjene na proizvodu, koje predlažu osobe koje nisu nositelji uvjerenja o tipu, odobrene od strane države članice sukladno nacionalnim postupcima koji su na snazi, ako je dodatno tipski certifikat, ili promjena bila važeća 28. rujna 2003. godine, smatra se da su dodatni tipski certifikat, ili promjena, izdani sukladno ovom pravilniku.

Članak 6.

(Kontinuirana važnost uvjerenja za dijelove i uređaje)

Odobrenja dijelova i uređaja, koje su izdale države članice i koja su važila 28. rujna 2003. godine, smatra se da su izdana sukladno ovom pravilniku.

Članak 7.

(Podaci o operativnoj prikladnosti)

- (1) Nositelj certifikata tipa za zrakoplov, koji je izdan prije 17.02.2014. godine, koji namjerava isporučiti novi zrakoplov operatoru iz Bosne i Hercegovine na dan ili nakon 17.02.2014. godine, dobiva odobrenje od Agencije sukladno točki 21.A.21 podtočki (e) ovog pravilnika, osim minimalnog programa osposobljavanja osoblja koje ima ovlaštenje za certificiranje održavanja i osim za izvorne podatke ovjere zrakoplova u svrhu objektivne kvalifikacije simulatora. Odobrenje se mora ishoditi najkasnije do 18.12.2015. ili prije nego što operator iz Bosne i Hercegovine počne koristiti zrakoplov, što god od toga nastupi kasnije. Podaci o operativnoj prikladnosti mogu biti ograničeni na model koji se isporučuje.
- (2) Podnositelj zahtjeva za certifikat tipa za zrakoplov za koji je zahtjev predan prije 17.02.2014. i za koji certifikat tipa nije izdan prije 17.02.2014. godine, dobiva odobrenje od Agencije sukladno točki 21.A.21 podtočki (e) ovog pravilnika, osim minimalnog programa osposobljavanja za ovlaštenje za tip osoblja za certificiranje održavanja i osim za izvorne podatke ovjere zrakoplova u svrhu objektivne kvalifikacije simulatora. Odobrenje se mora dobiti od Agencije najkasnije do 18.12.2015. ili prije nego što operator iz Bosne i Hercegovine počne koristiti zrakoplov, što god od toga nastupi kasnije.
- (3) Od nositelja certifikata tipa koji uključuje podatke o operativnoj prikladnosti zahtijeva se da dobije odobrenje proširenja opsega odobrenja projektne organizacije ili postupaka koji su alternativa odobrenju projektne organizacije, kako je primjenjivo, koji će uključivati aspekte operativne prikladnosti prije 18.12.2015. godine.

Članak 8.

(Projektne organizacije)

- (1) Organizacija koja je odgovorna za dizajn proizvoda, dijelova i uređaja ili za izmjene ili popravke na njima mora dokazati svoju sposobnost sukladno Aneksu I (Dio 21).
- (2) Odstupajući od stavka (1) ovog članka, organizacija čije je glavno poslovno sjedište u državi koja nije država članica može dokazati svoju sposobnost na temelju certifikata koji je izdala navedena država za proizvod, dio i uređaj za koji podnosi zahtjev ako:
 - a) je u toj državi proizvod i projektiran;
 - b) je Agencija utvrdila da je sustavom te države predviđena neovisna razina provjere usuglašenosti jednaka onoj koja je predviđena ovim pravilnikom i koja se sprovodi putem jednakovrijednog sustava odobrenja organizacija ili neposrednim uključivanjem nadležnog tijela te države.

Članak 9.

(Prihvatljivi načini usuglašavanja - Acceptable Means of Compliance)

U primjeni ovog pravilnika koriste se rješenja propisana Odlukom 2003/1/RM izvršnog ravnatelja Agencije (EASA) koja

sadrži prihvatljive načine usuglašavanja i smjernice, uključujući i sve amandmane te odluke, kao i važeće revizije dokumenata koji su objavljeni na internet stranicama Agencije (EASA): prihvatljivi načini usuglašavanja (*Acceptable Means of Compliance - AMC*) - *Part-21* i smjernice (*Guidance Material - GM*) - *Part-21*.

Članak 10.

(Završne odredbe)

- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasnik BiH".
- (2) Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o certifikaciji plovidbenosti i ekološkoj certifikaciji zrakoplova i zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja i za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija ("Službeni glasnik BiH", broj 45/10).

Broj 1-3-02-2-151-1/15

20. veljače 2015. godine

Banja Luka

Generalni ravnatelj
Dorđe Ratkovića, v. r.

ANEKS I DIO 21 (PART-21)

Certifikacija zrakoplova i zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja, i projektnih i proizvodnih organizacija

Sadržaj

21.1	Opće
SEKCIJA A	TEHNIČKI ZAHTJEVI
ODJELJAK A	OPĆE ODREDBE
21.A.1	Oblast primjene
21.A.2	Djelovanje trećih osoba, koje nisu imatelji uvjerenja ni podnositelji zahtjeva za izdavanje uvjerenja
21.A.3A	Otkazi, kvarovi i defekti
21.A.3B	Nalozi za plovidbenost
21.A.4	Usuglašenost proizvodnje i dizajna
ODJELJAK B	TIPSKI CERTIFIKAT I OGRANIČENI TIPSKI CERTIFIKAT
21.A.11	Oblast primjene
21.A.13	Podobnost
21.A.14	Dokazivanje osposobljenosti
21.A.15	Zahtjev
21.A.16A	Pravila o plovidbenosti (Certifikacione specifikacije)
21.A.16B	Posebni uvjeti
21.A.17	Osnova za certifikaciju tipa
21.A.18	Zahtjevi za zaštitu životne sredine i certifikacijski zahtjevi (<i>Certification Specifications, CS</i>)
21.A.19	Promjene zbog kojih je potreban novotipski certifikat
21.A.20	Usuglašenost s osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine
21.A.21	Izdavanje tipskog certifikata
21.A.23	Izdavanje ograničenog tipskog certifikata
21.A.31	Dizajn tipa
21.A.33	Provjere i ispitivanja
21.A.35	Probni letovi
21.A.41	Tipski certifikat
21.A.44	Obveze imatelja certifikata
21.A.47	Prenosivost
21.A.51	Važenje certifikata
21.A.55	Vođenje evidencije
21.A.57	Priručnici
21.A.61	Naputci za kontinuiranu plovidbenost
ODJELJAK C	NE PRIMJENJUJE SE
ODJELJAK D	PROMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA I OGRANIČENOG TIPSKOG CERTIFIKATA
21.A.90A	Oblast primjene
21.A.90B	Standardne promjene
21.A.91	Klasifikacija promjene dizajna tipa
21.A.92	Podobnost
21.A.93	Zahtjev

21.A.95	Manje promjene
21.A.97	Veće promjene
21.A.101	Određivanje certifikacijskih zahtjeva (<i>Certification Specifications, CS</i>) i zahtjeva za zaštitu životne sredine
21.A.103	Izdavanje odobrenja
21.A.105	Vođenje evidencije
21.A.107	Naputci za kontinuiranu plovidbenost
21.A.109	Obveze i EPA oznake – Europsko odobrenje za dijelove (<i>European Part Approval</i>)
ODJELJAK E	DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT
21.A.111	Oblast primjene
21.A.112A	Podobnost
21.A.112B	Dokazivanje osposobljenosti
21.A.113	Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata
21.A.114	Dokazivanje usuglašenosti
21.A.115	Izdavanje dodatnog tipskog certifikata
21.A.116	Prenosivost
21.A.117	Promjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat
21.A.118A	Obveze i EPA oznake
21.A.118B	Važenje certifikata
21.A.119	Priručnici
21.A.120	Naputci za kontinuiranu plovidbenost
ODJELJAK F	PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA
21.A.121	Oblast primjene
21.A.122	Podobnost
21.A.124	Zahtjev
21.A.125A	Izdavanje pisma o suglasnosti (<i>Letter of Agreement</i>)
21.A.125B	Nalazi (<i>Findings</i>)
21.A.125C	Važenje pisma o suglasnosti
21.A.126	Sustav kontrole proizvodnje
21.A.127	Ispitivanja: zrakoplov
21.A.128	Ispitivanja: motori i elise
21.A.129	Obveze proizvođača
21.A.130	Izjava o usuglašenosti (<i>Statement of Conformity</i>)
ODJELJAK G	ODOBRANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU
21.A.131	Oblast primjene
21.A.133	Podobnost
21.A.134	Zahtjev
21.A.135	Izdavanje odobrenja
21.A.139	Sustav kvaliteta
21.A.143	Priručnik organizacije za proizvodnju
21.A.145	Zahtjev za odobravanje
21.A.147	Promjene u odobroj organizaciji za proizvodnju
21.A.148	Promjena mjesta
21.A.149	Prenosivost odobrenja
21.A.151	Uvjeti odobrenja
21.A.153	Promjene uvjeta odobrenja
21.A.157	Provjere
21.A.158	Nalazi (<i>Findings</i>)
21.A.159	Važenje odobrenja
21.A.163	Prava
21.A.165	Obveze imatelja odobrenja
ODJELJAK H	UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI I OGRANIČENO UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI
21.A.171	Oblast primjene
21.A.172	Podobnost
21.A.173	Vrste uvjerenja o plovidbenosti

21.A.174	Zahtjev
21.A.175	Jezik
21.A.177	Promjene
21.A.179	Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici
21.A.180	Inspeksijski pregled
21.A.181	Važenje uvjerenja
21.A.182	Identifikacija zrakoplova
ODJELJAK I	UVJERENJE O BUCI
21.A.201	Oblast primjene
21.A.203	Podobnost
21.A.204	Zahtjev
21.A.207	Promjene (izmjene i dopune)
21.A.209	Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici
21.A.210	Inspeksijski pregled
21.A.211	Važenje uvjerenja
ODJELJAK J	ODOBRANJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN
21.A.231	Oblast primjene
21.A.233	Podobnost
21.A.234	Zahtjev
21.A.235	Izdavanje odobrenja
21.A.239	Sustav osiguranja dizajna
21.A.243	Podaci
21.A.245	Zahtjev za odobravanje
21.A.247	Promjene sustava osiguranja dizajna
21.A.249	Prenosivost
21.A.251	Uvjeti odobrenja
21.A.253	Promjene uvjeta odobrenja
21.A.257	Provjere
21.A.258	Nalazi (<i>Findings</i>)
21.A.259	Važenje odobrenja
21.A.263	Prava imatelja odobrenja
21.A.265	Obveze imatelja odobrenja
ODJELJAK K	DIJELOVI I UREĐAJI
21.A.301	Oblast primjene
21.A.303	Usuglašenost s važećim zahtjevima
21.A.305	Odobrenje dijelova i uređaja
21.A.307	Spremnost dijelova i uređaja za ugradnju
(ODJELJAK L	NE PRIMJENJUJE SE)
ODJELJAK M	POPRAVKE
21.A.431A	Oblast primjene
21.A.431B	Standardne popravke
21.A.432A	Podobnost
21.A.432B	Dokazivanje osposobljenosti
21.A.433	Dizajn popravki
21.A.435	Klasifikacija popravki
21.A.437	Izdavanje odobrenja dizajna popravki
21.A.439	Proizvodnja dijelova za popravku
21.A.441	Ugradnja popravki
21.A.443	Ograničenja
21.A.445	Nepopravljena oštećenja
21.A.447	Vođenje evidencije
21.A.449	Naputci za kontinuiranu plovidbenost
21.A.451	Obveze i oznake EPA
(ODJELJAK N	NE PRIMJENJUJE SE)
ODJELJAK O	ETSO OVLAŠTENJA
21.A.601	Oblast primjene
21.A.602A	Podobnost

21.A.602B	Dokazivanje osposobljenosti
21.A.603	Zahtjev
21.A.604	ETSO ovlaštenje za pomoćni uređaj za napajanje (APU)
21.A.605	Zahtjevi u pogledu podataka
21.A.606	Izdavanje ETSO ovlaštenja
21.A.607	Prava imatelja ETSO ovlaštenja
21.A.608	Izjava o dizajnu i performansama (<i>DDP</i>)
21.A.609	Obveze imatelja ETSO ovlaštenja
21.A.610	Odobrovanje odstupanja
21.A.611	Promjene dizajna
21.A.613	Vođenje evidencije
21.A.615	Inspeksijski pregled Agencije
21.A.619	Važenje ETSO ovlaštenja
21.A.621	Prenosivost
ODJELJAK P	DOZVOLA ZA LET
21.A.701	Oblast primjene
21.A.703	Podobnost
21.A.705	Nadležni organ
21.A.707	Zahtjev za izdavanje dozvole za let
21.A.708	Uvjeti leta
21.A.709	Zahtjev za odobravanje uvjeta leta
21.A.710	Odobrovanje uvjeta leta
21.A.711	Izdavanje dozvole za let
21.A.713	Promjene
21.A.715	Jezik
21.A.719	Prenosivost dozvole
21.A.721	Inspeksijski pregledi
21.A.723	Važenje
21.A.725	Produženje važenja dozvole za let
21.A.727	Obveze imatelja dozvole za let
21.A.729	Vođenje evidencije
ODJELJAK Q	IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA
21.A.801	Identifikacija proizvoda
21.A.803	Postupanje sa identifikacijskim podacima
21.A.804	Identifikacija dijelova i uređaja
21.A.805	Identifikacija kritičnih dijelova
21.A.807	Identifikacija ETSO artikala
SEKCIJA B	POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE
ODJELJAK A	OPĆE ODREDBE
21.B.5	Oblast primjene
21.B.20	Obveze nadležnog organa
21.B.25	Zahtjevi u pogledu organizacije nadležnog organa
21.B.30	Dokumentirani postupci
21.B.35	Promjene u organizaciji i postupcima
21.B.40	Rješavanje sporova
21.B.45	Izvršavanje/koordinacija
21.B.55	Vođenje evidencije
21.B.60	Nalozi za plovidbenost
ODJELJAK B	TIPSKI CERTIFIKAT I OGRANIČENI TIPSKI CERTIFIKAT
(ODJELJAK C	NE PRIMJENJUJE SE)
ODJELJAK D	IZMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA I OGRANIČENOG TIPSKOG CERTIFIKATA
ODJELJAK E	DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT
ODJELJAK F	PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA
21.B.120	Ispitivanje
21.B.125	Nalazi
21.B.130	Izdavanje pisma o suglasnosti

21.B.135	Održavanje pisma o suglasnosti
21.B.140	Promjena pisma o suglasnosti
21.B.145	Ograničavanje, privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti
21.B.150	Vođenje evidencije

ODJELJAK G - ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

21.B.220	Ispitivanje
21.B.225	Nalazi
21.B.230	Izdavanje odobrenja
21.B.235	Stalni nadzor
21.B.240	Promjena odobrenja
21.B.245	Privremeno ili trajno ukidanje odobrenja
21.B.260	Vođenje evidencije

ODJELJAK H - UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI I OGRANIČENO UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI

21.B.320	Ispitivanje
21.B.325	Izdavanje uvjerenja o plovibenosti
21.B.326	Uvjerenje o plovibenosti
21.B.327	Ograničeno uvjerenje o plovibenosti
21.B.330	Trajno i privremeno ukidanje uvjerenja o plovibenosti i ograničenog uvjerenja o plovibenosti
21.B.345	Vođenje evidencije

ODJELJAK I - UVJERENJE O BUCI

21.B.420	Ispitivanje
21.B.425	Izdavanje uvjerenja o buci
21.B.430	Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci
21.B.445	Vođenje evidencije
ODJELJAK J	ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN
ODJELJAK K	DIJELOVI I UREĐAJI
(ODJELJAK L	NE PRIMJENJUJE SE)
ODJELJAK M	POPRAVKE
(ODJELJAK N	NE PRIMJENJUJE SE
ODJELJAK O	ETSO OVLAŠTENJA
ODJELJAK P	DOZVOLA ZA LET

21.B.520 Ispitivanje

21.B.525 Izdavanje dozvola za let

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

21.B.545 Vođenje evidencije

ODJELJAK Q - IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA

Dodataci

Dodatak I - EASA obrazac 1 - Uvjerenje o spremnosti za uporabu

Dodatak II - EASA obrazac 15a - Potvrda o provjeri plovibenosti

Dodatak III - EASA obrazac 20a - Dozvola za let

Dodatak IV - EASA obrazac 20b - Dozvola za let (koju izdaju organizacije)

Dodatak V - EASA obrazac 24 - Ograničeno uvjerenje o plovibenosti

Dodatak VI - EASA obrazac 25 - Uvjerenje o plovibenosti

Dodatak VII - EASA obrazac 45 - Uvjerenje o buci

Dodatak VIII - EASA obrazac 52 - Izjava o usuglašenosti zrakoplova

Dodatak IX - EASA obrazac 53 - Uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova

Dodatak X - EASA obrazac 55 - Uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju

Dodatak XI - EASA obrazac 65 - Pismo o suglasnosti za proizvodnju bez odobrenja organizacije za proizvodnju

21.1. Opće

Za potrebe ovog aneksa I (Dio 21) nadležni organ je:

- (a) za organizacije koje imaju sjedište u BiH - BHDCA;
- (b) Agencija, za organizacije koje imaju sjedište u državi koja nije potpisnica ECAA Sporazuma.

SEKCIJA A TEHNIČKI ZAHTEJEVI

ODJELJAK A - OPĆE ODREDBE

21.A.1 Oblast primjene

Ova sekcija sadrži opće odredbe o pravima i obvezama podnosioca zahtjeva i imatelja uvjerenja koja se izdaju prema ovoj sekciji.

21.A.2 Djelovanje trećih osoba, koje nisu imatelji uvjerenja ni podnositelji zahtjeva za izdavanje uvjerenja

Radnje i obveze koje mora da ispuni podnositelj zahtjeva ili imatelj uvjerenja za određeni proizvod, dio ili uređaj po ovoj sekciji može, u njegovo ime, da ispuni treća fizička ili pravna osoba ako podnositelj zahtjeva ili imatelj uvjerenja dokaže da je zaključio ugovor s trećom osobom kojim se garantira da će obaveze imatelja uvjerenja da se pravilno ispunjavaju.

21.A.3A Otkazi, kvarovi i defekti

- (a) Sustav za prikupljanje, ispitivanje i analizu podataka.

Imatelj tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, ETSO ovlaštenja (*European Technical Standard Order – ETSO*), odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, mora da ima odgovarajući sustav za prikupljanje, ispitivanje i analizu izvješća i podataka koji se odnosi na otkaze, kvarove i defekte ili druge događaje koji prouzrokuju ili mogu da prouzrokuju negativne posljedice po kontinuiranu plovibenost proizvoda, dijela ili uređaja obuhvaćenog uvjerenjem o tipu, ograničenim uvjerenjem o tipu, dodatnim uvjerenjem o tipu, ETSO ovlaštenjem, odobrenjem dizajna većih popravki ili drugim odgovarajućim odobrenjem za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi. Podaci o ovom sustavu moraju da budu dostupni svim poznatim korisnicima proizvoda, dijela ili uređaja i, na njegov zahtjev, osobi koja je na to ovlaštena drugim srodnim pravilima za izvršenje.

- (b) Obavješćavanje Agencije

1. Imatelj tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, ETSO ovlaštenja, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, mora da obavijesti Agenciju o otkazu, kvaru, defektu ili svakom drugom događaju koji mu je poznat i koji je u vezi je sa proizvodom, dijelom ili uređajem koji su obuhvaćeni uvjerenjem o tipu, ograničenim uvjerenjem o tipu, dodatnim uvjerenjem o tipu, ETSO ovlaštenjem, odobrenjem dizajna većih popravki ili drugim odgovarajućim odobrenjem za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, a koji ima ili bi mogao da ima za posljedicu stanje opasno po sigurnost.
2. Obavijesti se podnose u obliku i na način koji odredi Agencija, što prije, a najkasnije 72 sata od utvrđivanja stanja opasnog po sigurnost, izuzev ako posebne okolnosti to sprječavaju.

- (c) Ispitivanje prijavljenih događaja

1. Ako je događaj, koji je prijavljen prema točki (b) ili prema točkama 21.A.129(f)(2) ili 21.A.165(f)(2), rezultat nedostatka u dizajnu ili proizvodnji, imatelj tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, ETSO ovlaštenja, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog

odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, ili proizvođač, u ovisnosti šta je odgovarajuće, ispitat će razlog zbog kojeg je došlo do nedostatka i obavijestiti Agenciju o rezultatima ispitivanja i korektivnim mjerama koje se poduzimaju ili predlažu da bi se nedostatak otklonio.

2. Ako Agencija smatra da je potrebno poduzeti odgovarajuće mjere za otklanjanje nedostatka, imatelj tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, *ETSO* ovlaštenja, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, ili proizvođač, u ovisnosti šta je odgovarajuće, mora Agenciji da dostavi odgovarajuće podatke.

21.A.3B Nalozi za plovidbenost

- (a) Nalog za plovidbenost označava dokument koji izdaje ili prihvata Agencija i kojim se određuju mjere koje moraju da se poduzmu na zrakoplovu da bi se ponovo osigurala prihvatljiva razina sigurnosti, ako dokazi ukazuju da bi, u suprotnom, razina sigurnosti zrakoplova bila ugrožena.
- (b) Agencija izdaje nalog za plovidbenost ako:
 1. utvrdi da na zrakoplovu postoji stanje opasno po sigurnost koje je posljedica nedostatka na zrakoplovu ili motoru, elisi, dijelu ili uređaju koji je u njega ugrađen,
 2. takvo stanje vjerovatno postoji ili može da nastane i na nekom drugom zrakoplovu.
- (c) Ako Agencija izdaje nalog za plovidbenost da bi se otklonilo stanje opasno po sigurnost iz točke (b) ili zahtijeva inspekcijski pregled, imatelj tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, *ETSO* ovlaštenja, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, dužan je da:
 1. predloži odgovarajuće korektivne mjere ili inspekcijske preglede, ili i jedno i drugo, i da ih podnese na odobrenje Agenciji;
 2. ako Agencija odobri prijedlog iz točke 1, učini ga dostupnim svim poznatim operaterima ili vlasnicima proizvoda, dijela ili uređaja a, na zahtjev svake druge osobe od koje se zahtijeva da se pridržava naloga za plovidbenost – odgovarajuće opisne podatke i naputka za primjenu.
- (d) Nalog za plovidbenost sadrži:
 1. opis stanja opasnog po sigurnost,
 2. identifikaciju predmetnog zrakoplova,
 3. mjere koje se zahtijevaju,
 4. rok za ispunjenje mjera,
 5. datum stupanja na snagu.

21.A.4 Koordinacija između dizajna i proizvodnje

Svaki nositelj tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, *ETSO* ovlaštenja, odobrenja promjene u tipskom dizajnu ili odobrenja dizajna većih popravki dužan je da, po potrebi, surađuje sa organizacijom za proizvodnju da bi omogućio:

- (a) zadovoljavajuću usuglašenost projektiranja i proizvodnje, kao što se to zahtijeva u točkama 21.A.122, točkom 21.A.130 podtočkom (b) st. (3) i (4), točkom 21.A.133 i točkom 21.A.165 podtočkom (c) st. (2) i (3) i
- (b) pravilnu podršku kontinuiranoj plovidbenosti proizvoda, dijelova uređaja.

ODJELJAK B - TIPSKI CERTIFIKAT I OGRANIČENI TIPSKI CERTIFIKAT

21.A.11 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se izdaju tipski certifikati za proizvode i ograničeni tipski certifikati za zrakoplove i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja uvjerenja.

21.A.13 Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba koja dokaže ili je u postupku dokazivanja osposobljenosti prema točki 21.A.14, ovlaštena je da zahtijeva tipski certifikat ili ograničeni tipski certifikat prema uvjetima iz ovog odjeljka.

21.A.14 Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Organizacija koja zahtijeva tipski certifikat ili ograničeni tipski certifikat dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala Agencija prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od točke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak Agencije, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redoslijed aktivnosti koji je potreban za usklađivanje sa Aneksom I (Dio 21), ako je proizvod jedno od sljedećeg:
 1. ELA2 zrakoplov,
 2. motor ili elisa koji su ugrađeni u ELA2 zrakoplov,
 3. klipni motor,
 4. elisa s fiksnim ili promjenljivim korakom.
- (c) Odstupajući od točke (a), podnositelj zahtjeva može da odluči da dokaže osposobljenost time što će Agenciji dostaviti program certifikacije koji se zahtijeva u točki 21.A.20(b) u slučaju kada je proizvod:
 1. ELA1 zrakoplov;
 2. motor ili elisa koji su ugrađeni u ELA1 zrakoplov.

21.A.15 Zahtjev

- (a) Zahtjev za tipski certifikat i ograničeni tipski certifikat podnosi se u obliku i na način koji odredi Agencija.
- (b) Uz zahtjev za tipski certifikat ili ograničeni tipski certifikat za zrakoplove prilažu se trodimenzionalni crtež zrakoplova i prethodni osnovni podaci, uključujući predložene operativne karakteristike i ograničenja.
- (c) Uz zahtjev za izdavanje tipskog certifikata za motor ili elisu prilažu se generalni crteži, osnovne karakteristike dizajna, tehničke performanse i predložena operativna ograničenja motora ili elise.
- (d) Zahtjev za tipski certifikat ili ograničeni tipski certifikat za zrakoplov uključuje, ili mu se prilaže, nakon što je zahtjev već predan, i zahtjev za odobrenje podataka o operativnoj prikladnosti, koji se, već prema slučaju, sastoji od sljedećeg:
 1. minimalnog programa osposobljavanja pilota za ovlaštenje za tip, uključujući određivanje ovlaštenja za tip;
 2. definicije područja primjene izvornih podataka ovjere zrakoplova u svrhu objektivne kvalifikacije simulatora, povezanih sa programom osposobljavanja pilota za ovlaštenja za tip, ili privremene podatke u svrhu privremene kvalifikacije;
 3. minimalnog programa osposobljavanja za ovlaštenje za tip osoblja za certificiranje održavanja, uključujući određivanje ovlaštenja za tip;
 4. određivanje tipa ili varijante za kabinsko osoblje i podatke koji se odnose na tip za kabinsko osoblje;
 5. glavne liste minimalne opreme i

6. druge elemente operativne prikladnosti koji se odnose na tip.

21.A.16A Standardi gradnje (Certification Specification)

Prema članku 19. Uredbe (EZ), br. 216/2008, Agencija izdaje standarde gradnje kojima se dokazuje usuglašenost proizvoda, dijelova i uređaja sa osnovnim uvjetima za plovidbenost iz Aneksa I (Dio 21) Uredbe (EZ), br. 216/2008. Ovi standardi gradnje dovoljno su detaljni i precizni da podnositeljima zahtjeva ukažu na uvjete za izdavanje certifikata.

21.A.16B Posebni uvjeti

- (a) Agencija propisuje posebne, detaljne tehničke specifikacije za proizvod, pod nazivom "posebni uvjeti", kad standardi gradnje ne sadrže odgovarajuće sigurnosne standarde za proizvod ako:
1. proizvod ima nova ili neuobičajena svojstva u odnosu na praksu projektiranja na kojoj su zasnovana važeća pravila o plovidbenosti; ili
 2. predviđena namjena proizvoda nije konvencionalna; ili
 3. iskustva sa sličnim proizvodima u uporabi ili proizvodima koji imaju slična projektna svojstva pokazuju da bi moglo da nastupi stanje opasno po sigurnost.
- (b) Posebni uvjeti uključuju takve sigurnosne standarde koje Agencija smatra potrebnim za uspostavljanje razine sigurnosti koja odgovara razini sigurnosti iz važećeg standarda gradnje.

21.A.17A Osnova za certifikaciju tipa

- (a) Osnova za certifikaciju tipa objavljuje se za izdavanje tipskog certifikata ili ograničenog tipskog certifikata i sastoji se od:
1. primjenljivih standarda gradnje koje je odredila Agencija i koje važi na dan podnošenja zahtjeva, izuzev ako:
 - (i) Agencija drukčije ne odredi; ili
 - (ii) podnositelj zahtjeva sam ne odluči da se uskladi sa kasnije važećim izmjenama i dopunama certifikacionih zahtjeva ili se to zahtjeva u tačkama (c) i (d);
 2. svih posebnih uvjeta koji se zahtijevaju u tački 21.A.16B(a).
- (b) Zahtjev za izdavanje tipskog certifikata za velike avione i velike helikoptere važi pet godina, a ostali zahtjevi važe tri godine, izuzev ako podnositelj zahtjeva, u vrijeme podnošenja zahtjeva, ne dokaže da je za njegov proizvod potrebno više vremena za dizajn, razvoj i ispitivanje, a Agencija to odobri.
- (c) Ako tipski certifikat nije izdat ili je jasno da neće biti izdat u roku koji je propisan u tački (b), podnositelj zahtjeva može da:
1. podnese novi zahtjev za izdavanje tipskog certifikata i da se pridržava odredaba iz tačke (a) koje važe za prvi zahtjev; ili
 2. zatraži produženje prvog zahtjeva i uskladi se sa standardima gradnje koja su važila određenog datuma koji on izabere a koji ne dolazi prije datuma koji prethodi izdavanju tipskog certifikata, u roku koji je u tački (b) utvrđen za prvi zahtjev.
- (d) Ako podnositelj zahtjeva odluči da se uskladi sa certifikacionim zahtjevima iz izmjena i dopuna standarda gradnje koje su stupile na snagu poslije podnošenja zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata, mora da se uskladi i sa ostalim certifikacionim zahtjevima koje Agencija smatra neposredno povezanim s njima.

21.A.17B Osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti

- (a) Agencija obavještava podnositelja zahtjeva o osnovi certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti. Ona se sastoji od sljedećeg:
1. primjenljivih certifikacijskih specifikacija za podatke o operativnoj prikladnosti, izdanih sukladno tački 21.A.16A, koje su na snazi na dan predavanja zahtjeva ili dopune zahtjeva, osim u slučaju da:
 - i. Agencija prihvati druge načine dokazivanja usuglašenosti s relevantnim bitnim zahtjevima, ili
 - ii. podnositelj zahtjeva odabere usuglašenost sa certifikacijskim specifikacijama naknadnih važećih izmjena;
 2. bilo kojih posebnih uvjeta koji su propisani sukladno tački 21.A.16B podtački (a).
- (b) Ako podnositelj zahtjeva odabere usuglašenost sa izmjenom certifikacijskih specifikacija koja je stupila na snagu nakon podnošenja zahtjeva za certifikat tipa, podnositelj zahtjeva mora ispunjavati zahtjeve i svih drugih certifikacijskih specifikacija za koje Agencija utvrdi da su izravno povezane.

21.A.18 Zahtjevi za zaštitu životne sredine i certifikacioni zahtjevi (Certification Specifications, CS)

- (a) Zahtjevi glede buke, koji se uzimaju u obzir pri izdavanju uvjerenja o tipu zrakoplova, propisani su prema Poglavlju 1 Aneks 16, Sveska I, Dio II Čikaške konvencije, i to:
1. za podzvučne mlazne zrakoplove u Svezak I, Dio II, Poglavlja 2, 3. i 4, kako je odgovarajuće;
 2. za elisne zrakoplove u Svezak I, Dio II, Poglavlja 3, 4, 5, 6. i 10, kako je odgovarajuće;
 3. za helikoptere u Svezak I, Dio II, Poglavlja 8. i 11, kako je odgovarajuće;
 4. za nadzvučne zrakoplove u Svezak I, Dio II, Poglavlje 12, kako je odgovarajuće.
- (b) Zahtjevi glede emisija, koji se uzimaju u obzir pri izdavanju uvjerenja o tipu za zrakoplove i motore, propisani su u Aneksu 16 Čikaške konvencije:
1. za sprječavanje namjernog ispuštanja goriva, u Svezak II, Dio II, Poglavlje 2;
 2. za emisije turbomlaznih i dvostrujnih mlaznih motora namijenjenih pogonu samo pri podzvučnim brzinama, u Svezak II, Dio III, Poglavlje 2;
 3. za emisije turbomlaznih i dvostrujnih mlaznih motora namijenjenih pogonu samo pri nadzvučnim brzinama, u Svezak II, Dio III, Poglavlje 3.
- (c) Agencija izdaje, prema članku 19. Uredbe (EZ), br. 216/2008, certifikacione zahtjeve (CS) da bi osigurala prihvatljive načine za dokazivanje usuglašenosti sa zahtjevima koji se odnose na buku i emisiju iz tačaka (a) i (b).

21.A.19 Promjene zbog kojih je potreban novi tipski certifikat

Svaka fizička ili pravna osoba koja predloži promjenu proizvoda mora da zahtjeva izdavanje novog tipskog certifikata ako Agencija smatra da je promjena dizajna, snage, potiska ili mase takva da je potrebno da se detaljno ispita usuglašenost sa važećom osnovom za certifikaciju.

21.A.20 Usuglašenost s osnovom za certifikaciju tipa, osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti i zahtjevima za zaštitu životne sredine

- (a) Podnositelj zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata ili ograničenog tipskog certifikata mora da dokaže

- usuglašenost s važećim osnovama za certifikaciju tipa, primjenljivom osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti i zahtjevima za zaštitu životne sredine i da Agenciji predstavi sredstva kojima je usuglašenost dokazana.
- (b) Podnositelj zahtjeva mora Agenciji da dostavi program certifikacije sa detaljno navedenim sredstvima za dokazivanje usuglašenosti. Ovaj dokument se po potrebi ažurira tijekom procesa certifikacije.
- (c) Podnositelj zahtjeva mora da ima zapise o obrazloženju usuglašenosti u okviru dokumenata usuglašenosti, sukladno programu certifikacije iz točke (b).
- (d) Podnositelj zahtjeva daje izjavu da je dokazao usuglašenost sa svim važećim osnovama za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine, sukladno programu certifikacije u točki (b).
- (e) Ako podnositelj zahtjeva ima odgovarajuće odobrenje organizacije za dizajn, izjava iz točke (b) daje se prema Odjeljku J.

21.A.21 Izdavanje tipskog certifikata

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu Agencija izda tipski certifikat za proizvod ako:

- (a) dokaže svoju osposobljenost suglasno 21.A.14;
- (b) priloži izjavu navedenu u 21.A.20(d);
- (c) dokaže da:
- je proizvod koji treba da se certifikuje usuglašen sa važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine određenim prema točkama 21.A.17A i 21.A.18;
 - su uvjeti glede plovidbenosti, koji nisu ispunjeni nadoknađeni elementima koji pružaju istu razinu sigurnosti;
 - proizvod nema rizičnih karakteristika ili osobina za uporabu za koju se traži certifikacija;
 - je podnositelj zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata izričito izjavio da će se pridržavati zahtjeva iz 21.A.44.
- (d) je kod tipskog certifikata za zrakoplov već ranije izdat tipski certifikat za motor ili elisu, ili oboje ako su ugrađeni.
- (e) U slučaju certifikata tipa za zrakoplov, mora se dokazati da podaci o operativnoj prikladnosti zadovoljavaju primjenjivu osnovu certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti koja je određena sukladno točki 21.A.17B.
- (f) Odstupajući od točke (e) i na zahtjev podnositelja zahtjeva priložen uz izjavu navedenu u točki 21.A.20 podtočki (d), certifikat tipa za zrakoplov može se izdati prije dokazivanja usuglašenosti s primjenjivom osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti, pod uvjetom da podnositelj zahtjeva dokaže usuglašenost sa osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti prije nego što se podaci o operativnoj prikladnosti moraju doista koristiti.

21.A.23 Izdavanje ograničenog tipskog certifikata

- (a) Za zrakoplov koji ne ispunjava uvjete koji se zahtijevaju u tački 21.A.21(c), podnositelj zahtjeva ima pravo da mu Agencija izda ograničeni tipski certifikat, ako:
- se uskladi s važećom osnovom za certifikaciju tipa sa ograničenjima koju određuje Agencija i koja garantira odgovarajuću razinu sigurnosti u vezi sa predviđenom namjenom zrakoplova i zahtjevima za zaštitu životne sredine;

- izričito izjavi da će postupati suglasno zahtijevanom u 21.A.44.
 - u slučaju ograničenog certifikata tipa za zrakoplov, mora se dokazati da podaci o operativnoj prikladnosti zadovoljavaju primjenjivu osnovu certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti koja je određena sukladno točki 21.A.17B.
- (b) Odstupajući od stavka (3) podtočke (a) i na zahtjev podnositelja zahtjeva, priložen uz izjavu navedenu u točki 21.A.20 podtočka (d), ograničeni certifikat tipa za zrakoplov može se izdati prije dokazivanja usuglašenosti s primjenjivom osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti, pod uvjetom da podnositelj zahtjeva dokaže usuglašenost s osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti prije nego što se podaci o operativnoj prikladnosti moraju doista koristiti.
- (c) Za motor ili elisu ugrađene u zrakoplov ili za oba, ako:
- imaju izdato ili određen tipski certifikat prema ovom pravilniku; ili
 - je dokazano da su usuglašeni sa certifikacionim zahtjevima (CS) koji omogućavaju siguran let.

21.A.31 Dizajn tipa

- (a) Dizajn tipa sastoji se od:
- crteža i specifikacija, spiska tehničkih planova i specifikacija potrebnih za utvrđivanje konfiguracijskih i projektnih svojstava proizvoda koja dokazuju da je proizvod usuglašen s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine;
 - podataka o materijalima, postupcima i načinima proizvodnje i sklapanja proizvoda koji su potrebni da se omogući usuglašenost proizvoda;
 - odobrenog odjeljka o naporima za kontinuiranu plovidbenost i ograničenjima plovidbenosti, kao što je određeno u važećim standardima gradnje;
 - drugih podataka koji omogućavaju da se poređenjem utvrdi plovidbenost, razinu buke, ispuštanje goriva i emisija izduvnih gasova (prema potrebi) svih naknadnih proizvoda istog tipa.
- (b) Svaki dizajn tipa označava se na odgovarajući način.

21.A.33 Provjere i ispitivanja

- (a) Podnositelj zahtjeva mora da sprovede sve potrebne provjere i ispitivanja da bi dokazao usklađenost s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine.
- (b) Prije svakog ispitivanja koje je predviđeno u točki (a), podnositelj zahtjeva mora da utvrdi:
- za probni uzorak:
 - da su materijali i postupci na odgovarajući način usklađeni sa specifikacijama za predloženi dizajn tipa;
 - da su dijelovi proizvoda na odgovarajući način usklađeni sa tehničkim planovima u predloženom dizajnu tipa;
 - da su proizvodni postupci, dizajn i sklapanje na odgovarajući način usklađeni sa onima koji su navedeni u predloženom dizajnu tipa;
 - da oprema za ispitivanje i mjerni uređaji koji se koriste, odgovaraju potrebama ispitivanja i da su izbaždareni na odgovarajući način.
- (c) Podnositelj zahtjeva dužan je da Agenciji omogući da sprovede sve vrste ispitivanja koja su potrebna da se provjeri usklađenost sa točkom (b).
- (d) Podnositelj zahtjeva dužan je da Agenciji omogući da pregleda sve izvještaje i sprovede bilo koju inspekciju, kao i

da izvede probni let ili provjeru na zemlji ili da im prisustvuje radi provjere valjanosti izjave o usuglašenosti koja se daje prema točki 21.A.20(d) i utvrđivanja da nijedno svojstvo proizvoda nije rizično za namjenu za koju se traži certifikacija.

- (e) Za ispitivanja koja sprovodi ili kojima prisustvuje Agencija prema točki (d):
1. podnositelj zahtjeva Agenciji prilaže izjavu kojom potvrđuje da je usuglašen sa točkom (b);
 2. od trenutka kad se dokaže usuglašenost sa točkom (b) do trenutka kad se Agenciji predloži ispitivanje, na proizvodu, dijelu ili uređaju ne smiju da se obave nikakve promjene povezane sa ispitivanjem koje bi utjecale na izjavu o usuglašenosti.

21.A.35 Probni letovi

- (a) Probni letovi radi izdavanja uvjerenja o tipu odvijaju se prema uvjetima koje odredi Agencija.
- (b) Podnositelj zahtjeva mora da izvede probne letove koje Agencija smatra potrebnim:
1. da bi se utvrdila usuglašenost s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine;
 2. da bi se utvrdilo da li postoji razumno uvjerenje da su zrakoplov, njegovi dijelovi i uređaji pouzdani i da ispravno rade zrakoplove koje se certificiraju prema Aneksu I (Dio 21), izuzev
 - (i) jedrilica i motornih jedrilica i
 - (ii) balona i dirizabala kako su definirani u okviru ELA1 ili ELA2;
 - (iii) aviona čija najveća masa na polijetanju (MTOM) ne prelazi 2 722 kg,
- (c) (Rezervirano)
- (d) (Rezervirano)
- (e) (Rezervirano)
- (f) Probni letovi propisani u točki (b)(2) uključuju:
1. za zrakoplove sa turbinskim motorima, koji do sada nisu korišteni ni na jednom zrakoplovu, koji ima tipski certifikat – najmanje 300 sati rada, sa motorima koji su suglasni uvjerenju o tipu;
 2. za ostale zrakoplove – najmanje 150 sati rada.

21.A.41 Tipski certifikat

Smatra se da tipski certifikat i ograničeno tipski certifikat sadrže dizajn tipa, operativna ograničenja, listu podataka u uvjerenju o tipu o plovidbenosti i emisijama, važeću osnovu za certifikaciju tipa i zahtjeve za zaštitu životne sredine, s kojima Agencija utvrđuje usuglašenost i druge uvjete ili ograničenja koji su propisani za proizvod u važećim certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu životne sredine. Uz to, tipski certifikat i ograničeni tipski certifikat za zrakoplov uključuju primjenjivu osnovu certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti, podatke o operativnoj prikladnosti i listu podataka o buci. Lista tehničkih podataka, koja je dio tipskog certifikata za motor, uključuje evidenciju o ispunjenosti uvjeta glede emisije gasova.

21.A.44 Obveze imatelja certifikata

Imatelj tipski certifikati ili ograničenog tipski certifikati, dužan je da:

- (a) ispunjava obveze predviđene u 21.A.3A, 21.A.3B, 21.A.4, 21.A.55, 21.A.57, 21.A.61 i 21.A.62 da u te svrhe neprekidno bude usuglašen sa zahtjevima iz tačke 21.A.14; i
- (b) navede oznake prema Odjeljku Q.

21.A.47 Prenosivost

Tipski certifikat ili ograničeni tipski certifikat može da se prenese samo na fizičku ili pravnu osobu koja je sposobna da

preuzme obveze prema točki 21.A.44 i u te svrhe je dokazala svoju osposobljenost po mjerilima iz točke 21.A.14.

21.A.51 Važenje certifikata

- (a) Tipski certifikat i ograničeni tipski certifikat važe neograničeno vrijeme. Ona ostaju da važe pod uvjetom:
1. da imatelj uvjerenja ispunjava uvjete iz Aneksa I (Dio 21);
 2. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi Agencija.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju tipskog certifikata, ono se vraća Agenciji.

21.A.55 Vođenje evidencije

Imatelj tipskog certifikata ili ograničenog tipskog certifikata dužan je da čuva sve značajne projektne podatke, planove i izvješća sa ispitivanja, uključujući dokumentaciju o pregledima za ispitani proizvod, da oni budu na raspolaganju Agenciji, i da bi omogućio potrebne podatke za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, kontinuirane validnosti podataka o operativnoj prikladnosti i usuglašenost s važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine.

21.A.57 Priručnici

Imatelj tipskog certifikata ili ograničenog tipskog certifikata izrađuje, čuva i ažurira priručnike čije postojanje zahtijevaju važeća osnova za certifikaciju tipa, primjenjiva osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti i zahtjevi za zaštitu životne sredine za proizvod i Agenciji, na njen zahtjev, predaje njihove kopije.

21.A.61 Naputci za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj tipskog certifikata ili ograničenog tipskog certifikata dostavlja najmanje jedan potpuni komplet naputaka za kontinuiranu plovidbenost, koji sadrže opisne podatke i naputke za realizaciju, pripremljen prema važećoj osnovi za certifikaciju svakom poznatom vlasniku jednog ili više zrakoplova, motora ili elise, pri njihovoj isporuci ili izdavanju prvog uvjerenja o plovidbenosti za predmetni zrakoplov, šta nastupi kasnije, a poslije toga, na zahtjev, ove naputke čini dostupnim svakoj osobi koja mora da ispuni bilo koji uvjet iz naputaka. Neki priručnici ili dijelovi naputaka za kontinuiranu plovidbenost koji se odnose na remont (obnovu) ili druge vrste velikih radova održavanja mogu da postanu dostupni i kasnije, pošto je proizvod pušten u uporabu, ali moraju da postanu dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starosnu granicu ili potrebne sate/cikluse rada.
- (b) Promjene naputaka za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operatorima proizvoda i, na zahtjev, svim osobama koje moraju da se usklade s njima. Agenciji se podnosi program u kome se prikazuje na koji način se raspodjeljuju promjene naputaka za kontinuiranu plovidbenost.

21.A.62 Raspoloživost podataka o operativnoj prikladnosti

Nositelj certifikata tipa ili ograničenog certifikata tipa stavlja na raspolaganje:

- (a) najmanje jedan komplet potpunih podataka o operativnoj prikladnosti, pripremljenih sukladno primjenjivom osnovom certifikacije operativne prikladnosti, svim poznatim operatorima zrakoplova u BiH, prije nego što organizacija za obuku ili BiH operator trebaju koristiti podatke o operativnoj prikladnosti i

- (b) sve promjene podataka o operativnoj prikladnosti svim poznatim BiH operatorima dotičnog zrakoplova i
- (c) na zahtjev, relevantne podatke navedene u gornjim podtočkama (a) i (b):
 - 1. nadležnom tijelu odgovornom za provjeru usuglašenosti s jednim ili više elemenata tog kompleta podataka o operativnoj prikladnosti i
 - 2. svim osobama koje moraju ispunjavati zahtjeve jednog ili više elemenata tog kompleta podataka o operativnoj prikladnosti.

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)**ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKIH CERTIFIKATA I OGRANIČENIH TIPSKIH CERTIFIKATA****21.A.90A Oblast primjene**

Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se odobravaju promjene dizajna tipa i tipski certifikati i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja. Ovim odjeljkom se također definiraju standardne promjene koje ne podliježu procesu odobrenja sukladno ovom odjeljku. U ovom odjeljku izraz "tipski certifikat" označava i tipski certifikat i ograničeno tipski certifikat.

21.A.90B Standardne promjene

- (a) Standardne promjene označavaju promjene u tipskom certifikatu:
 - 1. u odnosu na:
 - (i) avione čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 5 700 kg,
 - (ii) rotorkrafte čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 3 175 kg,
 - (iii) jedrilica, motornih jedrilica i balona i dirizabala kako su definirani u okviru ELA1 i ELA2;
 - 2. koje poštuju podatke dizajna koji su uključeni u certifikacione zahtjeve koje je izdala Agencija, koji sadrže prihvatljive metode, tehnike i prakse za izvršavanje i identificiranje standardnih promjena, uključujući i vezane instrukcije za kontinuiranu plovidbenost; i
 - 3. koje nisu u suprotnosti sa podacima nositelja tipskog certifikata.
- (b) Točke 21.A.91 do 21.A.109 ne primjenjuju se u standardnim promjenama.

21.A.91 Klasifikacija promjene tipskog certifikata

Promjene tipskog certifikata mogu biti manje i veće. "Manja promjena" je promjena koja nema veći utjecaj na masu, položaj težišta, izdržljivost strukture, pouzdanost, operativna svojstva, buku, ispuštanje goriva, emisiju gasova ili druga svojstva koje utječu na plovidbenost proizvoda. Izuzev promjena iz točke 21.A.19, sve druge promjene, prema ovom odjeljku, jesu "veće promjene". Veće i manje promjene odobravaju se prema točkama 21.A.95 ili 21.A.97 i identificiraju na odgovarajući način.

21.A.92 Podobnost

- (a) Samo imatelj tipskog certifikata može da zahtijeva odobrenje veće promjene tipskog certifikata po ovom odjeljku, dok drugi podnositelji zahtjeva za veću promjenu dizajna tipa zahtjev podnose prema Odjeljku E.
- (b) Svaka fizička ili pravna osoba podnosi zahtjev za odobrenje manje promjene tipskog certifikata po ovom odjeljku.

21.A.93 Zahtjev

Zahtjev za odobrenje promjene tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi Agencija i sadrži:

- (a) Opis promjene, koji određuje:

- 1. sve dijelove tipskog certifikata i odobrene priručnike na koje utječe promjena;
- 2. certifikacione zahtjeve (CS) i zahtjeve za zaštitu životne sredine s kojima, prema točki 21.A.101, projektirana promjena mora da bude usuglašena;
- (b) Određivanje bilo kojih ispitivanja koja su potrebna za dokazivanje usuglašenosti promjenjenog proizvoda sa važećim certifikacijskim zahtjevima (CS) i zahtjevima za zaštitu životne sredine.
- (c) Kada izmjena utječe na podatke o operativnoj prikladnosti, zahtjev uključuje ili mu se prilaže, nakon što je zahtjev već predan, i potrebne izmjene podataka o operativnoj prikladnosti.

21.A.95 Manje izmjene

Manje izmjene tipskog certifikata klasificira i odobrava:

- (a) Agencija; ili
- (b) odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, suglasno postupku s kojim se saglasila Agencija.

21.A.97 Veće izmjene

- (a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje veće izmjene dužan je da:
 - 1. Agenciji dostavi dokazne podatke sa svim potrebnim opisnim podacima koji treba da budu uključeni u dizajn tipa;
 - 2. dokaže da je promijenjeni proizvod suglasan važećim certifikacionim zahtjevima (CS) i zahtjevima za zaštitu životne sredine koji su navedeni u 21.A.101;
 - 3. se uskladi sa točkama 21.A.20(b), (c) i (d); i;
 - 4. izda izjavu iz točke 21.A. 20(d) (a) (3) prema Odjeljku J, ako ima odgovarajuće odobrenje organizacije za dizajn;
 - 5. uskladi se sa točkom 21.A.33 i, prema potrebi, sa točkom 21.A.35.
- (b) Odobrenje veće promjene tipskog certifikata ograničeno je na specifičnu konfiguraciju ili specifične konfiguracije tipskog certifikata na koji se odnosi promjena.

21.A.101 Određivanje certifikacionih zahtjeva (*Certification Specifications*, CS) i zahtjeva za zaštitu životne sredine

- (a) Podnositelj zahtjeva za promjenu tipskog certifikata mora da dokaže da je promijenjeni proizvod usklađen sa pravilima o plovidbenosti koja se primjenjuju na promijenjeni proizvod i koja važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu, osim ako se podnositelj zahtjeva sam ne odluči za usuglašenost sa kasnije važećim izmjenama i dopunama certifikacionih zahtjeva ili, ako se to zahtijeva točkama (e) i (f), kao i s važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine koji se zahtijevaju u 21.A.18.
- (b) Odstupajući od stavka (a), podnositelj zahtjeva može da dokaže da je promijenjeni proizvod usuglašen s prethodnim amandmanom pravila o plovidbenosti određenim u stavku (a) i svakim certifikacionim zahtjevom (*Certification Specification*) koji Agencija smatra neposredno povezanim. Međutim, prethodni amandman pravila o plovidbenosti ne smije da prethodi odgovarajućem pravilu o plovidbenosti na koje se uvjerenje o tipu poziva. Podnositelj zahtjeva može da dokaže usuglašenost s prethodnom promjenom pravila o plovidbenosti u bilo kom od narednih slučajeva:
 - 1. Promjene za koju Agencija smatra da nisu značajne. Pri odlučivanju o tome da li je promjena značajna, Agencija razmatra promjenu u kontekstu svih prethodnih značajnih promjena dizajna i povezanih promjena važećih certifikacionih zahtjeva koji su obuhvaćeni uvjerenjem o tipu proizvoda. Promjene koje ispunjavaju jedno od sljedećih mjerila automatski se smatraju značajnim:

- (i) Опća konfiguracija ili načela projektiranja su promijenjeni (nisu zadržani);
- (ii) Pretpostavke koje su korištene za certifikaciju proizvoda koji treba da se promijeni više nisu važeće.
- 2. Svaka oblast, sustav, dio ili uređaj na koje promjena ne utječe po mišljenju Agencije.
- 3. Svaka oblast, sustav, dio ili uređaj na koji promjena utječe, a za koje Agencija smatra da njihova usuglašenost sa standardima gradnje opisanim u točki (a) ne bi bitno utjecala na razinu sigurnosti promijenjenog proizvoda ili ne bi imala smisla.
- (c) Podnositelj zahtjeva za promjenu na zrakoplovu (izuzev helikoptera) s najvećom masom od 2 722 kg (6 000 lb), ili helikoptera bez turbine s najvećom masom od 1 361 kg (3 000 lb), može da dokaže da je promijenjeni proizvod usklađen sa osnovom za certifikaciju tipa na koju se tipski certifikat poziva. Ako Agencija smatra da je promjena u određenoj oblasti značajna, ona može da odredi usklađivanje sa amandmanom osnove za certifikaciju tipa na koju se tipski certifikat poziva i koja važi na dan podnošenja zahtjeva, kao i sa svim certifikacionim zahtjevima koje Agencija smatra neposredno povezanim, izuzev ako Agencija smatra da usklađivanje s navedenom promjenom ili certifikacionim zahtjevima ne bi bitno utjecalo na razinu sigurnosti promijenjenog proizvoda ili ne bi imalo smisla.
- (d) Ako Agencija smatra da standardi gradnje koji važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu ne omogućavaju odgovarajuće standarde u vezi s predloženom promjenom, podnositelj zahtjeva mora da ispunji sve posebne uvjete (detaljne tehničke specifikacije) i njihove promjene koje su propisane u točki 21.A.16B, da bi se omogućila razina sigurnosti koja odgovara razini utvrđenoj u standardima gradnje koji važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu.
- (e) Zahtjev za promjenu tipskog certifikata važi pet godina za velike avione i velike helikoptere, a zahtjev za promjenu ostalih tipskih certifikata važi tri godine. Ako promjena nije odobrena ili je jasno da neće biti odobrena u ovom roku, podnositelj zahtjeva može da:
 - 1. podnese novi zahtjev za promjenu tipski certifikati i da se pridržava odredaba iz stavka (a) koje važe za prvi zahtjev za promjenu;
 - 2. zatraži produženje prvog zahtjeva i da se uskladi sa odredbama iz točke (a), prema datumu koji odabere podnositelj zahtjeva, a koji ne prethodi datumu odobrenja promjene, u roku koji je za prvi zahtjev za promjenu određen u ovoj točki.
- (f) Ako podnositelj zahtjeva odluči da se uskladi sa certifikacionim zahtjevima iz izmjena i dopuna standarda gradnje, koji su stupili na snagu poslije podnošenja zahtjeva za promjenom tipa, mora da se uskladi i sa ostalim certifikacionim zahtjevima koje Agencija smatra neposredno povezanim s njima.
- (g) Kada zahtjev za izmjenu certifikata tipa za zrakoplov uključuje, ili su mu priložene, nakon što je zahtjev već predan, i izmjene podataka o operativnoj prikladnosti, osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti određuje se u skladu s gornjim podtočkama (a), (b), (c), (d) i (f).

21.A.103 Izdavanje odobrenja

- (a) Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu Agencija odobri veću promjenu dizajna tipa ako:
 - 1. Priloži izjavu iz točke 21.A.20(d); i
 - 2. Ako se dokaže:

- (i) da je promijenjeni proizvod usklađen sa važećim certifikacionim zahtjevima i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine koji su navedeni u točki 21.A.101;
- (ii) da se odredbe o plovidbenosti sa kojima nije usklađen nadoknađuju elementima koji pružaju istu razinu sigurnosti;
- (iii) da proizvod nije opasan za namjenu za koju je zatraženo odobrenje.
- 3. U slučaju izmjene koja utječe na podatke o operativnoj prikladnosti, dokaza da potrebne izmjene podataka o operativnoj prikladnosti zadovoljavaju primjenjivu osnovu certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti koja je određena sukladno točki 21.A.101 podtočki (g);
- 4. Odstupajući od točke 3. i na zahtjev podnosioca zahtjeva priloženog uz izjavu navedenu u točki 21.A.20 podtočki (d), veća izmjena certifikata tipa za zrakoplov može se odobriti prije dokazivanja usuglašenosti s primjenjivom osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti, pod uvjetom da podnositelj zahtjeva dokaže usuglašenost sa osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti prije nego što se podaci o operativnoj prikladnosti moraju doista koristiti.
- (b) Manja promjena dizajna tipa odobrava se samo suglasno točki 21.A.95 ako se dokaže da je promijenjeni proizvod usuglašen sa odgovarajućim certifikacionim zahtjevima navedenim u točki 21.A.101.

21.A.105 Vođenje evidencije

Za svaku promjenu podnositelj zahtjeva tako čuva sve značajne podatke dizajna, planove i izvješća o ispitivanju, uključujući dokumentaciju o ispitivanju promijenjenog proizvoda, da oni budu na raspolaganju Agenciji, i da omogućiti potrebne podatke za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, kontinuirane validnosti podataka o operativnoj prikladnosti i usuglašenost s važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine za promijenjeni proizvod.

21.A.107 Naputci za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj odobrenja manje izmjene certifikata tipa, svakom poznatom vlasniku jednog ili više zrakoplova, motora ili propelera na koje se odnosi ta manja izmjena, prilikom isporuke proizvoda ili prilikom izdavanja prve svjedodžbe o plovidbenosti dotičnog zrakoplova, što god je od toga kasnije, dostavlja najmanje jedan komplet povezanih izmjena, ako postoje, u naputcima za kontinuiranu plovidbenost proizvoda na kojem treba izvesti manju izmjenu, pripremljenih sukladno primjenjivoj osnovi certifikacije tipa, a nakon toga te izmjene uputa, na zahtjev, stavlja na raspolaganje bilo kojoj drugoj osobi od koje se zahtjeva ispunjavanje bilo kojeg od uvjeta iz tih uputa.
- (b) Pored toga, promjene navedenih varijanti naputaka za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operaterima proizvoda na kome je obavljena manja promjena, a na zahtjev i svim osobama koje moraju da se usklade s navedenim naputcima.

21.A.108 Raspoloživost podataka o operativnoj prikladnosti

U slučaju izmjene koja utječe na podatke o operativnoj prikladnosti, nositelj odobrenja manje izmjene stavlja na raspolaganje:

- (a) najmanje jedan komplet izmjena podataka o operativnoj prikladnosti, pripremljenih sukladno primjenjivoj osnovi certifikacije operativne prikladnosti, svim poznatim operatorima tako

- izmijenjenog zrakoplova u EU, prije nego organizacija za obuku ili EU operator trebaju koristiti podatke o operativnoj prikladnosti i
- (b) sve daljnje izmjene takvih podataka o operativnoj prikladnosti svim poznatim EU operatorima izmijenjenog zrakoplova i
 - (c) na zahtjev, relevantne dijelove izmjena navedene u gornjim podtočkama (a) i (b):
 1. Nadležnom tijelu odgovornom za provjeru usuglašenosti s jednim ili više elemenata takvih podataka o operativnoj prikladnosti i
 2. Svim osobama koje moraju ispunjavati zahtjeve jednog ili više elemenata tog kompleta podataka o operativnoj prikladnosti.

21.A.109 Obveze i EPA oznake – Europsko odobrenje za dijelove (*European Part Approval*)

Imatelj odobrenja manje izmjene tipskog certifikata mora da:

- (a) preuzme obveze iz 21.A.4, 21.A.105 i 21.A.107;
- (b) navede oznaku, uključujući i slova *EPA* – "Europsko odobrenje za dijelove" (*European Part Approval*), prema uvjetima koji su predviđeni u ovom odjeljku.

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

21.A.111 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupke po kojima se odobravaju veće promjene tipskog certifikata, shodno postupcima za dodatni tipski certifikat, i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja.

21.A.112A Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba ("organizacija") koje dokaže ili je u postupku dokazivanja osposobljenosti prema točki 21.A.112B ovlaštena je da zahtijeva dodatni tipski certifikat, prema uvjetima koji su predviđeni u ovom odjeljku.

21.A.112B Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Organizacija koja zahtijeva dodatni tipski certifikat dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala Agencija prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od točke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak Agencije, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redoslijed aktivnosti potrebnih za usklađivanje s ovim odjeljkom.
- (c) Odstupajući od točaka (a) i (b), podnositelj zahtjeva može da odluči da dokaže osposobljenost putem odobrenja certifikacionog programa Agencije posebno navodeći sredstva za dokazivanje usuglašenosti STC-ija zrakoplova, motora i elise definiranih u točki 21.A.14(c).

21.A.113 Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata

- (a) Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi Agencija.
- (b) Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata sadrži opise, identifikaciju i izmjene podataka o operativnoj prikladnosti koje se zahtijevaju u 21.A.93. Pored toga, zahtjev uključuje i dokaz da su podaci na kojima se zasnivaju navedene identifikacije odgovarajući, bilo na podlozi sopstvenih resursa podnositelja zahtjeva, bilo po dogovoru sa imateljem tipskog certifikata.

21.A.114 Dokazivanje usuglašenosti

Podnositelj zahtjeva za izdavanje dodatnog tipskog certifikata mora da bude usklađen sa točkom 21.A.97.

21.A.115 Izdavanje dodatnog tipskog certifikata

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu Agencija izda dodatni tipski certifikat:

- (a) Ako podnese izjavu iz točke 21.A.20(d); i
- (b) Ako se dokaže da:
 1. promijenjeni proizvod ispunjava važeće certifikacione zahtjeve i ekološke zahtjeve, kako je navedeno u točki 21.A.101;
 2. su sve neusklađene odredbe plovidbenosti nadoknađene čimbenicima koji osiguravaju istu razinu sigurnosti; i
 3. nijedna osobina ili karakteristika ne čini proizvod nesigurnim za namjene zbog kojih se certifikacija zahtijeva.
- (c) Ako dokaže svoju osposobljenost suglasno točki 21.A.112B;
- (d) Ako je prema točki 21.A.113(b) zaključio ugovor s imateljem tipskog certifikata, i
 1. ako je imatelj tipskog certifikata izjavio da nema tehničkih primjedaba na podatke koji su podneseni prema točki 21.A.93, i
 2. ako se imatelj tipskog certifikata suglasio da će surađivati sa imateljem dodatnog uvjerenja o tipu, da bi se osiguralo ispunjavanje svih obveza vezanih za kontinuiranu plovidbenost promijenjenog proizvoda, prema točkama 21.A.44 i 21.A.118A.

21.A.116 Prenosivost

Dodatno uvjerenje o tipu može da se prenese isključivo na pravnu ili fizičku osobu koja je osposobljena da preuzme obveze iz točke 21.A.118A i koja je radi toga dokazala svoju osposobljenost po mjerilima iz točke 21.A.112B, osim za ELA1 zrakoplov za koje je fizička ili pravna osoba tražila odobrenje Agencije za korištenje procedura u kojima su jasno navedene njene aktivnosti kojima su preuzete ove obveze.

21.A.117 Izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat

- (a) Manje izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat klasificiraju se i odobravaju prema Odjeljku D.
- (b) Veće izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat odobravaju se putem novog dodatnog tipskog certifikata, prema ovom odjeljku.
- (c) Odstupajući od točke (b), veća promjena onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat, ako je predložio sam imatelj dodatnog tipskog certifikata, može da se odobri putem promjene postojećeg dodatnog tipskog certifikata.

21.A.118A Obveze i EPA oznake

Imatelj dodatnog tipskog certifikata mora:

- (a) da preuzme obveze:
 1. propisane u točkama 21.A.3A, 21.A.3B, 21.A.4, 21.A.105, 21.A.119 i 21.A.120A, i 21.A.120B;
 2. koje proizlaze iz suradnje sa imateljem tipskog certifikata prema točki 21.A.115(d)(2); i da u te svrhe nastavi da ispunjava uvjete iz točke 21.A.112B;
- (b) da navede oznake, uključujući i slova *EPA*, prema točki 21.A.804(a).

21.A.118B Važenje certifikata

- (a) Dodatni tipski certifikat važi neograničeno vrijeme. On ostaje da važi pod uvjetom:

1. da je imatelj dodatnog tipskog certifikata i dalje usklađen sa ovim aneksom I (Dio 21);
 2. da imatelj dodatnog tipskog certifikata nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi Agencija.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju dodatnog tipskog certifikata, on se vraća Agenciji.

21.A.119 Priručnici

Imatelj dodatnog tipskog certifikata izrađuje, čuva i ažurira izvornike varijanti priručnika čije postojanje zahtijevaju važeća osnova za certifikaciju tipa, primjenjiva osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti i važeći zahtjevi za zaštitu životne sredine za proizvod, koje su potrebne za pokrivanje promjena uvedenih dodatnim certifikatom o tipu i Agenciji, na njen zahtjev, dostavlja njihove kopije.

21.A.120A Naputci za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj dodatnog tipskog certifikata za zrakoplov, motor ili elisu dostavlja najmanje jedan set naputaka za kontinuiranu plovidbenost, pripremljenih prema važećoj osnovi za certifikaciju tipa, svim poznatim vlasnicima jednog ili više zrakoplova, motora ili elise čija su svojstva navedena u dodatnom uvjerenju o tipu, pri isporuci ili pri izdavanju prvog uvjerenja o plovidbenosti za predmetni zrakoplov, šta nastupi kasnije, a poslije toga navedeni set naputaka, na zahtjev, učini dostupnim svim drugim osobama koje moraju da se usklade sa uvjetima iz navedenih naputaka. Neki priručnici ili dijelovi naputaka za kontinuiranu plovidbenost, koji se odnose na remont (obnovu) ili druge velike radove održavanja, mogu da postanu dostupni i kasnije, kad se proizvod pusti u uporabu, ali moraju da postanu dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starosnu granicu ili ostvari propisane sate/cikluse rada.
- (b) Pored toga, promjene navedenih naputaka za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operaterima proizvoda na koje se odnosi dodatni tipski certifikat i, na zahtjev, svim osobama koje moraju da ispune bilo koje od navedenih naputaka. Agenciji se podnosi program u kojem je prikazano na koji način se raspodjeljuju promjene naputaka za kontinuiranu plovidbenost.

21.A.120B Raspoloživost podataka o operativnoj prikladnosti

U slučaju izmjene koja utiče na podatke o operativnoj prikladnosti, nositelj dodatnog certifikata tipa stavlja na raspolaganje:

- (a) najmanje jedan komplet izmjena podataka o operativnoj prikladnosti, pripremljenih sukladno primjenjivoj osnovi certifikacije operativne prikladnosti, svim poznatim operatorima tako izmijenjenog zrakoplova u BiH, prije nego organizacija za obuku ili BiH operator trebaju koristiti podatke o operativnoj prikladnosti; i
- (b) sve daljnje izmjene takvih podataka o operativnoj prikladnosti svim poznatim BiH operatorima izmijenjenog zrakoplova i
- (c) na zahtjev, relevantne dijelove izmjena navedene u gornjim podtočkama (a) i (b):
 1. Agenciji odgovornoj za provjeru usuglašenosti s jednim ili više elemenata takvih podataka o operativnoj prikladnosti, i
 2. Svim osobama koje moraju ispunjavati zahtjeve jednog ili više elemenata tog kompleta podataka o operativnoj prikladnosti.

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA

21.A.121 Oblast primjene

- (a) Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se dokazuje usuglašenost sa važećim podacima dizajna za proizvod, dio i uređaj koji će biti proizvedeni bez odobrenja organizacije za proizvodnju po Odjeljku G.
- (b) Ovaj odjeljak uređuje i obveze proizvođača proizvoda, dijela ili uređaja koji se proizvode prema ovom odjeljku.

21.A.122 Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba može da podnese zahtjev za dokazivanje usuglašenosti proizvoda, dijela ili uređaja sa ovim odjeljkom ako:

- (a) ima odobrenje ili podnesen zahtjev za odobrenje dizajna ovog proizvoda, dijela ili uređaja, ili
- (b) obezbijedilo je potrebnu usuglašenost između proizvodnje i dizajna putem odgovarajućeg ugovora zaključenog s podnosiocem zahtjeva za odobrenje dizajna ili sa imateljem odobrenja dizajna.

21.A.124 Zahtjev

- (a) Zahtjev za suglasnost za dokazivanje usuglašenosti proizvoda, dijela ili uređaja, po ovom odjeljku, podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev sadrži:
1. Dokaze koji, po potrebi, ukazuju:
 - (i) da bi odobravanje organizacije za proizvodnju prema Odjeljku G bilo nesvršishodno; ili
 - (ii) da je certifikacija ili odobravanje proizvoda, dijela ili uređaja po ovom odjeljku potrebna za odobravanje organizacije za proizvodnju prema Odjeljku G.
 2. Kratak pregled podataka koji su propisani u točki 21.A.125(b).

21.A.125A Izdavanje pisma o suglasnosti (*Letter of Agreement*)

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA izda pismo o suglasnosti kojim se suglašava sa dokazivanjem usuglašenosti pojedinačnih proizvoda, dijelova i uređaja sa ovim odjeljkom, pošto:

- (a) Uvede sustav inspekcije u proizvodnji ("production inspection system") koji omogućava da svaki proizvod, dio ili uređaj odgovara važećim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi.
- (b) Izradi priručnik koji sadrži:
 1. opis sustava inspekcije koji je naveden u točki (a),
 2. opis korištenih metoda sustava inspekcije,
 3. opis ispitivanja po točki 21.A.127 i 21.A.128 i imena osoba ovlaštenih u svrhe primjene točke 21.A.130(a).
- (c) dokaže da je sposoban da osigura pomoć prema točkama 21.A.3A i 21.A.129(d).

21.A.125B Nalazi (*Findings*)

- (a) Ako postoji objektivni dokaz da imatelj pisma o suglasnosti ne ispunjava zahtjeve iz Aneksa I (Dio 21), nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
1. Nalaz razine 1 predstavlja neusuglašenost sa Aneksom I (Dio 21) koja može da dovede do nekontroliranog odstupanja od važećih podataka dizajna i da utječe na sigurnost zrakoplova;
 2. Nalaz razine 2 predstavlja neusuglašenost sa Aneksom I (Dio 21) koja nije klasificirana kao nalaz razine 1.

- (b) Nalaz razine 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli da dovedu do neusuglašenosti iz točke (a).
- (c) Po prijemu obavijesti o nalazima prema točki 21.B.125:
 - 1. Kod nalaza razine 1, imatelj pisma o suglasnosti dužan je da poduzme korektivne mjere koje zadovoljavaju BHDCA, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde o nalazu;
 - 2. Kod nalaza razine 2, rok za korektivne mjere, koje određuje BHDCA, ovisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseci. U nekim okolnostima i ovisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži tromjesečni rok, ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera sa kojim se BHDCA suglasila.
 - 3. Nalaz razine 3 ne zahtijeva hitno poduzimanje korektivnih mjera od imatelja pisma o suglasnosti.
- (d) Kod nalaza razine 1 i razine 2, BHDCA može da, dijelomično ili potpuno, ograniči, privremeno ili trajno ukine pismo o suglasnosti prema točki 21.B.145. Imatelj pisma o suglasnosti dužan je da odmah potvrdi prijem obavijesti o ograničenju, privremenom ili trajnom ukidanju pisma o suglasnosti.

21.A.125C Važenje pisma o suglasnosti

- (a) Pismo o suglasnosti izdaje se najduže na jednu godinu. Ono ostaje da važi osim ako:
 - 1. Imatelj pisma o suglasnosti ne uspije da dokaže usuglašenost s važećim zahtjevima iz ovog odjeljka,
 - 2. Postoje dokazi da imatelj pisma o suglasnosti ne može da održi zadovoljavajuću kontrolu proizvodnje proizvoda, dijelova ili uređaja po sporazumu,
 - 3. Proizvođač više ne ispunjava zahtjeve iz točke 21.A.122,
 - 4. Imatelj pisma o suglasnosti nije vratio pismo ili da pismo nije trajno ukinuto prema točki 21.B.145 ili istekne vrijeme na koje ono važi.
- (b) Po vraćanju, trajnom ukidanju ili isteku vremena na koje pismo o suglasnosti važi, ono mora da se vrati BHDCA.

21.A.126 Sustav inspekcije u proizvodnji

- (a) Sustav inspekcije u proizvodnji, koji se zahtijeva prema točki 21.A.125A(a), osigurava instrumente kojima se utvrđuje da li su:
 - 1. primljeni (ulazni) materijal, nabavljeni dijelovi ili proizvodi podizvođača, koji se koriste u gotovom proizvodu, suglasni važećim podacima dizajna;
 - 2. primljeni (ulazni) materijal i nabavljeni dijelovi ili proizvodi podizvođača pravilno označeni;
 - 3. postupci, proizvodne tehnike i metode sklapanja koji utječu na kvalitet i sigurnost gotovih proizvoda suglasni specifikacijama koje je prihvatila BHDCA;
 - 4. promjene u dizajnu, uključujući zamjene materijala, odobrene prema Odjeljku D ili Odjeljku E i pregledane prije ugradnje u gotov proizvod.
- (b) Sustav inspekcije u proizvodnji koji se zahtijeva prema točki 21.A.125A(a) omogućava da:
 - 1. usuglašenost dijelova s važećim podacima dizajna bude provjeravana u onim točkama u proizvodnji na kojima je to moguće precizno utvrditi;
 - 2. materijali koji mogu da se oštete ili pokvare na odgovarajući način budu uskladišteni i zaštićeni;
 - 3. aktualni crteži budu lako dostupni zaposlenima u proizvodnji i inspekciji i da se, po potrebi, koriste;
 - 4. odbačeni materijali i dijelovi budu odvojeni i označeni tako da se onemogući njihova ugradnja u gotov proizvod;

- 5. materijal i dijelovi koji su odvojeni zbog odstupanja od podataka dizajna ili specifikacija, a koji se uzimaju u obzir za ugradnju u gotov proizvod, budu podvrgnuti odobrenom postupku provjere tehničke i proizvodne usuglašenosti. Oni materijali i dijelovi za koje se ustanovi da su upotrebljivi moraju biti adekvatno označeni a ako je potrebna njihova prerada ili popravka, ponovo se vrši njihova inspekcija. Materijali i dijelovi koji budu odbačeni odvajaju se i označavaju tako da se onemogući njihova ugradnja u gotov proizvod;
- 6. proizvođač mora čuvati evidenciju o izvršenim inspekcijama u proizvodnji i označiti je na način da omogući vezu sa završenim proizvodom ili njegovim dijelom i održavati je sa ciljem osiguravanja podataka potrebnih za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti proizvoda.

21.A.127 Ispitivanja: zrakoplov

- (a) Svaki proizvođač zrakoplova proizvedenog prema ovom odjeljku mora uspostaviti odobreni postupak ispitivanja na zemlji i u letu, kao i kontrolne obrasce, prema kojima ispituje proizvedeni zrakoplov i procjenjuje njegovu usuglašenost sa točkom 21.A.125A(a).
- (b) Svaki postupak proizvodnog ispitivanja mora uključiti najmanje sljedeće:
 - 1. provjeru karakteristika upravljanja, odnosno rukovanja zrakoplovom;
 - 2. provjeru performansi u letu (korištenjem standardnih instrumenata zrakoplova);
 - 3. provjeru pravilnog rada cijele opreme i svih sustava zrakoplova;
 - 4. provjeru da li su instrumenti pravilno označeni i da li su poslije probnih letova postavljani svi natpisi i uneseni svi potrebni priručnici;
 - 5. provjeru operativnih karakteristika zrakoplova na zemlji;
 - 6. provjeru drugih osobina, karakterističnih za zrakoplov koji se ispituje.

21.A.128 Ispitivanja: motori i elise

Svaki proizvođač motora i elise, proizvedenih prema ovom odjeljku, mora izvršiti funkcionalno ispitivanje svakog motora ili elise promjenljivog koraka, onako kako je to navedeno u dokumentaciji imatelja tipskog certifikata, da bi provjerio da li ispravno rade u cijelom opsegu rada iz tipskog certifikata i tako omogućio usuglašenost sa točkom 21.A.125A(a).

21.A.129 Obveze proizvođača

Svaki proizvođač proizvoda, dijela ili uređaja, proizvedenih prema ovom odjeljku, mora da:

- (a) omogućiti BHDCA da izvrši inspektijski pregled proizvoda, dijela ili uređaja;
- (b) čuva u proizvodnim prostorijama tehničke podatke i crteže potrebne za procjenu da li je proizvod usklađen s podacima dizajna;
- (c) održava sustav inspekcije u proizvodnji koji omogućava da svaki proizvod, dio ili uređaj odgovara važećim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi;
- (d) osigura pomoć imatelju tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata ili organizaciji odobrenoj za dizajnu svim aktivnostima kontinuirane plovidbenosti povezanim za proizvedene proizvode, dijelove ili uređaje;
- (e) uvede i održava sustav internog izvješćivanja o događajima, u interesu sigurnosti, da bi se omogućilo

prikupljanje i procjena podataka o događajima, radi otkrivanja negativnih trendova ili otklanjanja nedostataka i izdvajanja događaja koji se prijavljuju. Sustav obuhvata procjenu važnih podataka u vezi s događajima i objavljivanje povezanih obavijesti.

1. Izvijesti imatelja tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata ili odobrenu organizaciju za dizajn o svim slučajevima kad je proizvođač stavio u promet proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno odstupanje od važećih podataka dizajna i da zajedno sa imateljem tipskog certifikata, ograničenog tipskog certifikata ili odobrenom organizacijom za dizajn provede ispitivanja da bi se otkrila ona odstupanja koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost;
2. Izvijesti Agenciju i nadležni organ države članice o odstupanjima koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost prema točki 1. Izvješća se izrađuju u obliku i na način koji odredi Agencija po točki 21.A.3A(b)(2) ili koji prihvati BHDCA;
3. Ako proizvođač radi kao dobavljač druge proizvodne organizacije, on je obavještava o slučajevima u kojima joj je isporučio proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka.

21.A.130 Izjava o usuglašenosti (Statement of Conformity)

- (a) Svaki proizvođač proizvoda, dijela ili uređaja, proizvedenih prema ovom odjeljku, izdaje izjavu o usuglašenosti na obrascu 52 (pogledati Dodatak VIII) za cijeli zrakoplov, ili na obrascu 1 (pogledati Dodatak I) za druge proizvode koji nisu zrakoplovi i za dijelove ili uređaje. Izjavu o usuglašenosti obvezno potpisuje ovlaštena osoba koja je na odgovornom položaju u proizvodnoj organizaciji.
- (b) Izjava o usuglašenosti mora da sadrži:
 1. za svaki proizvod, dio ili uređaj, izjavu da je taj proizvod, dio ili uređaj suglasan sa odobrenim podacima dizajna i da je u stanju da sigurno radi,
 2. za svaki zrakoplov – izjavu da je sproveden postupak ispitivanja na zemlji i u letu prema točki 21.A.127(a),
 3. za svaki motor ili elisu promjenljivog koraka – izjavu da je proizvođač sproveo završno funkcionalno ispitivanje rada motora ili elise prema točki 21.A.128, a za motor i da je provjerio usuglašenost s podacima koje je dobio od imatelja tipskog certifikata o zahtjevima vezanim za emisije štetnih gasova koji su važeći na dan proizvodnje motora.
- (c) Svaki proizvođač ovakvog proizvoda, dijela ili uređaja mora:
 1. pri prvoj promjeni vlasnika proizvoda, dijela ili uređaja, ili
 2. pri podnošenju prvog zahtjeva za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti zrakoplova, ili
 3. pri podnošenju prvog zahtjeva za izdavanje dokumenta o vraćanju u uporabu motora, elise, dijela ili uređaja; da podnose BHDCA na ovjeru izjavu o usuglašenosti.
- (d) BHDCA svojim potpisom ovjerava izjavu o usuglašenosti ako poslije provjere proizvoda, dijela ili uređaja utvrdi da su usuglašeni s važećim sa projektnim podacima i da su u stanju da sigurno rade.

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

21.A.131 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje:

- (a) postupak po kome se odobrava organizacija za proizvodnju koja dokaže da su njeni proizvodi, dijelovi i uređaji usuglašeni s važećim podacima dizajna;
- (b) prava i obveze podnositelja zahtjeva za izdavanje odobrenja i imatelja odobrenja.

21.A.133 Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba ("organizacija") može da zahtijeva izdavanje odobrenja po ovom odjeljku. Podnositelj zahtjeva mora da:

- (a) pokaže da bi, za utvrđeni opseg radova, odobrenje prema ovom odjeljku bilo odgovarajuće za dokazivanje usuglašenosti sa određenim dizajnom;
- (b) ima odobrenje za ovako određeni dizajn ili da odobrenje zatraži; ili
- (c) osigura zadovoljavajuću usuglašenost između proizvodnje i dizajna putem ugovora zaključenog s podnositeljem zahtjeva za odobravanje određenog dizajna ili imateljem odobrenja dizajna.

21.A.134 Zahtjev

Zahtjev za odobravanje organizacije za proizvodnju podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA i sadrži kratak pregled podataka koji se zahtijevaju u točki 21.A.143 i uvjete odobrenja koji se zahtijevaju u točki 21.A.151.

21.A.135 Izdavanje odobrenja

Organizacija koja dokaže da je usuglašena sa zahtjevima iz ovog odjeljka ima pravo da joj BHDCA izda odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju.

21.A.139 Sustav kvalitete

- (a) Organizacija za proizvodnju mora da dokaže da je uvela i da je sposobna da održava sustav kvalitete. Sustav kvalitete mora da bude dokumentiran. On omogućava organizaciji da svaki proizvod, dio ili uređaj koji organizacija ili partneri proizvedu ili koji nabavi od spoljnih dobavljača ili podizvođača – bude usklađen s važećim podacima dizajna i u stanju da sigurno radi, na osnovu čega ona stiče prava predviđena u točki 21.A.163.
- (b) Sustav kvalitete sadrži:
 1. U mjeri koja je primjerena opsegu odobrenja, kontrolne postupke za:
 - (i) izdavanje, odobravanje ili promjenu dokumenata;
 - (ii) reviziju i kontrolu procjene dobavljača i podizvođača;
 - (iii) provjeru da li primljeni (ulazni) proizvodi, dijelovi, materijali i oprema, uključujući nove elemente ili one koje su već koristili kupci proizvoda, odgovaraju važećim podacima dizajna;
 - (iv) označavanje i praćenje;
 - (v) proizvodne postupke;
 - (vi) preglede i provjere, uključujući probne letove tijekom proizvodnje;
 - (vii) kalibraciju alata, montažnih alata i opreme za ispitivanje; (viii) kontrolu neusklađenih elemenata;
 - (ix) usuglašavanje plovidbenosti sa podnositeljem zahtjeva za odobravanje dizajna ili imateljem odobrenja dizajna;

- (x) vođenje i održavanje evidencije;
- (xi) osposobljenost i kvalifikaciju zaposlenih;
- (xii) izdavanje dokumenata o vraćanju u uporabu;
- (xiii) rukovanje, pakovanje i skladištenje;
- (xiv) internu provjeru kvalitete i posljedične korektivne mjere;
- (xv) rad u okviru uvjeta odobrenja na mjestima (lokacijama) koja ne ulaze u odobrene objekte;
- (xvi) radove koji se izvode poslije okončavanja proizvodnje a prije isporuke, kojima se zrakoplov održava da bi i dalje bio u stanju da sigurno leti;
- (xvii) izdavanje dozvole za let i odobravanje povezanih uvjeta za let.

Kontrolni postupci moraju da sadrže odredbe za kritične dijelove;

2. Neovisnu funkciju osiguravanja kvalitete radi praćenja suglasnosti sa dokumentiranim postupcima sustava kvalitete i njihove adekvatnosti. Praćenje se zasniva na sustavu povratnih informacija osobi ili grupi osoba navedenih u točki 21.A.145(c)(2) i odgovornom rukovoditelju navedenom u točki 21.A.145(c)(1), da bi se, po potrebi, omogućilo poduzimanje korektivnih mjera.

21.A.143 Priručnik organizacije za proizvodnju

- (a) Organizacija podnosi BHDCA priručnik organizacije za proizvodnju, koji sadrži sljedeće podatke:
 1. Izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da će organizacija stalno raditi prema svom priručniku i sa njim povezanim priručnicima koji određuju usuglašenost organizacije sa ovim odjeljkom;
 2. Imena i radna mjesta rukovoditelja koje je prihvatila BHDCA prema točki 21.A.145(c)(2);
 3. Dužnosti i odgovornosti rukovoditelja propisane u točki 21.A.145(c)(2), i pitanja koja oni mogu da u ime organizacije neposredno rješavaju s nadležnim organom;
 4. Organizacijsku šemu koja pokazuje lanac odgovornosti rukovoditelja kako se zahtijeva u točki 21.A.145(c)(1) i (2);
 5. Listu ovlaštenog osoblja kao što je navedeno u točki 21.A.145(d);
 6. Opći opis ljudskih resursa;
 7. Opći opis objekata koji se nalaze na svakoj adresi navedenoj u uvjerenju organizacije za proizvodnju;
 8. Opći opis opsega radova organizacije za proizvodnju značajnih za uvjete odobrenja;
 9. Postupak po kome se BHDCA obavještava o promjenama u organizaciji za proizvodnju;
 10. Postupak po kome se mijenja priručnik organizacije;
 11. Opis sustava kvalitete i postupaka prema točki 21.A.139(b)(1);
 12. Listu spoljnih organizacija, kao što je to navedeno u točki 21.A.139(a).
- (b) Priručnik se mijenja po potrebi, da bi opis organizacije ostao ažuran. Kopije priručnika i njegovih kasnijih promjena prosljeđuju se BHDCA.

21.A.145 Zahtjev za odobravanje

Organizacija za proizvodnju mora, na temelju podataka podnesenih prema točki 21.A.143, da dokaže:

- (a) da opći uvjeti za odobravanje koji se odnose na objekte, uvjete za rad, opremu i alate, postupke i s tim povezane materijale, broj i stručnost zaposlenih i opća

organizacija omogućavaju ispunjavanje obveza po točki 21.A.165;

- (b) da u vezi sa svim potrebnim podacima o plovidbenosti, buci, ispuštanju goriva i emisiji izduvnih gasova:

1. Organizacija za proizvodnju prima podatke od Agencije, i imatelja ili podnosioca zahtjeva za tipski certifikat, ograničenog tipskog certifikata ili organizacije odobrene za dizajn, da bi provjerila usuglašenost s važećim podacima dizajna;
2. Organizacija za proizvodnju uspostavlja postupak unošenja podataka o plovidbenosti, buci, ispuštanju goriva i emisiji izduvnih gasova u njenu proizvođačku dokumentaciju;
3. Omogućava ažurnost podataka i njihovu dostupnost zaposlenima kojima su potrebni za obavljanje njihovih poslova.

- (c) u vezi sa rukovodstvom i zaposlenima:

1. Organizacija za proizvodnju imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji je odgovoran BHDCA. On je u organizaciji odgovoran za to da se cjelokupna proizvodnja odvija prema zahtijevanim standardima i da organizacija u svako doba ispunjava podatke i postupke koji su navedeni u priručniku iz točke 21.A.143;
2. Organizacija za proizvodnju imenuje jednu ili više osoba koje omogućuju da organizacija bude usklađena sa zahtjevima iz Aneksa I (Dio 21) i određuje opseg njihovih ovlaštenja. Ove osobe neposredno su podređena odgovornom rukovoditelju iz točke 1. Imenovane osobe moraju da budu u stanju da pokažu odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo za ispunjavanje svojih odgovornosti;
3. Organizacija za proizvodnju mora zaposlenima na svim razinama da izda odgovarajuća ovlaštenja u svrhe ispunjavanja njihovih obveza i da bi u organizaciji postojala cjelovita i djelotvorna usuglašenost sa zahtjevima vezanim za plovidbenost, buku, ispuštanje goriva i emisije izduvnih gasova.

- (d) u odnosu na ovlašteno osoblje, tj. osoblje koje je organizacija za proizvodnju ovlastila da potpisuje dokumente koji se izdaju prema točki 21.A.163, i u okviru oblasti i uvjeta odobrenja:

1. Ovlašteno osoblje ima odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo za ispunjavanje dodijeljenih odgovornosti;
2. Organizacija za proizvodnju vodi evidenciju o svom ovlaštenom osoblju, koja sadrži pojedinosti o opsegu njihovog ovlaštenja;
3. Ovlašteno osoblje mora da dobije dokument koji sadrži opseg njegovih ovlaštenja.

21.A.147 Promjene u odobrenoj organizaciji za proizvodnju

- (a) Poslije izdavanja odobrenja organizaciji za proizvodnju, BHDCA mora da odobri sve promjene u organizaciji koje su značajne za dokazivanje njene usuglašenosti ili za plovidbenost i elemente povezane sa bukom, ispuštanjem goriva i emisijom izduvnih gasova proizvoda, dijela ili uređaja, a posebno promjene u sustavu kvalitete. Zahtjev za odobravanje promjene podnosi se pismeno BHDCA, a organizacija mora prije uvođenja promjene da dokaže BHDCA da će nastaviti da radi prema ovom odjeljku.

- (b) BHDCA određuje uvjete pod kojima organizacija za proizvodnju odobrena po ovom odjeljku može da posluje tijekom promjena, izuzev ako ne utvrdi da njeno odobrenje treba da bude privremeno ukinuto.

21.A.148 Promjena mjesta

Smatra se da promjena mjesta (lokacije) objekata za proizvodnju odobrene organizacije za proizvodnju ima bitan značaj i zato u pogledu toga organizacija postupi prema točki 21.A.147.

21.A.149 Prenosivost odobrenja

Izuzev, usljed promjene vlasništva, koja se smatra promjenom u smislu točke 21.A.147, odobrenje organizacije za proizvodnju nije prenosivo.

21.A.151 Uvjeti odobrenja

Uvjeti odobrenja određuju obim radova i proizvode ili kategorije dijelova i uređaja, ili i jedno i drugo, u vezi s kojima imatelj odobrenja može da ostvaruje prava prema točki 21.A.163. Ovi uvjeti izdaju se kao dio odobrenja organizacije za proizvodnju.

21.A.153 Promjene uvjeta odobrenja

Svaku promjenu uvjeta odobrenja mora da odobri BHDCA. Zahtjev za promjenu uvjeta odobrenja podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA. Podnositelj zahtjeva mora da ispuni odgovarajuće zahtjeve iz ovog odjeljka.

21.A.157 Provjere

Organizacija za proizvodnju uspostavlja instrumente koji BHDCA omogućavaju da sprovodi sve potrebne provjere, uključujući i provjere partnera ili podizvođača, zarad utvrđivanja usuglašenosti i stalne usuglašenosti sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog odjeljka.

21.A.158 Nalazi (Findings)

- (a) Ako postoji objektivan dokaz da imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz Aneksa I (Dio 21), nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
1. Nalaz razine 1 predstavlja neusuglašenost sa Aneksom I (Dio 21) koja može da dovede do nekontroliranog odstupanja od važećih projektnih podataka i da utječe na sigurnost zrakoplova;
 2. Nalaz razine 2 predstavlja neusuglašenost sa Aneksom I (Dio 21) koja nije klasificirana kao nalaz razine 1.
- (b) Nalaz razine 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli da dovedu do neusuglašenosti iz točke (a).
- (c) Po prijemu obavijesti o nalazima prema točki 21.B.225:
1. Kod nalaza razine 1, imatelj odobrenja organizacije dužan je da poduzme korektivne mjere kojima je BHDCA zadovoljan, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde o nalazu.
 2. Kod nalaza razine 2, rok za korektivne mjere, koji određuje BHDCA, ovisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseca. U nekim okolnostima i ovisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži tromjesečni rok ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera s kojim se BHDCA suglasila.
 3. Nalaz razine 3 ne zahtijeva hitno poduzimanje korektivnih mjera.
- (d) Kod nalaza razine 1 i razine 2, BHDCA može da, dijelomično ili potpuno, ograniči, privremeno ili trajno ukinе odobrenje organizacije za proizvodnju prema točki

21.B.245. Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju dužan je da odmah potvrdi prijem obavijesti o ograničenju, privremenom ili trajnom ukidanju odobrenja.

21.A.159 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi, izuzev ako:
1. odobrena organizacija ne uspije da dokaže usuglašenost sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog odjeljka;
 2. imatelj odobrenja ili njegov partner ili podizvođač onemoguće BHDCA da sprovodi provjere prema točki 21.A.157;
 3. postoji dokaz da organizacija za proizvodnju ne može da održi zadovoljavajuću kontrolu proizvodnje proizvoda, dijelova ili uređaja prema izdatom odobrenju;
 4. organizacija za proizvodnju više ne ispunjava zahtjeve iz točke 21.A.133;
 5. imatelj odobrenja nije vratio odobrenje ili je odobrenje trajno ukinuto po točki 21.B.245.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju odobrenja, uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju vraća se BHDCA.

21.A.163 Povlastice

Prema uvjetima odobrenja izdatim prema točki 21.A.135, imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju može:

- (a) da obavlja proizvodne djelatnosti prema Aneksu I (Dio 21);
- (b) da za cijeli zrakoplov i poslije predočavanja izjave o usuglašenosti na EASA obrascu 52 prema točki 21.A.174 pribavi uvjerenje o plovidbenosti zrakoplova i uvjerenje o buci bez dodatnog dokazivanja;
- (c) da za druge proizvode, dijelove ili uređaje izdaje uvjerenje o stavljanju u uporabu na EASA obrascu 1, bez dodatnog dokazivanja;
- (d) da održava novi zrakoplov koji je proizveo i da izdaje uvjerenje o vraćanju u uporabu na EASA obrascu 53 u vezi s tim održavanjem;
- (e) da prema postupku s kojim je suglasna BHDCA, za zrakoplov koji je proizveden u toj organizaciji i pod uvjetom da organizacija sama, suglasno svome odobrenju (POA), nadzire konfiguraciju zrakoplova i potvrđuje usuglašenost sa ograničenjima dizajna odobrenim za let, izdaje dozvolu za let prema točki 21.A.711(c), uključujući i odobravanje uvjeta leta prema točki 21.A.710(b).

21.A.165 Obveze imatelja odobrenja

Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju mora da:

- (a) Garantira da se priručnik organizacije za proizvodnju, koji je dostavljen prema točki 21.A.143 i dokumenti na koje se on odnosi, koriste kao osnovni radni dokumenti u organizaciji;
- (b) Održava organizaciju za proizvodnju prema podacima i postupcima koji su odobreni u odobrenju organizacije za proizvodnju;
- (c) 1. Utvrđuje da li je svaki dovršeni zrakoplov usuglašen s projektom tipa i da li je u stanju da sigurno radi, prije nego što BHDCA podnese izjavu o usuglašenosti, ili
2. Utvrđuje da li su drugi proizvodi, dijelovi ili uređaji dovršeni i usuglašeni sa odobrenim podacima dizajna i da li su u stanju da sigurno rade, prije nego što izda EASA Form I, kojim

potvrđuje da su usuglašeni sa odobrenim projektnim podacima i da su u stanju da sigurno rade, a kod motora i da utvrdi, na podlozi podataka koje dobije od imatelja tipskog sertifikata za motor, da li je dovršeni motor usuglašen sa odgovarajućim zahtjevima o emisiji gasova, kao što je to propisano u točki 21.A.18(b), važećim na dan kad je motor proizveden, da bi se potvrdila usuglašenost emisija, ili

3. Utvrđuje da li su drugi proizvodi, dijelovi ili uređaji usuglašeni s važećim podacima prije nego što izda *EASA Form 1*, kao potvrdu o usuglašenosti
- (d) Bilježi sve podatke o obavljenim radovima;
- (e) Uspostavi i održava sustav internog izvješćivanja o događajima, u interesu sigurnosti, da bi se omogućilo prikupljanje i procjena podataka o događajima, radi otkrivanja negativnih trendova, otklanjanja nedostataka i izdvajanja događaja koji se prijavljuju. Sustav obuhvata procjenu važnih podataka u vezi s događajima i objavljivanje povezanih informacija;
- (f) 1. Izvijesti imatelja tipskog sertifikata ili odobrenu organizaciju za dizajn o slučajevima kad je organizacija za proizvodnju stavila u promet proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka i da na njima sprovede ispitivanja da bi se otkrila ona odstupanja koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost;
2. Izvijesti Agenciju i nadležni organ države članice o odstupanjima koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost prema točki 1. Izvješća se izrađuju u obliku i na način koji odredi Agencija po točki 21.A.3A(b)(2) ili koji prihvati BHDCA;
3. Ako je imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju dobavljač druge proizvodne organizacije, on nju obavještava o slučajevima u kojima joj je isporučio proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka;
- (g) Osigura pomoć imatelju uvjerenja o tipu ili imatelju odobrenja dizajna u svim aktivnostima kontinuirane plovidbenosti povezanim s proizvedenim proizvodima, dijelovima ili uređajima;
- (h) Uvede sustav arhiviranja koji uključuje zahtjeve naložene njegovim partnerima, dobavljačima i podizvođačima i osigurava čuvanje podataka koji se koriste za dokazivanje usuglašenosti proizvoda, dijelova ili uređaja. Ovi podaci moraju da budu dostupni BHDCA i da se održavaju da bi se osigurali podaci potrebni za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti proizvoda, dijelova ili uređaja;
- (i) Kad prema uvjetima odobrenja izdaje uvjerenje o tehničkoj ispravnosti, prije izdavanja uvjerenja utvrdi da li je dovršeni zrakoplov održavan i da li je u stanju da sigurno radi;
- (j) Gdje je to primjenljivo, suglasno pravima iz točke 21.A.163(e), određuje uvjete pod kojima se izdaje dozvola za let;
- (k) Gdje je to primjenljivo, suglasno pravima iz točke 21.A.163(e), prije izdavanja dozvole za let, osigurava usuglašenost zrakoplova sa zahtjevima iz točke 21.A.711(c) i (e).

ODJELJAK II – UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI I OGRANIČENO UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI

21.A.171 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se izdaju uvjerenja o plovidbenosti.

21.A.172 Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba na čije ime je zrakoplov registriran ili treba da bude registriran u BiH ili njegov zastupnik, može da podnese zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti za navedeni zrakoplov prema ovom odjeljku.

21.A.173 Vrste uvjerenja o plovidbenosti

Uvjerenja o plovidbenosti razvrstavaju se na sljedeći način:

- (a) Uvjerenje o plovidbenosti koje se izdaje za zrakoplove koji odgovaraju uvjerenju o tipu izdatom prema Aneksu I (Dio 21);
- (b) Ograničeno uvjerenje o plovidbenosti koje se izdaje za zrakoplove:
 1. koji odgovaraju ograničenom uvjerenju o tipu izdatom prema Aneksu I (Dio 21), ili
 2. za koje je Agenciji dokazano da su usuglašeni s posebnim specifikacijama plovidbenosti koje garantiraju sigurno korištenje.

21.A.174 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti po točki 21.A.172. podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti ili ograničenog uvjerenja o plovidbenosti sadrži:
 1. vrstu uvjerenja o plovidbenosti koja se zahtijeva;
 2. za novi zrakoplov:
 - (i) izjavu o usuglašenosti:
 - izdatu prema točki 21.A.163(b), ili
 - izdatu prema točki 21.A.130 i koju je ovjerila BHDCA, ili
 - za uvezeni zrakoplov, izjavu koju je potpisao nadležni organ države izvoznika da je zrakoplov usklađen s dizajnom koji je odobrila Agencija;
 - (ii) izvješće o masi i ravnoteži s rasporedom ukrcavanja;
 - (iii) letački priručnik, ako je tako zahtijevano prema važećim standardima gradnje za određeni zrakoplov;
 3. za korišteni zrakoplov:
 - (i) koji potiče iz države potpisnice ECAA sporazuma – potvrdu o provjeri plovidbenosti izdatu prema Aneksu I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove;
 - (ii) koji potiče iz treće države (države koja nije potpisnica ECAA Sporazuma):
 - Izjavu nadležnog organa države u kojoj je zrakoplov registriran ili je bio registriran o statusu plovidbenosti zrakoplova u registru, u trenutku prenošenja;
 - Izvješće o masi i ravnoteži s rasporedom ukrcavanja;
 - Letački priručnik, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti;
 - Prethodnu evidenciju pomoću koje se utvrđuju standardi proizvodnje,

- modifikacija i održavanja zrakoplova, uključujući sva ograničenja povezana sa ograničenim uvjerenjem o plovidbenosti prema točki 21.B.327(c);
 - Preporuke za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti ili ograničenog uvjerenja o plovidbenosti i potvrde o provjeri plovidbenosti poslije pregleda plovidbenosti prema Aneksu I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja ("Službeni glasnik BiH", broj 44/14), te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove.
- (c) Ako drukčije nije dogovoreno, izjave iz točaka (b)(2)(i) i (b)(2)(ii) daju se najkasnije 60 dana prije predstavljanja zrakoplova BHDCA.

21.A.175 Jezik

Priručnici, pločice s natpisima, spiskovi (liste), oznake instrumenata i druge neophodne informacije koje zahtijevaju certifikacioni zahtjevi (*Certification Specifications*, CS) mogu da budu napisane na jednom ili više službenih jezika Europske unije koji je prihvatljiv za BHDCA

21.A.177 Promjene

Uvjerjenje o plovidbenosti može da promijeni (izmjeni i dopuni) samo BHDCA.

21.A.179 Prenosivost i ponovno izdavanje

- (a) Ako se mijenja vlasnik zrakoplova:
1. ako zrakoplov ostaje u istom registru, uvjerenje o plovidbenosti ili ograničeno uvjerenje o plovidbenosti koje je usuglašeno samo sa ograničenim uvjerenjem o tipu, prenosi se zajedno sa zrakoplovom;
 2. ako se zrakoplov registrira u drugoj državi članici, uvjerenje o plovidbenosti ili ograničeno uvjerenje o plovidbenosti koje je usuglašeno samo sa ograničenim uvjerenjem o tipu izdaje se:
 - (i) po podnošenju prethodnog uvjerenja o plovidbenosti i važeće potvrde o provjeri plovidbenosti izdate prema Aneksu I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda ("Službeni glasnik BiH", broj 44/14), dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove;
 - (ii) po ispunjenju zahtjeva iz točke 21.A.175.
- (b) Ako se promijeni vlasnik zrakoplova, a za zrakoplov je izdato ograničeno uvjerenje o plovidbenosti koje nije usuglašeno sa ograničenim uvjerenjem o tipu, uvjerenje o plovidbenosti prenosi se zajedno sa zrakoplovom ako zrakoplov ostaje u istom registru, ili se izdaje samo uz službeni pristanak nadležnog organa države članice registracije u koju je preneseno.

21.A.180 Inspeksijski pregled

Imatelj uvjerenja o plovidbenosti mora omogućiti pristup zrakoplovu za koji je izdato uvjerenje o plovidbenosti, ako to zahtijeva BHDCA.

21.A.181 Važenje uvjerenja

- (a) Uvjerjenje o plovidbenosti važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod sljedećim uvjetima:
1. da je usuglašeno s važećim dizajnom tipa i zahtjevima za kontinuiranu plovidbenost,
 2. da zrakoplov ostaje u istom registru,

3. da tipski certifikat ili ograničeni tipski certifikat, prema kojima je izdato, nije prethodno stavljeno van snage po točki 21.A.51,
 4. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje trajno ukinuto prema točki 21.B.330.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju uvjerenja, ono se vraća BHDCA.

21.A.182 Identifikacija zrakoplova

Svaki podnositelj zahtjeva za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti po ovom odjeljku mora da dokaže da je njegov zrakoplov identificiran prema Odjeljku Q.

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

21.A.201 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupke po kojima se izdaje uvjerenje o buci.

21.A.203 Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba na čije ime je zrakoplov registriran ili treba da bude registriran u Bosni i Hercegovini, ili njegov zastupnik, može da podnese zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci prema ovom odjeljku.

21.A.204 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA, prema točki 21.A.203.
- (b) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci sadrži:
1. za novi zrakoplov:
 - (i) izjavu o usuglašenosti:
 - izdatu prema točki 21.A.163(b), ili
 - izdatu prema točki 21.A.130, i ovjerenu od strane BHDCA, ili
 - za uvezeni zrakoplov, izjavu koju je potpisao nadležni organ države izvoznika da je zrakoplov usuglašen s dizajnom koji je odobrila Agencija;
 - (ii) podatke o buci, utvrđene prema važećim zahtjevima za buku. Ovi podaci će biti sadržani u letačkom priručniku, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti;
 2. za korišteni zrakoplov:
 - (i) podatke o buci utvrđene prema važećim zahtjevima za buku. Ovi podaci će biti sadržani u letačkom priručniku, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti,
 - (ii) prethodnu evidenciju, pomoću koje se utvrđuju standardi proizvodnje, promjena i održavanja zrakoplova.
- (c) Ako drukčije nije dogovoreno, izjave iz točke (b)1 daju se najkasnije 60 dana prije predstavljanja zrakoplova BHDCA.

21.A.207 Promjene (izmjene i dopune)

Uvjerjenje o buci može da promijeni (izmjeni ili dopuni) samo BHDCA.

21.A.209 Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici

Ako se mijenja vlasnik zrakoplova:

- (a) Ako zrakoplov ostaje u istom registru, uvjerenje o buci prenosi se zajedno sa zrakoplovom;
- (b) Ako se zrakoplov registrira u drugoj državi članici, uvjerenje o buci izdaje se po podnošenju prethodnog uvjerenja o buci.

21.A.210 Inspekcijski pregled

Imatelj uvjerenja o buci mora da omogući pristup zrakoplovu za koji je izdato uvjerenje o buci, na zahtjev BHDCA ili na zahtjev Agencije.

21.A.211 Važenje uvjerenja

- (a) Uvjerenje o buci važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
1. da je usuglašeno s važećim dizajnom tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine i za kontinuiranu plovidbenost;
 2. da zrakoplov ostaje u istom registru;
 3. da tipski certifikat ili ograničeni tipski certifikat, na temelju koga je izdato uvjerenje o buci, nije prethodno stavljen van snage prema točki 21.A.51;
 4. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto prema točki 21.B.430.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju uvjerenja o buci, ono se vraća BHDCA.

ODJELJAK J – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN**21.A.231 Oblast primjene**

Ovaj odjeljak uređuje postupak postupak po kome se odobrava organizacija za dizajn i prava i obveze podnosioca zahtjeva za izdavanje odobrenja i imatelja odobrenja.

21.A.233 Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba ("organizacija") ima pravo da podnese zahtjev za izdavanje odobrenja prema ovom odjeljku:

- (a) Prema točkama 21.A.14, 21.A.112B, 21.A.432B ili 21.A.602B; ili
- (b) Za odobravanje dizajna manjih promjena ili manjih popravki, ako je to neophodno za korištenje prava iz točke 21.A.263.

21.A.234 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje odobrenja organizacije za dizajn podnosi se u obliku i na način koji odredi Agencija i sadrži kratak pregled podataka koji se zahtijevaju u točki 21.A.243 i uvjete odobrenja koji se zahtijevaju u točki 21.A.251.

21.A.235 Izdavanje odobrenja

Organizacija za dizajn, koja dokaže da je usuglašena sa zahtjevima iz ovog odjeljka, ima pravo da joj Agencija izda odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za dizajn.

21.A.239 Sustav osiguranja dizajna ("Design Assurance System")

- (a) Organizacija mora da dokaže da je uvela sustav osiguranja dizajna kojim se kontroliraju i nadziru projekti i promjene projekata proizvoda, dijelova i uređaja koji su sadržani u zahtjevu i da je sposobna da održava sustav osiguranja projekata. Sustav osiguranja dizajna omogućava organizaciji:
1. da su projekti proizvoda, dijelova i uređaja ili promjene projekata usuglašeni s važećim osnovama za certifikaciju, primjenjivom osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine,
 2. da pravilno ispunjava svoje obveze prema:
 - (i) odgovarajućim odredbama Aneksa I (Dio 21);
 - (ii) uvjetima odobrenja izdatim prema točki 21.A.251;
 3. da neovisno prati usuglašenost s dokumentirnim postupcima sustava i njihovu adekvatnost. Praćenje podrazumijeva sustav povratnih informacija za osobe

ili grupu osoba koje su odgovorne za osiguravanje korektivnih mjera.

- (b) Sustav osiguranja dizajna sadrži neovisnu funkciju provjere dokazivanja usuglašenosti na temelju koje organizacija upućuje Agenciji izjave o usuglašenosti i s njima povezane dokumente.
- (c) Organizacija za dizajn određuje način na koji sustav osiguranja dizajna procjenjuje prihvatljivost dizajna dijelova ili uređaja ili zadataka koje su ispunili partneri ili podizvođači po metodama određenim u pismenim postupcima.

21.A.243 Podaci

- (a) Organizacija za dizajn prosljeđuje Agenciji priručnik koji, neposredno ili uz pozivanje po referenci, opisuje organizaciju, važne postupke i proizvode ili promjene proizvoda koje treba projektirati.
- (b) Ako su bilo koje dijelove, uređaje ili bilo koje promjene proizvoda dizajnirale partnerske organizacije ili podizvođači, priručnik sadrži izjavu o tome kako organizacija za dizajn osigurava usuglašenost svih dijelova i uređaja koja se zahtijeva u točki 21.A.239(b) i sadrži, neposredno ili uz pozivanje po referenci, opise i podatke o djelatnostima dizajna i organizaciji ovih partnera ili podizvođača.
- (c) Priručnik se mijenja po potrebi, da bi opis organizacije ostao ažuran. Kopije promjena prosljeđuju se Agenciji.
- (d) Organizacija za dizajn dostavlja izjavu o kvalifikacijama i iskustvu rukovodećeg osoblja i drugih lica koja su odgovorna za donošenje odluka koje utječu na plovidbenost i zaštitu životne sredine u organizaciji.

21.A.245 Zahtjev za odobravanje

Organizacija za dizajn mora, na podlozi podataka prosljeđenih prema točki 21.A.243, da, pored usuglašenosti sa točkom 21.A.239, dokaže da:

- (a) u svim tehničkim odjeljenjima ima dovoljno zaposlenih sa dovoljnim kvalifikacijama i odgovarajućim ovlaštenjima za ispunjavanje njima povjerenih obveza i da to, zajedno sa prostorom, infrastrukturom i opremom, omogućava zaposlenima da ostvare ciljeve u vezi sa plovidbenosti i zaštitom životne sredine proizvoda;
- (b) između i unutar odjeljenja postoji potpuna i djelotvorna usuglašenost u vezi s plovidbenosti, operativnom prikladnosti i zaštitom životne sredine.

21.A.247 Promjene sustava osiguranja dizajna

Poslije izdavanja odobrenja organizaciji za dizajn, Agencija mora da odobri svaku promjenu sustava osiguranja dizajna, koja je važna za dokazivanje usuglašenosti ili za plovidbenost, operativnu prikladnost i zaštitu životne sredine u vezi s proizvodom. Pismeni zahtjev za odobravanje promjene podnosi se Agenciji, kojoj organizacija za dizajn dokazuje, na temelju predloženih promjena priručnika i prije nego što se promjene uvedu, da će i poslije uvođenja promjena nastaviti da bude usuglašena prema ovom odjeljku.

21.A.249 Prenosivost

Izuzev usljed promjene vlasništva, koja se smatra promjenom u smislu točke 21.A.247, odobrenje organizacije za dizajn nije prenosivo.

21.A.251 Uvjeti odobrenja

Uvjeti odobrenja određuju vrste projektiranja, kategorije proizvoda, dijelova i uređaja za koje je organizacija odobrena i funkcije i obveze koje su obuhvaćeni odobrenjem, a odnose se na plovidbenost, operativnu prikladnost i karakteristike buke,

ispuštanje goriva i emisije izduvnih gasova. Ako odobrenje organizacije za dizajn obuhvata certifikaciju tipa ili *ETSO* ovlaštenje za pomoćnu pogonsku jedinicu (*APU*), uvjeti odobrenja sadrže i spisak proizvoda ili pomoćnih uređaja za napajanje. Ovi uvjeti izdaju se kao dio odobrenja organizacije za dizajn.

21.A.253 Promjene uvjeta odobrenja

Svaku promjenu uvjeta odobrenja mora da odobri Agencija. Zahtjev za promjenu uvjeta odobrenja podnosi se u obliku i na način koji odredi Agencija. Organizacija za dizajn mora da ispuni odgovarajuće zahtjeve iz ovog odjeljka.

21.A.257 Provjere

- (a) Organizacija za dizajn uspostavlja instrumente koji omogućavaju Agenciji da sprovede sve potrebne provjere, uključujući i provjere partnera i podizvođača, radi utvrđivanja usuglašenosti i stalne usuglašenosti sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog odjeljka.
- (b) Organizacija za dizajn omogućava Agenciji da pregleda sva izvješća i sprovede bilo koje inspekcijske preglede, da obavi probni let ili da mu prisustvuje ili da sprovede ispitivanje na zemlji ili da mu prisustvuje, radi provjeravanja važenja izjava o usuglašenosti koju je podnositelj zahtjeva predočio po točki 21.A.239(b).

21.A.258 Nalazi (*Findings*)

- (a) Ako postoji objektivan dokaz da imatelj odobrenja organizacije za dizajn ne ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz Aneksa I (Dio 21), nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
 1. nalaz razine 1 predstavlja neusuglašenost sa Aneksom I (Dio 21) koja može da dovede do nekontroliranog odstupanja od važećih zahtjeva i da utječe na sigurnost zrakoplova;
 2. nalaz razine 2 predstavlja neusuglašenost sa Aneksom I (Dio 21) koja nije klasificirana kao nalaz razine 1.
- (b) Nalaz razine 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli da dovedu do neusuglašenosti iz točke (a).
- (c) Po prijemu obavijesti o nalazima prema važećim upravnim postupcima koje odredi Agencija:
 1. Kod nalaza razine 1, imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je da poduzme korektivne mjere kojima je Agencija zadovoljna, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde nalaza;
 2. Kod nalaza razine 2, rok za korektivne mjere, koji određuje Agencija, ovisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseca. U nekim okolnostima i ovisno od prirode nalaza, Agencija može da produži tromjesečni rok ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera s kojim se Agencija suglasila.
 3. Nalaz razine 3 ne zahtijeva hitno poduzimanje korektivnih mjera.
- (d) Kod nalaza razine 1 i razine 2, Agencija može da, prema važećim upravnim postupcima koje ona odredi, djelomično ili potpuno, privremeno ili trajno ukine odobrenje organizacije za dizajn. Imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je da odmah potvrdi prijem obavijesti o privremenom ili trajnom ukidanju odobrenja.

21.A.259 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi izuzev ako:
 1. organizacija za dizajn ne uspije da dokaže usuglašenost sa odgovarajućim zahtjevima ovog odjeljka;

2. imatelj odobrenja ili njegovi partner ili podizvođač onemoguću Agenciju sa sprovede provjere prema točki 21.A.257;
 3. postoje dokaz da sustav osiguranja dizajna ne može da održi zadovoljavajuću kontrolu i nadzor dizajna proizvoda ili njihovih promjena prema izdatom odobrenju;
 4. imatelj odobrenja nije vratio odobrenja ili da odobrenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi Agencija.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju odobrenja, uvjerenje o osposobljenosti organizacije za dizajn vraća se Agenciji.

21.A.263 Povlastice imatelja odobrenja

- (a) Imatelj odobrenja organizacije za dizajn ima pravo da se bavi dizajnom prema Aneksu I (Dio 21), u granicama odobrenja.
- (b) Uz uvažavanje točke 21.A.257(b), Agencija bez dalje provjere prihvata sljedeće dokumente o usuglašenosti, koje podnositelj zahtjeva priloži radi sticanja:
 1. Odobrenja uvjeta leta koje je potrebno za izdavanje dozvole za let; ili
 2. Tipiskog certifikata ili odobrenja za veće promjene tipiskog certifikata; ili
 3. Dodatnog tipiskog certifikata;
 4. *ETSO* ovlaštenja po točki 21.A.602B(b)(1);
 5. Odobrenja dizajna većih popravki.
- (c) Imatelj odobrenja organizacije za dizajn ima, u okviru uvjeta odobrenja i prema primjerenim postupcima sustava osiguranja dizajna, pravo da:
 1. Klasificira promjene tipiskog certifikata i popravke na "veće" i "manje";
 2. Odobrava manje promjene tipiskog certifikata i manje popravke;
 3. Objavi podatke i naputke koji sadrže sljedeću izjavu: "Tehnička sadržina ovog dokumenta odobrena je na temelju odobrenja organizacije za dizajn (*DOA*), br. EASA.21J.[XXXX].";
 4. Odobrava manje promjene dokumenata u letačkom priručniku zrakoplova i da navedene promjene izda uz sljedeću izjavu: "Promjena br. [YY] u letačkom priručniku zrakoplova, ref. [ZZ] odobrena je na temelju odobrenja organizacije za dizajn (*DOA*), br. EASA.21J.[XXXX].";
 5. Odobrava dizajn većih popravki proizvoda ili pomoćnih uređaja za napajanje za koje ima tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat ili *ETSO* ovlaštenje;
 6. Odobrava uvjete pod kojima može da se izda dozvola za let, prema točki 21.A.710(a)(2), izuzev za dozvole za let koje se izdaju u svrhu iz točke 21.A.701(a)(15);
 7. Izda dozvolu za let prema točki 21.A.711(b), za zrakoplov koji je sam dizajnirao ili modificirao, ili za koju je odobrio prema točki 21.A.263(c)6 uvjete pod kojim dozvola za let može biti izdana, i kad organizacija za dizajn prema svojim Odobrenjem dizajn organizacije (*DOA*) sama nadzire konfiguraciju zrakoplova i potvrđuje usuglašenost s uvjetima dizajna koji su odobreni za let.

21.A.265 Obveze imatelja odobrenja

Imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je da:

- (a) održava priručnik suglasno sustavu osiguranja dizajna;
- (b) osigura da se priručnik koristi kao osnovni radni dokument u organizaciji;

- (c) dokaže da je dizajn proizvoda ili promjene odnosno popravke, suglasan važećim zahtjevima i da nema nijedan element koji bi utjecao na njihovu sigurnost;
- (d) izuzev kod manjih promjena ili popravki odobrenih prema pravima iz točke 21.A.263, Agenciji obezbijede izjave i s njima povezanu dokumentaciju kojima se potvrđuje usuglašenost sa točkom (c);
- (e) Agenciji proslijedi podatke ili naputke u vezi sa zahtjevanim mjerama po točki 21.A.3B.
- (f) gde je to primjereno, prema pravima iz točke 21.A.263(c)(6), odredi uvjete pod kojima može da se izda dozvola za let.
- (g) gde je primjereno, prema pravima iz točke 21.A.263(c)(7), prije izdavanja dozvole za let zrakoplova uspostavi usuglašenost sa točkama 21.A.711(b) i (d).

ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI

21.A.301 Oblast primjene

Ovim odjeljkom uređuje se postupak po kome se odobravaju dijelovi i uređaji.

21.A.303 Usuglašenost s važećim zahtjevima

Usuglašenost dijelova i uređaja koji treba da se ugrade u proizvode koji imaju tipski certifikat dokazuje se:

- (a) zajedno s postupcima po kojima se izdaje certifikat tipa iz odjeljaka B, D ili E za proizvod u koji se ugrađuju; ili
- (b) po potrebi, po postupcima za *ETSO* ovlaštenja iz Odjeljka O; ili
- (c) za standardne dijelove, prema priznatim standardima.

21.A.305 Odobrenje dijelova i uređaja

Ako se prema propisima Unije ili mjerama Agencije izričito traži odobrenje dijela ili uređaja, oni moraju da budu usuglašeni sa važećim *ETSO* ili drugim specifikacijama koje u pojedinačnom slučaju Agencija prizna kao ekvivalentne.

21.A.307 Spremnost dijelova i uređaja za ugradnju

Dio ili uređaj smije da se ugradi u proizvod koji ima tipski certifikat, ako je u stanju da može sigurno da se koristi i ako:

- (a) ima priloženo uvjerenje o spremnosti za uporabu (*EASA Form1*), kojim se dokazuje da su usuglašeni sa odobrenim podacima dizajna i ako je identificiran prema Odjeljku Q; ili
- (b) je standardni dio; ili
- (c) je u slučaju ELA1 ili ELA2 zrakoplova, dio ili uređaj koji:
 1. nije sa ograničenim vijekom trajanja (*life-limited*), niti je dio primarne strukture, niti je dio komandi leta;
 2. je proizveden sukladno primjenjivom dizajnu;
 3. je identificiran prema Odjeljku Q;
 4. je identificiran kao podesan za ugradnju na konkretan zrakoplov;
 5. će se instalirati na zrakoplov za koji je vlasnik potvrdio usuglašenost sa uvjetima od 1 do 4, i prihvatio je odgovornost za ovu usuglašenost.

(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK M – POPRAVKE

21.A.431A Oblast primjene

- (a) Ovim odjeljkom uređuje se postupak po kome se odobrava dizajn popravki i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja.
- (b) Ovim odjeljkom uređuju se standardne popravke koje nisu sukladne procesu odobrenja u ovom odjeljku.

- (c) "Popravka" znači uklanjanje oštećenja i/ili vraćanje u stanje plovidbenosti proizvoda, dijelova ili uređaja koje je proizvođač prethodno već pustio u uporabu.
- (d) Uklanjanje oštećenja zamjenom dijelova ili uređaja bez dorade dizajna popravki smatra se održavanjem i ne podliježe zahtjevu za odobrenje prema ovom odjeljku.
- (e) Popravka *ETSO* dijelova, izuzev u slučaju pomoćnih uređaja za napajanje (APU) smatra se promjenom *ETSO* dizajna i na nju se primjenjuje postupak iz točke 21.A.611.

21.A.431B Standardne popravke

- (a) Standardne popravke su popravke:
 1. u odnosu na:
 - (i) avione, čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 5 700 kg;
 - (ii) rotorkrafte, čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 3 175 kg;
 - (iii) jedrilica i motornih jedrilica, balona i diržabala, kako su definirani u okviru ELA1 i ELA2.
 2. koje poštuju podatke dizajna koji su uključeni u certifikacione zahtjeve koje je izdala Agencija, koji sadrže prihvatljive metode, tehnike i prakse za izvršavanje i identificiranje standardnih popravki, uključujući i vezane instrukcije za kontinuiranu plovidbenost; i
 3. koje nisu u koliziji sa podacima nositelja tipskog certifikata.
- (b) Točke 21.A.432A do 21.A.451 ne primjenjuju se u standardnim popravkama.

21.A.432A Podobnost

- (a) Svaka fizička ili pravna osoba koja dokaže ili je u postupku dokazivanja svoje osposobljenosti sukladno točki 21.A.432B, ima pravo da podnese zahtjev za odobravanje dizajna većih popravki prema uvjetima iz ovog odjeljka.
- (b) Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo da podnese zahtjev za odobravanje dizajna manjih popravki.

21.A.432B Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje dizajna većih popravki dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala Agencija prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od točke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak Agencije, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redosljed aktivnosti potrebnih za usklađivanje s ovim odjeljkom.
- (c) Odstupajući od točaka (a) i (b), podnositelj zahtjeva može da traži suglasnost Agencije za odobrenje certifikacionog programa u kojem su navedene posebne projektne prakse, resursi i redosljed aktivnosti koji su potrebni za usuglašavanje sa ovim aneksom I (Dio 21) za popravku proizvoda definiranog u točki 21.A.14(c).

21.A.433 Dizajn popravki

- (a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje dizajna popravki mora da:
 1. dokaže usuglašenost sa osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine na koje se poziva tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat ili APU *ETSO* ovlaštenje ili sa onim zahtjevima koji važe na dan podnošenja zahtjeva (za odobrenje dizajna popravki), uz sve promjene certifikacionih zahtjeva (*Certification Specifications*, CS) ili posebnih uvjeta koje Agencija smatra potrebnim za uspostavljanje razine sigurnosti koji odgovara razini sigurnosti iz osnova za certifikaciju tipa na koje se

- tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat ili APU ETSO ovlaštenje poziva;
2. predoči sve potrebne suštinske podatke, na zahtjev Agencije;
 3. izda izjavu da postoji usuglašenost sa certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu životne sredine iz točke (a)(1).
- (b) Ako podnositelj zahtjeva nije imatelj tipskog certifikata ili dodatnog tipskog certifikata ili APU ETSO ovlaštenja, on može da ispuni zahtjeve iz točke (a) korištenjem sopstvenih resursa ili u dogovoru sa imateljem uvjerenja o tipu ili dodatnog tipskog certifikata ili APU ETSO ovlaštenja.

21.A.435 Klasifikacija popravki

- (a) Popravka može biti "veća" ili "manja". Klasifikacija se vrši prema mjerilima iz točke 21.A.91 za promjenu tipskog certifikata.
- (b) Popravku kao "veću" ili "manju" prema točki (a) klasificira:
 1. Agencija; ili
 2. bilo koja odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se suglasila Agencija.

21.A.437 Izdavanje odobrenja dizajna popravki

Pošto se izda izjava i dokaže da je dizajn popravki usuglašen sa važećim certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu životne sredine iz točke 21.A.433(a)(1) odobrava ga:

- (a) Agencija; ili
- (b) odgovarajuće odobrena organizacija koja ima tipski certifikat, dodatni tipski certifikat ili APU ETSO ovlaštenje, prema postupku s kojim se suglasila Agencija; ili
- (c) odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se suglasila Agencija – ali samo za manje popravke.

21.A.439 Proizvodnja dijelova za popravku

Dijelovi i uređaji koji se budu koristili za popravke proizvode se prema proizvodnim podacima koji se zasnivaju na potrebnim podacima o dizajnu koje odredi imatelj odobrenja za dizajn popravki:

- (a) prema Odjeljku F; ili
- (b) proizvodi ih odgovarajuće odobrena organizacija prema Odjeljku G; ili
- (c) proizvodi ih odgovarajuće odobrena organizacija za održavanje.

21.A.441 Izvođenje popravki

- (a) Popravku izvodi odgovarajuće odobrena organizacija za održavanje sukladno Dijelu M ili Dijelu 145 ili odgovarajuće odobrena organizacija za proizvodnju prema Odjeljku G, po pravima iz točke 21.A.163.
- (b) Organizacija za dizajn dostavlja potrebne naputke za ugradnju organizaciji koja izvodi popravku.

21.A.443 Ograničenja

Projekat popravki može da se odobri uz ograničenja i u tom slučaju odobrenje projekta popravki sadrži sve potrebne naputke i ograničenja. Imatelj odobrenja projekta popravki prenosi ove naputke i ograničenja izvođaču, prema postupku s kojim se suglasila Agencija.

21.A.445 Nepopravljena oštećenja

- (a) Kad se oštećeni proizvod, dio ili uređaj ne popravi, a nije obuhvaćen prethodno odobrenim podacima, procjenu posljedica oštećenja po njegovu plovidbenost može da obavi samo:
 1. Agencija; ili

2. odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se suglasila Agencija. Sva potrebna ograničenja obrađuju se prema postupcima iz točke 21.A.443.
- (b) Ako organizacija, koja procjenjuje štetu prema točki (a), nije ni Agencija ni imatelj tipskog certifikata, niti dodatnog tipskog certifikata, niti APU ETSO ovlaštenja, ona mora da dokaže osnovanost podataka na kojima zasniva procjenu štete korištenjem sopstvenih resursa ili dogovora sa imateljem tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata ili APU ETSO ovlaštenja, ili, po potrebi, sa proizvođačem.

21.A.447 Vođenje evidencije

Povodom svake popravke, sve značajne podatke o dizajnu, crteže, izvješća o ispitivanju, naputke i ograničenja, koja eventualno mogu da se izdaju prema točki 21.A.443, dokaze o klasifikaciji i dokaze o odobrenju dizajna:

- (a) Imatelj odobrenja dizajna popravke mora da stavi na raspolaganje Agenciji;
- (b) Imatelj odobrenja dizajna popravke mora da čuva radi omogućavanja podataka koji su potrebni za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti popravljenih proizvoda, dijelova i uređaja.

21.A.449 Naputci za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj odobrenja dizajna popravki dostavlja najmanje jedan komplet ovih promijenjenih naputaka za kontinuiranu plovidbenost koje proizlaze iz dizajna popravki, uključujući opisne podatke i naputke za realizaciju, pripremljene prema važećim zahtjevima, svakom korisniku (operateru) zrakoplova u koji je ugrađen popravak. Popravljeni proizvod, dio ili uređaj može da se pusti u uporabu prije nego što se promijene naputci, ali samo na ograničeno vrijeme i uz suglasnost Agencije. Promijenjeni naputci čine se dostupnim i drugim osobama koje moraju da se usklade sa bilo kojim uvjetom iz promijenjenih naputaka, na njihov zahtjev. Neki priručnici ili dijelovi promijenjenih naputaka za kontinuiranu plovidbenost, koji obrađuju remont (obnovu) ili druge oblike velikih radova održavanja, mogu da se stave na raspolaganje kasnije, pošto proizvod bude pušten u uporabu, ali moraju da budu dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starost ili sate/cikluse leta.
- (b) Ako naputke za kontinuiranu plovidbenost ažurira imatelj odobrenja nacrti popravke, pošto je popravka prva odobrena, ovi ažurirani podaci dostavljaju se svakom korisniku i, na njihov zahtjev, i svim drugim osobama koje moraju da se usklade sa bilo kojim uvjetom iz promijenjenih naputaka. Agenciji se upućuje program u kome se prikazuje kako se razdjeljuju ažurirane promjene naputaka za kontinuiranu plovidbenost.

21.A.451 Obveze i oznake EPA

- (a) Svaki imatelj odobrenja dizajna veće popravke mora da:
 1. preuzme obveze:
 - (i) navedene u točkama 21.A.3A, 21.A.3B, 21.A.4, 21.A.439, 21.A.441, 21.A.443, 21.A.447 i 21.A.449;
 - (ii) koje proizilaze iz suradnje sa imateljem tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, ili APU ETSO ovlaštenja, prema točki 21.A.433 (b);
 2. navede oznake, uključujući EPA slova (*European Part Approval*), prema točki 21.A.804(a).
- (b) Izuzev za imatelje tipskog certifikata ili APU ovlaštenja na koje se primjenjuje točka 21.A.44, imatelj odobrenja dizajna manje popravke mora da:
 1. preuzme obveze iz točki 21.A.4, 21.A.447 i 21.A.449;

2. navede oznake, uključujući slova *EPA*, prema točki 21.A.804(a).

(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK O – ETSO OVLAŠTENJA

21.A.601 Oblast primjene

Ovim odjeljkom uređuje se postupak po kome se izdaje *ETSO* ovlaštenje i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja ovlaštenja.

21.A.602A Podobnost

Svaka fizička ili pravna osoba koje proizvodi ili namjerava da proizvodi neki *ETSO* artikal i koje dokaže ili je u postupku dokazivanja svoje osposobljenosti prema točki 21.A.602B, ima pravo da podnese zahtjev za izdavanje *ETSO* ovlaštenja.

21.A.602B Dokazivanje osposobljenosti

Podnositelj zahtjeva za *ETSO* ovlaštenje dokazuje svoju osposobljenost:

- (a) za proizvodnju, odobrenjem za proizvodnju izdatom prema Odjeljku G ili usuglašavanjem s postupcima iz Odjeljka F;
- (b) za dizajn:
 1. za pomoćni uređaj za napajanje (*APU*), odobrenjem organizacije za dizajn koje je Agencija izdala prema Odjeljku J;
 2. za sve druge artikle, primjenom postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redoslijed aktivnosti potrebnih za usuglašavanje s Aneksom I (Dio 21).

21.A.603 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje *ETSO* ovlaštenja podnosi se u obliku i na način koji odredi Agencija i sadrži kratak pregled podataka koji se zahtijevaju u točki 21.A.605.
- (b) Ako se predviđa niz manjih promjena prema točki 21.A.611, podnositelj zahtjeva navodi u zahtjevu broj osnovnog modela artikla i odgovarajuće brojeve njegovih sastavnih dijelova sa ostavljenom praznom zagradom iza broja, da označi da će se u prazan prostor povremeno upisivati različita slova ili brojeve (ili njihove kombinacije).

21.A.604 ETSO ovlaštenje za pomoćnu pogonsku jedinicu (APU)

U vezi sa *ETSO* ovlaštenjem za pomoćnu pogonsku jedinicu:

- (a) Odstupajući od točaka 21.A.603, 21.A.606(c), 21.A.610 i 21.A.615 primjenjuju se točke 21.A.15, 21.A.16B, 21.A.17A, 21.A.17B, 21.A.20, 21.A.21, 21.A.31, 21.A.33, 21.A.44, s tom razlikom što se, suglasno točki 21.A.606, umjesto tipskog certifikata izdaje *ETSO* ovlaštenje;
- (b) Odstupajući od točke 21.A.611, za odobrenje promjene primjenjuju se Odjeljak D ili Odjeljak E. Ako se primjenjuje Odjeljak E, izdaje se posebno *ETSO* ovlaštenje umjesto dodatnog tipskog certifikata.
- (c) Odjeljak M primjenjuje se na odobrenje za projekte popravki.

21.A.605 Zahtjevi u pogledu podataka

Podnositelj zahtjeva dostavlja Agenciji sljedeće dokumente:

- (a) izjavu o usuglašenosti kojom dokazuje da je ispunio zahtjeve iz ovog odjeljka;
- (b) izjavu o dizajnu i performansama (*DDP*);
- (c) primjerak tehničkih podataka koje zahtijeva važeći *ETSO*;
- (d) priručnik organizacije (ili pozivanje po referenci na priručnik) iz točke 21.A.143, zarad sticanja

odgovarajućeg odobrenja organizacije za proizvodnju prema Odjeljku G ili priručnik (ili pozivanje po referenci na priručnik) iz točke 21.A.125A(b), zarad proizvodnje prema Odjeljku F bez odobrenja organizacije za proizvodnju.

- (e) za *APU* (pomoćna pogonska jedinica), priručnik (ili upućivanje na priručnik) iz točke 21.A.243, zarad sticanja odgovarajućeg odobrenja organizacije za dizajn prema Odjeljku J.
- (f) za ostale artikle, postupke iz točke 21.A.602B(b)(2).

21.A.606 Izdavanje ETSO ovlaštenja

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu Agencija izda *ETSO* ovlaštenje pošto:

- (a) dokaže osposobljenost prema točki 21.A.602B;
- (b) dokaže da artikal ispunjava tehničke uvjete važećeg *ETSO* ovlaštenja i priloži odgovarajuću izjavu o usuglašenosti;
- (c) izričito izjavi da je spreman da bude sukladan točki 21.A.609.

21.A.607 Prava imatelja ETSO ovlaštenja

Imatelj *ETSO* ovlaštenja ima pravo da proizvodi i označava artikal odgovarajućom *ETSO* oznakom.

21.A.608 Izjava o dizajnu i performansama (DDP)

- (a) Izjava o dizajnu i performansama (*DDP*) najmanje sadrži:
 1. podatke prema točki 21.A.31(a) i (b) koji identificiraju artikal, njegov dizajn i standard ispitivanja;
 2. procjenu performansi artikla, ako je potrebno, izravno ili pozivanjem na druge dodatne dokumente;
 3. izjavu o usuglašenosti koja potvrđuje da je artikal usuglašen sa odgovarajućim *ETSO*;
 4. pozivanje na odgovarajuće izvješće o ispitivanju;
 5. pozivanje na odgovarajuće priručnike o održavanju, remontu (obnovi) i popravkama;
 6. razinu usuglašenosti ako *ETSO* omogućava različite razine usuglašenosti;
 7. spisak odstupanja odobrenih prema točki 21.A.610.
- (b) Imatelj *ETSO* ovlaštenja ili njegov ovlašteni zastupnik potvrđuju *DDP* datumom i potpisom.

21.A.609 Obveze imatelja ETSO ovlaštenja

Imatelj *ETSO* ovlaštenja po ovom odjeljku dužan je da:

- (a) svaki artikal proizvede prema Odjeljku G ili Odjeljku F tako da osigura da svi gotovi artikli budu usuglašeni s njihovim projektnim podacima i sigurni za ugradnju;
- (b) za svaki model artikla za koji je izdato *ETSO* ovlaštenje pripremi i održava ažurnu evidenciju značajnih tehničkih podataka i dokumentacije prema točki 21.A.613;
- (c) pripremi, održava i ažurira originale svih priručnika koje zahtijevaju važeće specifikacije plovidbenosti za navedeni artikal;
- (d) stavi na raspolaganje, na zahtjev, korisnicima artikla i Agenciji priručnike o održavanju, remontu (obnovi) i popravkama koji su potrebni za korištenje i održavanje artikla, kao i promjene ovih priručnika;
- (e) označi svaki artikal prema točki 21.A.807;
- (f) uskladi se sa točkama 21.A.3A, 21.A.3B i 21.A.4.
- (g) nastavi da ispunjava zahtjeve iz točke 21.A.602B.

21.A.610 Odobrovanje odstupanja

- (a) Proizvođač koji traži da mu se odobri odstupanje od *ETSO* standarda u pogledu performansi, mora da dokaže da se odstupanje od ovih standarda nadoknađuje elementima ili svojstvima dizajna koji obezbjeđuje istu razinu sigurnosti.

- (b) Zahtjev za odobravanje odstupanja sa povezanim podacima podnosi se Agenciji.

21.A.611 Promjene dizajna

- (a) Imatelj *ETSO* ovlaštenja može da izvede manje promjene dizajna (svaka promjena koja nije veća promjena) bez dodatnog ovlaštenja Agencije. Onda promjenjeni artikal zadržava originalni broj modela (za identifikiranje manjih promjena mijenja se ili dopunjava broj dijela), a imatelj dostavlja Agenciji sve promijenjene podatke potrebne za usklađivanje sa točkom 21.A.603(b).
- (b) Svaka promjena dizajna koju izvede imatelj *ETSO* ovlaštenja, a dovoljno je velika da zahtijeva sveobuhvatnu provjeru radi utvrđivanja usuglašenosti sa *ETSO*, smatra se većom promjenom. Prije takve promjene, imatelj *ETSO* ovlaštenja daje artiklu novu oznaku tipa ili modela i podnosi zahtjev za novo ovlaštenje prema točki 21.A.603.
- (c) Na odobrenje za promjenu prema Odjeljku O nije ovlaštena nijedna fizička ili pravna osoba, izuzev imatelja *ETSO* ovlaštenja koji, uz to, podnosi izjavu o usuglašenosti artikla. Ostale osobe koje traže odobrenje moraju da podnesu zahtjev za posebno *ETSO* ovlaštenje po točki 21.A.603.

21.A.613 Vođenje evidencije

Pored zahtjeva za vođenje evidencije usuglašene ili povezane sa sustavom kvalitete, svi odgovarajući podaci o dizajnu, planovi i izvješća o ispitivanju, uključujući dokumentaciju o pregledima ispitivanog artikla, moraju da budu na raspolaganju Agenciji i da se čuvaju zarad omogućavanja podataka koji su potrebni za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti artikala i proizvoda sa uvjerenjem o tipu u koji je artikal ugrađen.

21.A.615 Inspeksijski pregled Agencije

Svaki podnositelj zahtjeva za *ETSO* ovlaštenje za artikal i imatelj *ETSO* ovlaštenja dužan je da Agenciji, na njen zahtjev, omogući da:

- (a) prisustvuje svim ispitivanjima;
- (b) pregleda dokumentaciju sa tehničkim podacima o artiklu.

21.A.619 Važenje *ETSO* ovlaštenja

- (a) *ETSO* ovlaštenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi izuzev ako:
1. imatelj ovlaštenja prestane da ispunjava uvjete pod kojima je *ETSO* ovlaštenje izdato,
 2. imatelj *ETSO* ovlaštenja više ne ispunjava obveze iz točke 21.A.609,
 3. bude dokazano da artikal izaziva neprihvatljiv rizik u radu,
 4. imatelj vrati ovlaštenje ili ono bude trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi Agencija.
- (b) *ETSO* ovlaštenje koje je imatelj vratio ili je ono trajno ukinuto, vraća se Agenciji.

21.A.621 Prenosivost

Izuzev kod promjene vlasništva imatelja ovlaštenja, što se smatra važnom promjenom koja zahtijeva usuglašavanje sa točkom 21.A.147, odnosno sa točkom 21.A.247, *ETSO* ovlaštenje koje je izdato na osnovu Aneksa I (Dio 21) nije prenosivo.

ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET

21.A.701 Oblast primjene

- (a) Dozvola za let se izdaje se prema ovom odjeljku za zrakoplove koji ne ispunjavaju ili još nije dokazano da

ispunjavaju uvjete za plovidbenost, ali su sposobni da sigurno lete pod određenim uvjetima, i za sljedeće namjene:

1. razvoj;
 2. dokazivanje usuglašenosti s propisima ili certifikacionim zahtjevima (*Certification Specifications, CS*);
 3. obuku osoblja organizacija za dizajn ili organizacija za proizvodnju;
 4. proizvodne provjere u letu novoproduzvenog zrakoplova;
 5. let zrakoplova čija je proizvodnja u toku, između proizvodnih lokacija;
 6. let zrakoplova radi njegovog prihvatanja od kupca;
 7. isporuka ili izvoz zrakoplova;
 8. let zrakoplova radi izdavanja odgovarajućeg odobrenja od nadležnog organa;
 9. ispitivanje tržišta, uključujući obuku osoblja stranke;
 10. izložbe i aero-mitnizi;
 11. let zrakoplova do mjesta održavanja ili pregleda plovidbenosti ili do mjesta skladištenja;
 12. let zrakoplova s masom većom od njegove maksimalno odobrene mase na polijetanju, za letove koji su udaljeniji od uobičajenih preleta iznad vode ili zemlje, gde nije osigurana odgovarajuća infrastruktura za slijetanje ili gde nije dostupno odgovarajuće gorivo;
 13. postavljanje rekorda, takmičenje u zraku i slična takmičenja;
 14. let zrakoplova koji ispunjava uvjete za plovidbenost, prije nego što se utvrdi da ispunjava i zahtjeve za zaštitu životne sredine;
 15. rekreativno letenje pojedinih nekompleksnih zrakoplova ili tipova zrakoplova, za koje uvjerenje o plovidbenosti ili ograničeno uvjerenje o plovidbenosti nije odgovarajuće.
- (b) Ovaj odjeljak uspostavlja postupak za izdavanje dozvole za let i odobravanje povezanih uvjeta za let i uspostavlja prava i obveze podnositelja zahtjeva za, ili nositelja, ovih dozvola i odobrenja uvjeta za let.

21.A.703 Podobnost

- (a) Zahtjev za izdavanje dozvole za let može da podnese svaka fizička ili pravna osoba, izuzev za dozvolu za let za namjene iz točke 21.A.701(a)(15), kad zahtjev može da podnese samo vlasnik zrakoplova.
- (b) Zahtjev za odobrenje uvjeta za let može da podnese svaka fizička ili pravna osoba.

21.A.705 Nadležni organ

Odstupajući od točke 21.1 ovog Aneksa I (Dio 21), za potrebe ovog odjeljka "nadležan organ" je:

- (a) organ koga imenuje država članica u čiji je registar zrakoplov upisan;
- (b) kad zrakoplov koji nije upisan u registar – organ koji imenuje država članica koja je propisala identifikacijske oznake.

21.A.707 Zahtjev za izdavanje dozvole za let

- (a) Prema točki 21.A.703 i ako podnositelju zahtjeva nije odobreno pravo da izdaje dozvolu za let, zahtjev za izdavanje dozvole za let podnosi se nadležnom organu u obliku i na način koji odredi nadležni organ.
- (b) Zahtjev za izdavanje dozvole za let sadrži:
1. namjenu leta, prema točki 21.A.701;
 2. oblasti u kojima zrakoplov nije usuglašen s važećim uvjetima za plovidbenost;
 3. uvjete leta koji su odobreni prema točki 21.A.710.

- (c) Ako uvjeti leta nisu odobreni u vrijeme podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za let, zahtjev za odobravanje uvjeta leta podnosi se prema 21.A.709.

21.A.708 Uvjeti leta

Uvjeti leta obuhvataju:

- (a) konfiguraciju za koju se zahtijeva dozvola za let;
- (b) sve uvjete ili ograničenja neophodna za sigurno korištenje zrakoplova, uključujući:
 1. uvjete ili ograničenja puta/zračnog prostora koji se zahtijevaju za let;
 2. uvjete i ograničenja koji se odnose na posadu koja upravlja zrakoplovom;
 3. ograničenja koja se odnose na prijevoz osoba koja ne spadaju u posadu zrakoplova;
 4. operativna ograničenja, posebne postupke ili tehničke uvjete;
 5. pojedinačni program provjere u letu (ako je potreban);
 6. posebne aranžmane vezane za plovidbenost, uključujući naputke za održavanje i režim po kome se održavanje obavlja;
- (c) dokaz da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema uvjetima ili ograničenja iz točke (b);
- (d) metod koji je bio korišten za provjeru konfiguracije zrakoplova, da bi se utvrdili uvjeti i dalje ispunjavali.

21.A.709 Zahtjev za odobravanje uvjeta leta

- (a) Prema točki 21.A.707(c) i ako podnositelju zahtjeva nije odobreno pravo da odobrava uvjete leta, zahtjev za odobravanje uvjeta leta podnosi se:
 1. Agenciji, ako je odobravanje uvjeta leta povezano sa sigurnosti dizajna, u obliku i na način koji ona odredi; ili
 2. BHDCA, ako odobravanje uvjeta leta nije povezano sa sigurnosti dizajna, u obliku i na način na koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za odobravanje uvjeta leta sadrži:
 1. predložene uvjete leta;
 2. dokumentaciju kojom se predloženi uvjeti leta potkrepljuju;
 3. izjavu da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema uvjetima ili ograničenja iz točke 21.A.708(b).

21.A.710 Odobravanje uvjeta leta

- (a) Ako je odobravanje uvjeta leta povezano s sigurnosti dizajna, uvjete leta odobrava:
 1. Agencija; ili
 2. odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema pravima iz točke 21.A.263(c)(6).
- (b) Ako odobravanje uvjeta leta nije povezano sa sigurnosti dizajna, uvjete leta odobrava BHDCA ili odgovarajuće odobrena organizacija koja ima pravo da izda dozvolu za let.
- (c) Prije nego što se odobre uvjeti leta, Agencija, BHDCA ili odobrena organizacija moraju biti uvjereni da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema utvrđenim uvjetima i ograničenjima. Agencija ili BHDCA mogu u te svrhe da poduzmu ili da zahtijevaju od podnositelja zahtjeva da sprovede sve potrebne provjere ili ispitivanja.

21.A.711 Izdavanje dozvole za let

- (a) BHDCA može da izda dozvolu za let na EASA obrascu 20b pod uvjetima navedenim u točki 21.B.525.
- (b) Odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn može da izda dozvolu za let na EASA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz točke 21.A.263(c)(7) kada su uvjeti leta navedeni u točki 21.A.708 odobreni prema točki 21.A.710.

- (c) Odgovarajuće odobrena organizacija za proizvodnju može da izda dozvolu za let na EASA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz točke 21.A.163(e), kada su uvjeti leta navedeni u točki 21.A.708 odobreni prema točki 21.A.710.
- (d) Odgovarajuće odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti može da izda dozvolu za let na EASA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz točke M.A.711 Aneksa I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove, kada su uvjeti leta navedeni u točki 21.A.708 odobreni prema točki 21.A.710.
- (e) U dozvoli za let navode se njena namjena i svi uvjeti i ograničenja koji su odobreni prema točki 21.A.710.
- (f) Kad je dozvola za let izdana prema točkama (b), (c) ili (d), nadležnom organu podnosi se kopija dozvole za let i vezanih uvjeta leta što je prije moguće, ali ne kasnije od 3 dana.
- (g) Ako se pokaže da bilo koji od uvjeta iz točke 21.A.723(a) nije ispunjen za dozvolu za let koju je izdala organizacija prema točkama (b), (c) ili (d), ova organizacija odmah trajno ukida tu dozvolu i bez odlaganja obavještava nadležni organ.

21.A.713 Promjene

- (a) Svaka promjena koja poništava uvjete leta ili povezane dokaze koji su utvrđeni za dozvolu za let odobrava se prema točki 21.A.710. Kad je to primjereno, zahtjev se podnosi prema 21.A.709.
- (b) Ako promjena utječe na sadržinu dozvole za let, izdaje se nova dozvola za let prema točki 21.A.711

21.A.715 Jezik

Priručnici, pločice sa natpisima, spiskovi (liste), oznake instrumenata i drugi potrebni podaci koji se zahtijevaju prema važećim certifikacionim zahtjevima (*Certification Specifications*, CS) moraju da budu ispisani na jednom ili više službenih jezika Europske unije koji su prihvatljivi BHDCA.

21.A.719 Prenosivost dozvole

- (a) Dozvola za let nije prenosiva.
- (b) Odstupajući od točke (a), dozvola za let koja je izdata za namjene iz točke 21.A.701(a)(15) u slučaju promjene vlasnika zrakoplova prenosi se zajedno sa zrakoplovom, pod uvjetom da zrakoplov ostaje u istom registru, ili se izdaje jedino uz suglasnost nadležnog organa države članice koji vodi registar u koji se prenosi.

21.A.721 Inspekcijski pregledi

Imatelj dozvole za let ili podnositelj zahtjeva za nju mora da omogućiti pristup zrakoplovu, na zahtjev BHDCA.

21.A.723 Važenje

- (a) Dozvola za let izdaje se najduže na 12 mjeseci. Ona ostaje da važi pod sljedećim uvjetima:
 1. da je usuglašena sa uvjetima i ograničenjima iz točke 21.A.711(e) koja se odnose na dozvolu za let;
 2. da je imatelj nije vratio ili da ona nije trajno ukinuta;
 3. da zrakoplov ostane upisan u isti registar.
- (b) Odstupajući od točke (a), dozvola za let koja je izdata za namjene iz točke 21.A.701(a)(15) može da se izda na neograničeno vrijeme.
- (c) Po vraćanju ili trajnom ukidanju dozvole za let, ona se vraća BHDCA.

21.A.725 Produženje važenja dozvole za let

Produženje važenja dozvola za let obavlja se kao promjena, prema točki 21.A.713.

21.A.727 Obveze imatelja dozvole za let

Imatelj dozvole za let osigurava da u svakom trenutku budu ispunjeni svi uvjeti i ograničenja koja se odnose na dozvolu za let.

21.A.729 Vođenje evidencije

- (a) Imatelj odobrenja uvjeta leta osigurava Agenciji i nadležnom organu pregled svih dokumenata koji su nastali u svrhe utvrđivanja i dokazivanja osnovanosti uvjeta leta i čuva ih zarad prenošenja podataka koji su potrebni za osiguravanje dalje plovidbenosti zrakoplova.
- (b) Odobrena organizacija omogućuje Agenciji i nadležnom organu pregled svih dokumenata koji se odnose na izdavanje dozvole za let prema pravima odobrene organizacije, uključujući evidenciju o pregledima, dokumenta koja se odnose na odobravanje uvjeta leta i dozvolu za let i čuva ih zarad prenošenja podataka koji su potrebni za osiguravanje dalje plovidbenosti zrakoplova.

ODJELJAK Q – IDENTIFICIRANJE PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA**21.A.801 Identificiranje proizvoda**

- (a) Identificiranje proizvoda sadrži sljedeće podatke:
 - 1. ime proizvođača,
 - 2. oznaku proizvoda,
 - 3. serijski broj proizvođača,
 - 4. druge podatke koje Agencija smatra potrebnim.
- (b) Svaka fizička ili pravna osoba koja proizvodi zrakoplov ili motor prema Odjeljku G ili Odjeljku F, mora da označi zrakoplov ili motor vatrostalnom pločicom koja sadrži podatke iz točke (a), unesene utiskivanjem, urezivanjem, graviranjem ili nekim drugim odobrenim metodom vatrostalnog označavanja. Identifikacijska pločica mora da bude pričvršćena tako da bude lako dostupna i čitljiva i da ne može da se izbriše ili odstrani pri redovnom radu, niti da se izgubi ili uništi u nezgodi.
- (c) Svaka fizička ili pravna osoba koja proizvodi elisu, krak (lopaticu za elisu) ili glavčinu elise prema Odjeljku G ili Odjeljku F, označava ove proizvode pločicom na koju se utiskivanjem, urezivanjem, graviranjem ili nekim drugim odobrenim metodom vatrostalnog označavanja unose na nekritičnoj površini podaci iz točke (a), pri čemu se vodi računa da se identifikacijska pločica ne izbriše ili odstrani pri redovnom radu ili ne izgubi ili uništi u nezgodi.
- (d) Kod slobodnih balona s posadom, identifikacijska pločica iz točke (b) mora da bude pričvršćena na platnenu oplatu balona i, ako je to izvodljivo, postavljena na mjesto na kome je lako čitljiva za operatera kad je balon naduvan. Pored toga, na korpi, čitavom okviru za teret i uređaju za grijanje moraju trajno i čitljivo da budu označeni ime proizvođača, broj dijela ili ekvivalentni broj i broj serije ili ekvivalentni podaci.

21.A.803 Postupanje sa identifikacijskim podacima

- (a) Nitko ne smije bez odobrenja Agencije da odstrani, promijeni ili postavi identifikacijske podatke navedene u točki 21.A.801(a) ni na jedan zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise ili identifikacijske podatke navedene u točki 21.A.807(a) na pomoćni uređaj za napajanje.
- (b) Nitko ne smije, bez odobrenja Agencije, da odstrani ili ugradi nijednu identifikacijsku pločicu navedenu u točki 21.A.801 ili u točki 21.A.807 za pomoćni uređaj za napajanje.

- (c) Odstupajući od točki (a) i (b), svaka fizička ili pravna osoba koja radi na održavanju prema važećim pravilima za izvršenje, može da, suglasno metodama, tehnikama i praksis koje odredi Agencija:

- 1. odstrani, promijeni ili postavi identifikacijske podatke navedene u točki 21.A.801(a) na svaki zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise ili podatke navedene u točki 21.A.807(a) na pomoćni uređaj za napajanje, ili
 - 2. odstrani identifikacijsku pločicu navedenu u točki 21.A.801 ili u točki 21.A.807 za pomoćni uređaj za napajanje, ako to potrebno za održavanje.
- (d) Nitko ne smije da ugradi identifikacijsku pločicu koja je odstranjena prema točki (c)(2) ni na jedan zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise, izuzev na one s kojih je pločica odstranjena.

21.A.804 Identificiranje dijelova i uređaja

- (a) Svaki dio ili uređaj bit će trajno i čitljivo označen:
 - 1. imenom, robnim žigom ili simbolom koji identificira proizvođača na način određen u važećim projektim podacima; i
 - 2. brojem dijela, kao što je to određeno u važećim projektnim podacima;
 - 3. slovima *EPA (European Part Approval)* – dijelove i uređaje proizvedene prema odobrenim projektnim podacima koji ne pripadaju imatelju uvjerenja o tipu predmetnog proizvoda, izuzev kod *ETSO* artikala.
- (b) Odstupajući od točke (a), ako se Agencija suglasi da je dio ili uređaj isuviše mali ili da iz nekog drugog razloga njegovo označavanje podacima iz točke (a) nema smisla, onda podatke koji nisu mogli da budu označeni na dijelu ili uređaju sadrži uvjerenje o vraćanju u uporabu koje se prilaže dijelu ili uređaju ili njihovoj ambalaži.

21.A.805 Identificiranje kritičnih dijelova

Pored zahtjeva iz točke 21.A.804, proizvođač dijela koji se ugrađuje u proizvod koji ima tipski certifikat i koji je označen kao kritični dio, mora trajno i čitljivo da označi taj dio brojem proizvoda i serijskim brojem.

21.A.807 Identificiranje ETSO artikala

- (a) Svaki imatelj *ETSO* ovlaštenja prema Odjeljku O mora trajno i čitljivo da označi svaki artikal sljedećim podacima:
 - 1. imenom i adresom proizvođača;
 - 2. imenom, tipom i brojem dijela ili oznakom modela artikla;
 - 3. serijskim brojem ili datumom proizvodnje artikla ili i jednim i drugim;
 - 4. važećim *ETSO* brojem.
- (b) Odstupajući od točke (a), ako se ako se Agencija suglasi da je dio isuviše mali ili da iz nekog drugog razloga njegovo označavanje podacima iz točke (a) nema smisla, onda podatke koji nisu mogli da budu označeni na dijelu sadrži uvjerenje o vraćanju u uporabu, koje se prilože dijelu ili njegovoj ambalaži.
- (c) Svatko tko proizvodi pomoćni uređaj za napajanje prema Odjeljku G ili Odjeljku F, označava uređaj vatrostalnom pločicom koja sadrži podatke iz točke (a) unesene utiskivanjem, urezivanjem, graviranjem ili nekim drugim odobrenim metodom vatrostalnog označavanja. Identifikacijska pločica mora da bude pričvršćena tako da bude lako dostupna i čitljiva i da ne može da se izbriše ili odstrani pri redovnom radu, niti da se izgubi ili uništi u nezgodi.

SEKCIJA B**POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE****ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE****21.B.5 Oblast primjene**

- (a) Ovom sekcijom uređuju se postupci koje vodi BHDCA prilikom sprovođenja poslova i odgovornosti povodom izdavanja, održavanja, promjenama (izmjenama ili dopuna), privremenim ili trajnim ukidanjem uvjerenja, odobrenja, dozvola i ovlaštenja iz Aneksa I (Dio 21).
- (b) Agencija, prema članku 19. Uredbe (EZ), broj 216/2008, izdaje certifikacione zahtjeve (*Certification Specifications*, CS) i smjernice (*Guidance Material*), da bi pomogla državama članicama u primjeni ove sekcije.

21.B.20 Obveze nadležnog organa

BHDCA je nadležna za primjenu odjeljaka F, G, H, I i P, Sekcija A samo za one podnositelje zahtjeva ili imatelje čije je sjedište u Bosni i Hercegovini.

21.B.25 Zahtjevi u pogledu organizacije nadležnog organa

- (a) Opće:
Prema Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, BHDCA je ovlaštena za primjenu odjeljaka F, G, H, I i P, Sekcija A i mora imati dokumentirane postupke, organizacijsku strukturu i zaposlene.
- (b) Resursi:
 1. Broj zaposlenih mora da bude dovoljan za obavljanje povjerenih poslova.
 2. BHDCA mora imenovati jednog ili više rukovoditelja odgovornih za izvršavanje odgovarajućih poslova, uključujući suradnju sa Agencijom i drugim nadležnim organima ako je potrebno.
- (c) Kvalifikacije i obuka:
Svi zaposleni moraju imati odgovarajuće kvalifikacije i dovoljno znanje, iskustvo i obuku.

21.B.30 Dokumentirani postupci

- (a) BHDCA mora uspostaviti dokumentirane postupke po kojima opisuje svoju organizaciju, sredstva i metode za ispunjavanje zahtjeva iz Aneksa I (Dio 21). Postupci se ažuriraju i koriste kao osnovni radni dokumenti u okviru svih oblasti rada BHDCA.
- (b) Kopije postupaka i njihovih promjena moraju biti dostupni Agenciji.

21.B.35 Promjene u organizaciji i postupcima

- (a) BHDCA mora obavijestiti Agenciju o svakoj važnoj promjeni u svojoj organizaciji i dokumentiranim postupcima.
- (b) BHDCA mora blagovremeno ažurirati svoje dokumentirane postupke kad god dođe do promjena u propisima, kako bi se osigurala učinkovita primjena tih propisa.

21.B.40 Rješavanje sporova

- (a) BHDCA mora u svojim dokumentiranim postupcima urediti način rješavanja sporova.
- (b) Ako spor o određenom pitanju između nadležnih organa države članice ne može da se riješi, rukovoditelji određeni u točki 21.B.25(b)(2) dužni su sporno pitanje iznesu Agenciji na posredovanje (medijaciju).

21.B.45 Izvješćivanje/koordiniranje

- (a) BHDCA mora obezbijediti, kad je potrebno, koordiniranje svojih timova za izdavanje uvjerenja, ispitivanja, odobravanja, dozvoljavanja i ovlaštivanja sa odgovarajućim timovima nadležnih organa drugih država članica i Agencije, radi djelotvorne razmjene podataka koji su značajni za sigurnost proizvoda, dijelova ili uređaja.

- (b) BHDCA mora obavijestiti Agenciju o svim problemima u primjeni Aneksa I (Dio 21).

21.B.55 Vođenje evidencije

BHDCA mora voditi odgovarajuće evidencije u vezi sa uvjerenjima, odobrenjima, dozvolama i ovlaštenjima koje je izdala prema nacionalnim propisima, a za koje je nadležnost prenijeta na Agenciju, sve dok ne budu predati Agenciji.

21.B.60 Nalozi za plovidbenost

Nalog za plovidbenost koji BHDCA primi od nadležnog organa treće države prosljeđuje se Agenciji.

ODJELJAK B – TIPSKI CERTIFIKAT I OGRANIČENI TIPSKI CERTIFIKAT

Primjenjuju se upravni postupci koje određuje Agencija.

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)**ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA I OGRANIČENOG TIPSKOG CERTIFIKATA****21.B.70 Odobravanje izmjena certifikata tipa**

Odobrenje izmjena podataka o operativnoj prikladnosti uključeno je u odobrenje izmjena certifikata tipa. Međutim, Agencija koristi posebni postupak razvrstavanja i odobravanja za upravljanje izmjenama podataka o operativnoj prikladnosti.

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

Primjenjuju se upravni postupci koje određuje Agencija.

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA**21.B.120 Ispitivanje**

- (a) Radi ispunjavanja svih zadataka u vezi sa pismom o suglasnosti (*Letter of agreement*), BHDCA imenovat će za svakog podnositelja zahtjeva ili imatelja pisma o suglasnosti grupu za ispitivanje koji se sastoji od vođe koji rukovodi grupom i, ako je potrebno, jednog ili više članova. Vođa grupe odgovara rukovoditelju koji je zadužen za ove zadatke, prema točki 21.B.25(b)(2).
- (b) BHDCA će sprovesti dovoljno detaljno ispitivanje podnositelja zahtjeva ili imatelja pisma o suglasnosti, radi izdavanja preporuke za izdavanje, održavanje, promjenu (izmjenu ili dopunu), privremeno ili trajno ukidanje pisma o suglasnosti.
- (c) BHDCA će uspostaviti procedure, po kojima će se vršiti provjera podnositelja zahtjeva ili imatelja pisma o suglasnosti, i koje će najmanje obuhvatiti:
 1. procjenu zahtjeva,
 2. imenovanje grupe za provjeru,
 3. planiranje i pripremu provjere,
 4. procjenu dokumentacije (priručnika, postupaka itd.),
 5. audite i inspekcije,
 6. praćenje korektivnih mjera,
 7. preporuke za izdavanje, promjene (izmjene ili dopune), privremeno ili trajno ukidanje pisma o suglasnosti.

21.B.125 Nalazi

- (a) Ako BHDCA, tokom audita ili na drugi način, nađe objektivne dokaze da imatelj pisma o suglasnosti ne ispunjava zahtjeve iz Sekcije A ovog aneksa, nalazi se klasificiraju prema točki 21.A.125B
- (b) BHDCA će poduzeti sljedeće mjere:
 1. Za nalaz razine 1, BHDCA će odmah poduzeti neposredne mjere da organizaciji, ovisno od opsega nalaza razine 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelomično, pismo o suglasnosti dok ona uspješno ne izvrši odgovarajuće korektivne mjere;

2. Za nalaz razine 2, BHDCA će odobriti rok za poduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od 3 mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i ovisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok od 3 mjeseca, ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera kojeg je dostavila organizacija.
- (c) BHDCA će privremeno ukinuti pismo o suglasnosti, u cjelini ili djelomično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok.

21.B.130 Izdavanje pisma o suglasnosti

- (a) Kad se BHDCA uvjeri da proizvođač ispunjava važeće zahtjeve iz Odjeljka F, Sekcija A, BHDCA izdat će pismo o suglasnosti kojim se dokazuje usuglašenost pojedinih proizvoda, dijelova ili uređaja (EASA obrazac 65).
- (b) Pismo o suglasnosti sadrži opseg suglasnosti, datum prestanka njegovog važenja i, ako postoje, ograničenja koja se odnose na odobrenje.
- (c) Pismo o suglasnosti izdaje se najduže na jednu godinu.

21.B.135 Održavanje pisma o suglasnosti

BHDCA održavat će pismo o suglasnosti validnim dok:

- (a) proizvođač pravilno koristi EASA obrazac 52 – kao izjavu o usuglašenosti cijelog zrakoplova, i EASA obrazac 1 – kao izjavu o usuglašenosti drugih proizvoda koji nisu zrakoplovi i dijelova ili uređaja;
- (b) BHDCA ispitivanjem prije ovjeravanja EASA obrasca 52 ili EASA obrasca 1 prema točki 21.A.130(c), ne utvrdi nijednu neusuglašenost sa zahtjevima ili postupcima iz priručnika proizvođača ili sa neusuglašenosti proizvoda, dijelova ili uređaja. Ispitivanjem se prije svega provjerava:
1. da li se pismo o suglasnosti odnosi na proizvod, dio ili uređaj koji se ovjeravaju i da li ostaje da važi;
 2. da li proizvođač koristi priručnik opisan u točki 21.A.125A(b) i njegove promjene navedene u pismu o suglasnosti kao osnovni radni dokument. U suprotnom, ispitivanje se prekida, a uvjerenje o vraćanju u uporabu se ne ovjerava;
 3. da li se proizvodnja odvija prema uvjetima iz pisma o suglasnosti i na zadovoljavajući način;
 4. da li se provjere i ispitivanja (uključujući i probni let ako je primjereno) prema točkama 1.A.130(b)(2) i (b)(3), izvode prema uvjetima iz pisma o suglasnosti i na zadovoljavajući način;
 5. da su inspekcijski pregledi BHDCA, koji su opisani ili predviđeni u pismu o suglasnosti, sprovedeni i ocijenjeni prihvatljivima;
 6. da li je izjava o usuglašenosti suglasna točki 21.A.130 i da li podaci koje ona sadrži ne sprječavaju njenu ovjeru.
- (c) ne istekne vrijeme na koji je pismo o suglasnosti izdato.

21.B.140 Promjena pisma o suglasnosti

- (a) Prema točki 21.B.120, BHDCA provjerit će u potrebnom opsegu svaku promjenu pisma o suglasnosti.
- (b) Ako nadležni organ utvrdi da su zahtjevi iz Odjeljka F, Sekcija A i dalje ispunjeni, promijenit će na odgovarajući način pismo o suglasnosti.

21.B.145 Ograničavanje, privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti

- (a) Ograničenje, privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti pismeno se saopćavaju imatelju pisma o suglasnosti. BHDCA navesti će razloge za ograničenje,

privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti i poučiti imatelja pisma o suglasnosti o pravu na žalbu.

- (b) Ako je pismo o suglasnosti privremeno ukinuto, njegovo važenje se ponovo uspostavlja (privremeno ukidanje prestaje važiti) ako se ponovo postigne usuglašenost sa Odjeljkom F Sekcije A.

21.B.150 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostaviti će sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja svakog pisma o suglasnosti.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva ili imatelj pisma o suglasnosti,
 2. dokumente koji su nastali tijekom ispitivanja ili inspekcijskog pregleda u kojima su navedene aktivnosti i ocjena elemenata navedenih u točki 21.B.120,
 3. pismo o suglasnosti, uključujući i njegove promjene,
 4. zapisnike sa sastanaka sa proizvođačem.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina po prestanku važenja pisma o suglasnosti.
- (d) BHDCA čuvat će evidenciju o svim izjavama o usuglašenosti (*EASA Form 52*) i uvjerenja o spremnosti za uporabu (*EASA Form 1*), koje je ovjerila.

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

21.B.220 Ispitivanje

- (a) Radi ispunjavanja svojih zadataka vezanih za odobravanje organizacije za proizvodnju, BHDCA imenovat će, za svakog podnositelja zahtjeva ili imatelja odobrenja, grupu za odobravanje organizacije za proizvodnju, koja se sastoji od vođe grupe koji rukovodi grupom i, po potrebi, jednog ili više članova. Vođa grupe izvještava rukovoditelja koji je zadužen za ove zadatke, prema točki 21.B.25(b)(2).
- (b) BHDCA sproved će dovoljno detaljno ispitivanje podnositelja zahtjeva ili imatelja odobrenja da bi mogao da opravda preporuke za izdavanje, održavanje, promjenu (izmjenu ili dopunu), privremeno ili trajno ukidanje odobrenja.
- (c) BHDCA uspostaviti će procedure, po kojima će se vršiti provjera podnositelja zahtjeva ili odobrena organizacija za proizvodnju, i koji najmanje obuhvata:
1. procjenu zahtjeva,
 2. imenovanje grupe za ispitivanje,
 3. planiranje i pripremu ispitivanja,
 4. procjenu dokumentacije (priručnika, postupaka itd.),
 5. audit,
 6. praćenje korektivnih mjera,
 7. preporuke za izdavanje, promjene (izmjene ili dopune), privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za proizvodnju,
 8. stalni nadzor.

21.B.225 Nalazi

- (a) Ako BHDCA, tokom audita ili na drugi način, nađe objektivne dokaze da imatelj odobrenja proizvodne organizacije ne ispunjava zahtjeve iz Sekcije A, nalazi se klasificiraju prema točki 21.A.158(a).
- (b) BHDCA će poduzeti sljedeće mjere:
1. Za nalaz razine 1, BHDCA će odmah poduzeti neposredne mjere da organizaciji, ovisno od opsega nalaza razine 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelomično, odobrenje proizvodne

- organizacije dok ona uspješno ne sprovede odgovarajuće korektivne mjere;
2. Za nalaz razine 2, BHDCA će odobriti rok za poduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od 3 mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i ovisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok od 3 mjeseca ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera koje obezbjeđuje ta organizacija.
- (c) BHDCA će privremeno ukinuti odobrenje, u cjelini ili dijelomično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok.

21.B.230 Izdavanje odobrenja

- (a) Kad se BHDCA uvjeri da organizacija za proizvodnju ispunjava važeće zahtjeve iz Odjeljka G, Sekcija A, BHDCA će izdati odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju (na obrascu EASA Form 55).
- (b) Referentni broj upisuje se u EASA obrazac 55 na način koji odredi Agencija.

21.B.235 Stalni nadzor

- (a) Da bi se utvrdila opravdanost održavanja odobrenja, BHDCA će sprovoditi stalni nadzor sa ciljem:
1. provjere da li je sustav kvalitete imatelja odobrenja usuglašen sa zahtjevima iz Odjeljka G Sekcije A;
 2. provjere da li odobrena organizacija radi suglasno svome priručniku;
 3. provjere učinkovitosti procedura sadržanih u priručniku organizacije za proizvodnju;
 4. provjere, putem metoda uzorka, da li proizvodi, dijelovi ili uređaji odgovaraju standardima.
- (b) Stalni nadzor sprovodi se prema točki 21.B.220.
- (c) Planom stalnog nadzora BHDCA će obezbijediti da se odobrenje organizacije za proizvodnju, sa stanovišta usuglašenosti sa ovim Aneksom I (Dio 21), kompletno provjerava u razdoblju od 24 mjeseca. Stalni nadzor u ovom roku može da se sastoji od više provjera. Broj provjera određuje BHDCA, ovisno od složenosti organizacije, broja lokacija i kritičnosti proizvodnje. Minimalno, BHDCA će izvršiti nadzor nad svakim imateljem odobrenja organizacije za proizvodnju najmanje jednom godišnje.

21.B.240 Promjena odobrenja

- (a) BHDCA će putem stalnog nadzora pratiti sve manje promjene.
- (b) BHDCA će, prema točki 21.B.220, ispitati svaku značajnu promjenu odobrenja organizacije ili sprovesti ispitivanje na zahtjev imatelja odobrenja organizacije za promjenu opsega i uvjeta odobrenja.
- (c) Ako BHDCA utvrdi da su i dalje ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka G, Sekcije A, promijenit će (izmijeniti ili dopuniti) odobrenje organizacije za proizvodnju.

21.B.245 Privremeno ili trajno ukidanje odobrenja

- (a) Kod nalaza razine 1 i nalaza razine 2 BHDCA će, djelomično ili u cjelini, ograničiti, privremeno ili trajno ukinuti odobrenje organizacije za proizvodnju, na sljedeći način:
1. Kod nalaza razine 1, BHDCA će odmah ograničiti ili privremeno ukinuti odobrenje organizacije za proizvodnju. Ako imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispunji zahtjeve iz točke 21.A.158(c)(1), odobrenje organizacije za proizvodnju se trajno ukida.
 2. Kod nalaza razine 2, BHDCA će odlučiti o ograničenju opsega odobrenja tako što ga privremeno ukine, u cjelini ili dijelomično. Ako imatelj odobrenja

organizacije za proizvodnju ne ispunji zahtjeve iz točke 21.A.158(c)(2), odobrenje organizacije za proizvodnju se trajno ukida.

- (b) Ograničenje, privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za proizvodnju pismeno se saopćavaju imatelju odobrenja. BHDCA navest će razloge za ograničenje, privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja odobrenja organizacije za proizvodnju o pravu na žalbu.
- (c) Ako je odobrenje organizacije za proizvodnju privremeno ukinuto, njegovo važenje se ponovo uspostavlja (privremeno ukidanje prestaje važiti) ako se ponovo postigne usuglašenost sa Odjeljkom G, Sekcija A.

21.B.260 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostaviti će sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja svakog odobrenja organizacije za proizvodnju i uvjerenja o osposobljenosti organizacije za proizvodnju.
- (b) Evidencija će najmanje sadržavati:
1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva ili imatelj odobrenja (uvjerenja),
 2. dokumente koji su nastali tijekom provjera u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.220 navedenih elemenata, uključujući nalaze utvrđene prema točki 21.B.225,
 3. program stalnog nadzora, uključujući i evidenciju o sprovedenim provjerama,
 4. odobrenje organizacije i uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju, uključujući i njihove promjene,
 5. zapisnike sa sastanaka sa imateljem odobrenja organizacije za proizvodnju.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina po prestanku važenja odobrenja (uvjerenja).

ODJELJAK H – UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI I OGRANIČENO UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI**21.B.320 Ispitivanje**

- (a) BHDCA sprovede će dovoljno detaljan postupak provjere podnosioca zahtjeva ili imatelja uvjerenja o plovidbenosti da bi mogla utvrditi opravdanost izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja uvjerenja.
- (b) BHDCA će uspostaviti procedure procjene koje najmanje obuhvataju:
1. procjenu podobnosti podnosioca zahtjeva,
 2. procjenu podobnosti zahtjeva,
 3. klasificiranje uvjerenja o plovidbenosti,
 4. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev,
 5. inspekcijski pregled zrakoplova,
 6. određivanje potrebnih uvjeta, restrikcija i ograničenja u uvjerenju o plovidbenosti.

21.B.325 Izdavanje uvjerenja o plovidbenosti

- (a) BHDCA izdat će ili izmijeniti uvjerenje o plovidbenosti (EASA Form 25) ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi točke 21.B.326 i primjenjivi zahtjevi iz Odjeljka H, Sekcija A ovog aneksa I (Dio 21).
- (b) BHDCA izdat će ili izmijeniti ograničeno uvjerenje o plovidbenosti (EASA Form 24), ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi točke 21.B.327 i primjenjivi zahtjevi iz Odjeljka H, Sekcija A ovog aneksa I (Dio 21).
- (c) Za novi ili korišteni zrakoplov, koji se uvozi iz države koja nije država potpisnica ECAA Sporazuma, pored odgovarajuće potvrde o provjeri plovidbenosti iz točaka (a)

i (b) BHDCA će izdati inicijalnu potvrdu o provjeri plovidbenosti (EASA Form 15a).

21.B.326 Uvjerjenje o plovidbenosti

BHDCA izdat će uvjerenje o plovidbenosti za:

- (a) novi zrakoplov:
 1. po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u točki 21.A.174(b)(2);
 2. kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov sukladan odobrenom projektu i da je u stanju da sigurno radi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.
- (b) korišteni zrakoplov:
 1. po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u tački 21.A.174(b)(3), kojom dokazuje da:
 - (i) je zrakoplov u skladu sa odobrenim dizajnom tipa, odobrenim na temelju tipskog certifikata i bilo kojim dodatnim tipskim certifikatom, odobrenom izmjenom ili popravkom sukladno ovom aneksu I (Dio 21); i
 - (ii) da su ispunjene važeće naredbe o plovidbenosti; te
 - (iii) da je zrakoplov pregledan sukladno važećim odredbama Aneksa I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove;
 2. kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov sukladan odobrenom dizajnu i da je u stanju da sigurno radi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.

21.B.327 Ograničeno uvjerenje o plovidbenosti

- (a) BHDCA izdat će ograničeno uvjerenje o plovidbenosti za:
 1. novi zrakoplov:
 - (i) po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u točki 21.A.174(b)(2);
 - (ii) kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov sukladan dizajnu odobrenom od strane Agencije pod ograničenim tipskim certifikatom ili sukladan posebnim specifikacijama plovidbenosti i da je u stanju da sigurno radi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.
 2. korišteni zrakoplov:
 - (i) po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u točki 21.A.174(b)(3), kojom dokazuje da:
 - (a) je zrakoplov sukladan dizajnu odobrenom od strane Agencije pod ograničenim tipskim certifikatom ili sukladan posebnim specifikacijama plovidbenosti i bilo kojim dodatnim tipskim certifikatom, odobrenom izmjenom ili popravkom sukladno ovom aneksu I (Dio 21); i
 - (b) da su ispunjene važeće naredbe o plovidbenosti; te
 - (c) da je zrakoplov pregledan sukladno važećim odredbama Aneksa I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove;

(ii) kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov sukladan odobrenom dizajnu i da je u stanju da sigurno radi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.

- (b) za zrakoplov koji ne može da ispuni bitne zahtjeve Uredbe (EZ), broj 216/2008, i koji ne ispunjava uvjete za izdavanje ograničenog tipskog certifikata, Agencija će, kao neophodno da bi se uračunala odstupanja od ovih bitnih zahtjeva:
 1. izdati posebne specifikacije plovidbenosti i provjeriti usuglašenost sa istim, da bi obezbijedila adekvatnu sigurnost, imajući u vidu namjeravanu uporabu; i
 2. odrediti ograničenja za korištenje tog zrakoplova.
- (c) Ograničenja za korištenje će biti povezana sa ograničenim uvjerenjem o plovidbenosti, uključujući restrikcije u vezi zračnog prostora, kao neophodne da bi se uzele u obzir odstupanja od bitnih zahtjeva (*Essential Requirements for Airworthiness*).

21.B.330 Trajno i privremeno ukidanje uvjerenja o plovidbenosti i ograničenog uvjerenja o plovidbenosti

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o plovidbenosti ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.181(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o plovidbenosti ili ograničenog uvjerenja o plovidbenosti, BHDCA navest će razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o pravu na žalbu.

21.B.345 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostaviti će sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o plovidbenosti.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
 2. dokumente koji su nastali tijekom provjere u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.320(b) navedenih elemenata,
 3. kopiju uvjerenja, uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

21.B.420 Ispitivanje

- (a) BHDCA će sprovesti dovoljno detaljan postupak ispitivanja podnositelja zahtjeva ili imatelja uvjerenja o buci da bi mogla utvrditi opravdanost izdavanja, održavanja, promjene (izmjene ili dopune), trajnog ili privremenog ukidanja uvjerenja o buci.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje, kao dio dokumentiranih postupaka, koji najmanje obuhvataju:
 1. procjenu podobnosti,
 2. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev,
 3. pregled zrakoplova.

21.B.425 Izdavanje uvjerenja o buci

BHDCA izdati će ili izmijeniti uvjerenje o buci (EASA Form 45) ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka I, Sekcija A.

21.B.430 Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o buci ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.211(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o buci, BHDCA navesti će razloge za trajno ili

privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o buci o pravu na žalbu.

21.B.445 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostaviti će sustav vođenja evidencije sa kriterijima za minimalne periode čuvanja, koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o buci.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
 - 2. dokumente koji su nastali tijekom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.420(b) navedenih elemenata,
 - 3. kopiju uvjerenja uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK J – ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN

Primjenjuju se upravni postupci koje određuje Agencija.

ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI

Primjenjuju se upravni postupci koje određuje Agencija.

(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK M – POPRAVKE

Primjenjuju se upravni postupci koje određuje Agencija.

(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK O – ETSO OVLAŠTENJA

Primjenjuju se upravni postupci koje određuje Agencija.

ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET

21.B.520 Ispitivanje

- (a) BHDCA sprovede će dovoljno detaljan postupak ispitivanja koji omogućava izdavanje ili stavljanje van snage dozvole za let.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje koji se prije svega odnose na:
 - 1. procjenu pogodnosti podnositelja zahtjeva,
 - 2. procjenu pogodnosti zahtjeva,
 - 3. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev,
 - 4. pregled zrakoplova,
 - 5. odobravanje uvjeta leta prema točki 21.A.710(b).

21.B.525 Izdavanje dozvola za let

BHDCA izdat će Dozvolu za letenje (*EASA Form 20a*):

- (a) nakon predočavanja podataka koji se traže u točki 21.A.707; i
- (b) kada se odobre uvjeti za let iz točke 21.A.708 sukladno točki 21.A.710; i
- (c) kada se BHDCA, bilo sopstvenom istragom, koja može uključivati inspekcije, bilo kroz postupke dogovorene sa podnositeljem zahtjeva, uvjeri da je zrakoplov prije leta sukladan dizajnu definiranom točkom 21.A.708.

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

- (a) BHDCA će odmah privremeno ili trajno ukinuti dozvolu za let ukoliko nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.723(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o privremenom ili trajnom ukidanju dozvole za let, BHDCA navest će razloge za privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja dozvole za let o pravu na žalbu.

21.B.545 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostaviti će sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja i stavljanja van snage svake dozvole za let.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
 - 2. dokumente koji su nastali tijekom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.520(b) navedenih elemenata,
 - 3. kopiju dozvole za let.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina od kad dozvola za let prestane da važi.

ODJELJAK Q – IDENTIFICIRANJE PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA

Primjenjuju se upravni postupci koje određuje Agencija.

Dodaci

EASA OBRASCI

Ako se obrasci iz ovog dodatka izdaju na jeziku koji nije engleski, moraju da sadrže i prevod teksta na engleski jezik.

EASA obrasci koji se navode u dodacima Dijela 21 (*Part-21*) sadrže sljedeće elemente. BHDCA obezbjeđuje da EASA obrasci, koje izdaje, budu prepoznatljivi i odgovorna je za njihovo štampanje.

Dodatak I – EASA obrazac 1 Uvjerenje o spremnosti za uporabu

Dodatak II – EASA obrazac 15a Potvrda o provjeri plovidbenosti

Dodatak III – EASA obrazac 20a Dozvola za let

Dodatak IV – EASA obrazac 20b Dozvola za let (koju izdaju odobrene organizacije)

Dodatak V – EASA obrazac 24 Ograničeno uvjerenje o plovidbenosti

Dodatak VI – EASA obrazac 25 Uvjerenje o plovidbenosti

Dodatak VII – EASA obrazac 45 Uvjerenje o buci

Dodatak VIII – EASA obrazac 52 Izjava o usuglašenosti zrakoplova

Dodatak IX – EASA obrazac 53 Uvjerenje o vraćanju u uporabu zrakoplova

Dodatak X – EASA obrazac 55 Uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju

Dodatak XI – EASA obrazac 65 Pismo o suglasnosti za proizvodnju bez odobrenja organizacije za proizvodnju

Dodatak I

Uvjerenje o spremnosti za upotrebu-EASA obrazac 1 iz Aneksa I (Dio 21)

1. Nadležni organ / Država / Approving Competent Authority / Country		2. UVJERENJE O SPREMNOSTI ZA UPORABU AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE EASA OBRAZAC 1 EASA FORM 1			3. Jedinstveni broj uvjerenja / Form Tracking No.	
4. Ime i adresa organizacije / Organisation Name and Address:						
6. Predmet / Item	7. Opis / Description	8. Kataloški broj / Part No	9. Količina / Qty	10. Serijski broj / Serial No	5. Radni nalog/Ugovor/Faktura / Work Order/Contract/Invoice	
					11. Status/Rad / Status/Work	
12. Napomene / Remarks						
13a. Potvrđuje da su gore navedeni predmeti izrađeni sukladno / Certifies that the items identified above were manufactured in conformity to		14a. Dio 145.A.50 Vraćanje za uporabu Ostali propisi navedeni u rubrici 12 Part 145.A.50 Release to Service Other regulation specified in block 12				
□ odobrenim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi / approved design data and are in condition for safe operation		Potvrđuje da je, ako nije drugačije navedeno u rubrici 12, rad naveden u rubrici 11 i opisan u rubrici 12 završen sukladno Dijelu 145 i u pogledu navedenog rada predmeti se smatraju spremnim za uporabu. Certifies that unless otherwise specified in block 12, the work identified in block 11 and described in block 12, was accomplished in accordance with Part-145 and in respect to that work the items are considered ready for release to service.				
13b. Potpis ovlaštenog lica / Authorised signature		13c. Broj odobrenja/autorizacije / Approval/Authorisation number		14b. Potpis ovlaštenog lica / Authorised signature		14c. Broj uvjerenja/odobrenja / Certificate/Approval Ref. No.
13d. Ime / Name		13e. Datum / Date (dd mm yyyy)		14d. Ime / Name		14e. Datum / Date (dd mm yyyy)
ODGOVORNOST KORISNIKA/UGRADITELJA/ USER/INSTALLER RESPONSIBILITIES „Ovo uvjerenje ne predstavlja automatski ovlaštenje za ugradnju predmeta. Kada korisnik/ugraditelj obavlja rad sukladno propisima nadležnog organa za plovidbenost koje nije navedeno u rubrici 1, od izuzetnog značaja je da se korisnik/ugraditelj uvjeri da njegov nadležni organ za plovidbenost prihvata predmete od nadležnog organa za plovidbenost navedenog u rubrici 1. Izjave u rubrikama 13a i 14a ne predstavljaju uvjerenje za ugradnju. U svim slučajevima evidencija o održavanju zrakoplova mora sadržati uvjerenje za ugradnju izdato od strane korisnika/ugraditelja sukladno nacionalnim propisima prije nego što se zrakoplov smije upotrijebiti za letenje. This certificate does not automatically constitute authority to install the item(s) Where the user/installer performs work in accordance with regulations of an airworthiness authority different than the airworthiness authority specified in block 1, it is essential that the user/installer ensures that his/her airworthiness authority accepts items from the airworthiness authority specified in block 1. Statements in blocks 13a and 14a do not constitute installation certification. In all cases aircraft maintenance records must contain an installation certification issued in accordance with the national regulations by the user/installer before the aircraft may be flown.”						

EASA Obrazac 1 -21 izdanje 2 / EASA Form 1-21 issue 2

Naputak za uporabu EASA Obrasca 1

Ovi se naputci odnose samo na uporabu EASA Obrasca 1 za namjene proizvodnje. Treba obratiti pažnju na Dodatak II Aneksu I (Dio M) [Uredbe (EZ) br. 2042/2003] koji obuhvata uporabu EASA Obrasca 1 za namjene održavanja.

1. NAMJENA I UPORABA

- 1.1. Osnovna svrha uvjerenje je izjava o plovidbenosti novih zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja ("predmeti")
- 1.2. Između uvjerenja i predmeta se uspostavlja korelacija. Izdavalac uvjerenja mora da zadrži uvjerenje na način koji dozvoljava provjeru izvornih podataka.
- 1.3. Uvjerenje je prihvatljivo mnogim nadležnim organima za plovidbenost, ali može ovisiti od bilateralnih sporazuma i/ili politike nadležnog organa za plovidbenost.
- 1.4. Ovo uvjerenje nije otpremnica.
- 1.5. Zrakoplov se ne smije vratiti u uporabu na temelju ovog uvjerenja.
- 1.6. Ovo uvjerenje ne predstavlja dozvolu za ugrađivanje predmeta na određeni zrakoplov, motor ili elisu, ali pomaže krajnjem korisniku da utvrdi njegov status plovidbenosti.
- 1.7. Kombinacija proizvedenih i održavanih predmeta vraćenih u uporabu nije dopuštena na jednom uvjerenju.
- 1.8. Kombinacija predmeta certificiranih sukladno "odobrenim podacima" i sa "neodobrenim podacima" nije dopuštena na jednom uvjerenju.

2. OPĆI FORMAT

- 2.1. Uvjerenje mora biti sukladno priloženom formatu, uključujući brojeve rubrika i njihov raspored. Veličina rubrike može da se mijenja da bi odgovarala potrebama individualne primjene, ali ne u opsegu koja bi uvjerenje učinio neprepoznatljivim.
- 2.2. Uvjerenje mora biti u položenom formatu (landscape) pri čemu se dimenzije (veličina) uvjerenja mogu povećavati ili smanjivati, uz uvjet da uvjerenje ostane prepoznatljivo i čitljivo. Ako o tome postoji dilema, neophodno je da se konsultira BHDCA.
- 2.3. Izjava o odgovornosti korisnika, odnosno onog ko ugrađuje predmet, može biti stavljena sa bilo koje strane obrasca.
- 2.4. Svi upisi moraju biti jasni i čitljivi.
- 2.5. Obrazac uvjerenja može da se unaprijed odštampa ili izradi na računalu, ali u svakom slučaju, otisak linija i slova bude jasan i čitljiv i sukladan utvrđenom formatu.
- 2.6. Uvjerenje će biti na engleskom jeziku, i, ako je odgovarajuće, na jednom ili više drugih jezika.
- 2.7. Podaci koji se unose u uvjerenje mogu se ispisati pisačom mašinom, na računalu, ili ručno velikim štampanim slovima i moraju biti lako čitljivi.
- 2.8. Radi jasnoće, potrebno je svesti korištenje skraćenica na minimum.
- 2.9. Preostali prostor na poledini uvjerenja može da koristi izdavalac uvjerenja za dodatne podatke, ali ne smije da sadrži bilo kakve izjave u smislu potvrde. Svaka uporaba poledine uvjerenja mora biti navedena u odgovarajućoj rubrici na prednjoj strani uvjerenja.

3. KOPIJE

- 3.1. Broj kopija uvjerenja koji se šalje stranki ili koje zadržava izdavalac uvjerenja, nije ograničen.

4. GREŠKA(E) NA UVJERENJU

- 4.1. Ako krajnji korisnik uoči grešku(e) na uvjerenju, mora o tome napisмено da obavijesti izdavatelja uvjerenja. Izdavalac može da izda novo uvjerenje samo ako može da potvrdi i ispravi grešku(e).
- 4.2. Novo uvjerenje mora da ima novi referentni broj, potpis i datum.

- 4.3. Zahtjev za novim uvjerenjem može biti ispoštovan bez ponovne potvrde stanja predmeta. Novo uvjerenje nije izjava o trenutnom stanju i treba da se poziva na prethodno uvjerenje u rubrici 12 sljedećom izjavom: "Ovo uvjerenje ispravlja grešku(e) u rubrici(kama) [upišite rubriku(e) koja(e) se ispravlja] uvjerenja [upišite originalni referentni broj] od [upišite datum originalnog uvjerenja] i ne obuhvata usuglašenost/stanje/vraćanje u uporabu". Oba uvjerenja treba da se čuvaju sukladno periodu čuvanja prvog uvjerenja.

5. POPUNJAVANJE UVJERENJA OD STRANE IZDAVATELJA

Rubrika 1 Nadležni organ/država

Navesti naziv i državu nadležnog organa pod čijom jurisdikcijom je ovo uvjerenje izdato. Kada je nadležni organ Agencija, upisati samo "EASA".

Rubrika 2 Zaglavlje EASA Obrasca 1

"UVJERENJE O SPREMNOSTI ZA UPORABU"
AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE EASA
OBRAZAC 1
EASA FORM 1"

Rubrika 3 Referentni broj obrasca

Unijeti jedinstveni broj određen sustavom/procedurom dodjeljivanja broja organizacije navedene u rubrici 4; ono može uključivati alfanumeričke znakove.

Rubrika 4 Naziv i adresa organizacije

Unijeti puni naziv i adresu proizvodne organizacije (vidi EASA Obrazac 55 List A) koja je spremila za uporabu predmete na koje se odnosi uvjerenje. Logotip organizacije, i slično, je dozvoljeno pod uvjetom da može da stane unutar rubrike.

Rubrika 5 Radni nalog/Ugovor/Račun

Da bi se olakšalo praćenje predmeta, unijeti broj radnog naloga, broj ugovora, broj računa, ili slični referentni broj.

Rubrika 6 Predmet

Unijeti brojeve reda predmeta, kada postoji više od jednog reda predmeta. Ova rubrika omogućava lako unakrsno upućivanje na rubriku 12 ("Napomene").

Rubrika 7 Opis

Unijeti ime ili opis predmeta. Prednost bi trebala da se da terminu koji se koristi u instrukcijama za kontinuiranu plovidbenost ili podacima o održavanju (npr. Ilustrirani katalog dijelova, Priručnik za održavanje zrakoplova, Servisni bilten, Priručnik za održavanje komponenti) (*Illustrated Parts Catalogue, Aircraft Maintenance Manual, Service Bulletin, Component Maintenance Manual*).

Rubrika 8 Kataloški broj

Unijeti kataloški broj (*part number*), kao što piše na predmetu, ili na oznaci (*tag*)/ambalaži. Ako se radi o motoru ili elisi, oznaka tipa može da se koristi.

Rubrika 9 Količina

Navesti količinu predmeta.

Rubrika 10 Serijski broj

Ako se propisima zahtijeva da predmet ima serijski broj, unijeti ga ovdje. Dodatno, bilo koji drugi serijski broj, koji nije zahtijevan propisima, također može da bude unesen. Ako predmet nema serijski broj, unijeti "N/A".

Rubrika 11 Status/Rad

Unijeti ili "PROTOTIP/PROTOTYPE" ili "NOVI/NEW" Unijeti "PROTOTIP/PROTOTYPE" kod

- (i) Proizvodnje novog predmeta sukladno neodobrenim projektnim podacima.
- (ii) Ponovne certifikacije od strane organizacije, navedene u rubrici 4 prethodnog uvjerenja nakon izmjene ili rada na ponovnoj certifikaciji na predmetu, prije puštanja u rad (npr. nakon uvođenja promjene dizajna,

korekcije defekta, inspekcije ili testovi, ili obnavljanje vijeka skladištenja). Detalji o originalnom izdavanju uvjerenja o vraćanju u uporabu i izmjene ili rad na ispravljanju se unose u rubriku 12.

Unijeti "NOVI/NEW" kod

- (i) Proizvodnje novog predmeta sukladno odobrenim projektnim podacima.
- (ii) Ponovne certifikacije od strane organizacije navedene u rubrici 4 predhodnog uvjerenja nakon izmjene ili rada na ponovnoj certifikaciji na predmetu, prije puštanja u rad (npr. nakon uvođenja promjene dizajna, korekcije defekta, inspekcije ili testovi ili obnavljanje vijeka skladištenja). Detalji o originalnom izdavanju uvjerenja o vraćanju u uporabu i izmjene ili rad na ispravljanju se unose u rubriku 12.
- (iii) Ponovne certifikacije od strane proizvođača predmeta ili organizacije navedene u rubrici 4 predhodnog uvjerenja predmeta od "prototipa" (usklađenost sa neodobrenim podacima) ka "novom" (usklađenost sa odobrenim podacima i da je u stanju da sigurno radi), koja slijedi nakon odobravanja projektnih podataka, pod uvjetom da se projektni podaci nisu promijenili. Sljedeća izjava se unosi u rubriku 12:

PONOVNA CERTIFIKACIJA PREDMETA OD "PROTOTIPA" KA "NOVOM": OVAJ DOKUMENT POTVRĐUJE ODOBRENJE PROJEKTHNIH PODATAKA [UNIJETI BROJ TC/STC, RAZINU REVIZIJE] OD [UNIJETI DATUM UKOLIKO JE NEOPHODAN RADI IDENTIFICIRANJA STATUSA REVIZIJE] GODINE, PREMA KOJEM JE OVAJ PREDMET (SU OVI PREDMETI) PROIZVEDEN(I).

RE-CERTIFICATION OF ITEMS FROM 'PROTOTYPE' TO 'NEW': THIS DOCUMENT CERTIFIES THE APPROVAL OF THE DESIGN DATA [INSERT TC/STC NUMBER, REVISION LEVEL], DATED [INSERT DATE IF NECESSARY FOR IDENTIFICATION OF REVISION STATUS], TO WHICH THIS ITEM (THESE ITEMS) WAS (WERE) MANUFACTURED.

U ovom slučaju se obilježava kvadratić "odobrenim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi" u rubrici 13a

- (iv) Ispitivanje predmeta kojem je ranije izdato uvjerenje o vraćanju u uporabu prije puštanja u uporabu sukladno standardu ili specifikaciji navedenoj od strane mušterije (čiji detalji zajedno sa originalnim uvjerenjem o vraćanju u uporabu se unose u rubriku 12), ili da bi se uspostavila plovidbenost (obješnjenje o osnovi za puštanje u uporabu i detalji originalnog uvjerenja o vraćanju u uporabu se unose u rubriku 12).

Rubrika 12 Napomene

Opisati rad naveden u rubrici 11, izravno ili upućivanjem na prateću dokumentaciju koja je korisniku ili ugraditelju potrebna da utvrdi plovidbenost predmeta u vezi sa radom koji je ovjeren. Ako je neophodno, poseban list se može koristiti stavljanjem veze na EASA Obrazac 1. Za svaki navod mora jasno da se navede na koji se predmet (e) iz rubrike 6 odnosi. Ako nema navoda, upisuju se "Nema navoda/none".

Unijeti opravdanje za izdavanje uvjerenja u slučaju neodobrenih projektnih podataka u rubriku 12 (npr. u očekivanju tipskog certifikata, samo za testiranje, u očekivanju odobrenih podataka).

Kada se podaci štampaju na elektronskom EASA Obrascu 1, svi odgovarajući podaci koji nisu primjereni za druge rubrike, upisuju se u ovu rubriku.

Rubrika 13a Obilježite samo jedan od sljedećih kvadratića:

- (a) Obilježite "odobrenim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi" kvadratić ako je/su predmet(i) proizveden koristeći odobrene projektne podatke i utvrđeno je da je u stanju da sigurno radi.
- (b) Obilježite "neodobrenim projektnim podacima navede-nim u rubrici 12" kvadratić ako je/su predmet(i) proizveden koristeći odgovarajuće neodobrene projektne podatke. Objasnite razlog u rubrici 12 (npr. u očekivanju uvjerenja o tipu, samo za testiranje, u očekivanju odobrenih podataka).

Kombinacija predmeta kojima je izdato uvjerenje o vraćanju u uporabu sukladno "odobrenim podacima" i sa "neodobrenim podacima" nije dopuštena na jednom uvjerenju.

Rubrika 13b Potpis ovlaštene osobe

Ovdje će se potpisati ovlaštena osoba. Samo osobama, koje su naročito ovlaštene prema pravilima i politikom BHDCA, dozvoljeno je da se potpišu u ovoj rubrici. Da bi se pomoglo prepoznavanje, može se dodati jedinstveni broj kojim se identificira ovlaštena osoba.

Rubrika 13c Broj odobrenja/autorizacije

Unijeti broj/referencu odobrenja/autorizacije. BHDCA dodjeljuje ovaj broj ili referencu.

Rubrika 13d Ime

Čitko unijeti ime osobe koja potpisuje u rubrici 13b.

Rubrika 13e Datum

Unijeti datum kada je potpisana rubrika 13b, pri čemu format datum mora biti sljedeći: dd = dan označen pomoću dvije cifre, mmm = prva tri slova mjeseca, yyyy = godina označena pomoću četiri cifre.

Rubrike 14a-14e Opći zahtjevi za rubrike 14a-14e:

Ne koristi se za vraćanje u uporabu nakon proizvodnje. Osjenčiti, potamniti, ili obilježiti na neki drugi način da bi se spriječila nenamjerna ili neovlaštena uporaba.

Odgovornost korisnika/ugrađivača

Staviti sljedeću izjavu na uvjerenje da bi se obavijestili krajnji korisnici da nisu oslobođeni odgovornosti u vezi sa ugrađivanjem i korištenjem predmeta koji prate obrazac:

"OVO UVJERENJE NE PREDSTAVLJA AUTOMATSKI OVLAŠTENJE ZA UGRADNJU PREDMETA.

KADA KORISNIK/UGRADITELJ OBAVLJA RAD SUKLADNO PROPISIMA NADLEŽNOG ORGANA ZA PLOVIDBENOST, KOJE NIJE NAVEDENO U RUBRICI 1, OD IZUZETNOG ZNAČAJA JE DA SE KORISNIK/UGRADITELJ UVJERI DA NJEGOV NADLEŽNI ORGAN ZA PLOVIDBENOST PRIHVATA PREDMETE OD NADLEŽNOG ORGANA ZA PLOVIDBENOST NAVEDENOG U RUBRICI 1.

IZJAVE U RUBRIKAMA 13A I 14A NE PREDSTAVLJAJU UVJERENJE ZA UGRADNJU. U SVIM SLUČAJEVIMA EVIDENCIJA O ODRŽAVANJU ZRAKOPLOVA MORA SADRŽATI UVJERENJE ZA UGRADNJU IZDATO OD STRANE KORISNIKA/UGRADITELJA SUKLADNO NACIONALNIM PROPISIMA PRIJE NEGO ŠTO SE ZRAKOPLOV SMIJE UPOTRIJEBITI ZA LETENJE.

THIS CERTIFICATE DOES NOT AUTOMATICALLY CONSTITUTE AUTHORITY TO INSTALL THE ITEM(S).

WHERE THE USER/INSTALLER PERFORMS WORK IN ACCORDANCE WITH REGULATIONS OF AN AIRWORTHINESS AUTHORITY DIFFERENT THAN THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1, IT IS ESSENTIAL THAT THE USER/INSTALLER ENSURES THAT HIS/HER AIRWORTHINESS AUTHORITY ACCEPTS ITEMS FROM THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1.

STATEMENTS IN BLOCKS 13A AND 14A DO NOT ACCORDANCE WITH THE NATIONAL REGULATIONS BY
CONSTITUTE INSTALLATION CERTIFICATION. IN ALL THE USER/INSTALLER BEFORE THE AIRCRAFT MAY BE
CASES AIRCRAFT MAINTENANCE RECORDS MUST FLOWN."
CONTAIN AN INSTALLATION CERTIFICATION ISSUED IN

Dodatak II

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	
POTVRDA O PROVJERI PLOIDBENOSTI AIRWORTHINESS REVIEW CERTIFICATE	
ARC oznaka: ARC reference: (Broj provjeka / Ref. No.)	
Prema [Pravni temelj] za izdavanje potvrde] koji su na snazi, BHDCA ovim potvrđuje da se sljedeći zrakoplov: <i>Pursuant to [Legal Basis for issue of Certificate] for the time being in force, BHDCA hereby certifies that the following aircraft:</i>	
Proizvođač zrakoplova: _____ <i>Aircraft manufacturer:</i> Oznaka proizvođača: _____ <i>Manufacturer's designation:</i> Registracija zrakoplova: _____ <i>Aircraft registration:</i> Serijski broj zrakoplova: _____ <i>Aircraft serial Number:</i>	
smatra plovibnim u vrijeme provjere. <i>is considered airworthy at the time of the review.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i>	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i>
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i>	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i>
Prvo produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni temelj] u protekloj godini. Zrakoplov je ploviben u vrijeme izdavanja ovog produženja. <i>1st Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i>	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i>
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i>	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i>
Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i>	Odobrenje br: _____ <i>Approval Reference:</i>
Drugo produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni temelj] u protekloj godini. Zrakoplov je ploviben u vrijeme izdavanja ovog produženja. <i>2nd Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i>	Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i>
Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i>	Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i>
Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i>	Odobrenje br: _____ <i>Approval Reference:</i>

Dodatak III

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA]
[COMPETENT AUTHORITY, STATE]

DOZVOLA ZA LET
PERMIT TO FLY

REGISTAR ZRAKOPLOVA <i>AIRCRAFT REGISTER</i>	Dokument broj: <i>Document No:</i>
Ova dozvola je izdana sukladno [Pravni temelj za izdavanje dozvole] i njom se potvrđuje da je zrakoplov sposoban za siguran let za namjene i pod uvjetima navedenim u njoj i važi u državama članicama. <i>This permit to fly is issued pursuant to [Legal Basis] and certifies that the aircraft is capable of safe flight for the purpose and within the condition listed below and is valid in all Member States.</i> Ova dozvola važi i u zračnom prostoru država koje nisu članice ako se dobije posebno odobrenje nadležnih vlasti tih država. <i>This permit is also valid for flight to and within non Member States provided separate approval is obtained from the competent authorities of such States.</i>	1. Oznaka državne pripadnosti i registracijska oznaka: <i>Nationality and registration mark:</i> E7-
2. Proizvođač zrakoplova / tip: <i>Aircraft manufacturer / type:</i>	3. Serijski broj zrakoplova: <i>Aircraft serial number:</i>
4. Dozvola obuhvata: [namjena je sukladna 21.A.701(a)] <i>The permit covers: [purpose in accordance with 21.A.701(a)]</i>	
5. Imatelj: [ako je dozvola za let izdana u namjene iz 21.A.701(a)(15) navesti „registrirani vlasnik“] <i>Holder: [in case permit to fly issued for the purpose of 21.A.701(a)(15) this should state „the registered owner“]</i>	
6. Uvjeti / napomene: <i>Conditions / remarks:</i>	
7. Vrijeme važenja: <i>Validity period:</i>	
8. Mjesto i datum izdavanja: <i>Place and date of issue:</i>	9. Potpis ovlaštenog lica: <i>Signature of the competent representative:</i>

FAA Form 30a

Dodatak IV

[DRŽAVA ILI EASA]
[STATE OR EASA]DOZVOLA ZA LET
PERMIT TO FLY

Naziv i adresa organizacije koja je izdala dozvolu za let <i>Name and address of the organization issuing the permit to fly</i>		Dokument broj: <i>Document No.</i>	
Ova dozvola je izdana sukladno [Pravni temelj za izdavanje dozvole] i njom se potvrđuje da je zrakoplov sposoban za siguran let za namjenu i pod uvjetima navedenim u njoj i važi u državama članicama. <i>This permit to fly is issued pursuant to [Legal Basis] and certifies that the aircraft is capable of safe flight for the purpose and within the condition listed below and is valid in all Member States.</i> Ova dozvola važi i u zračnom prostoru država koje nisu članice ako se dobije posebno odobrenje nadležnih vlasti tih država. <i>This permit is also valid for flight to and within non Member States provided separate approval is obtained from the competent authorities of such States.</i>		1. Oznaka državne pripadnosti i registracijska oznaka: <i>Nationality and registration mark:</i> E7-	
2. Proizvođač zrakoplova / tip: <i>Aircraft manufacturer / type:</i>		3. Serijski broj zrakoplova: <i>Aircraft serial number:</i>	
4. Dozvola obuhvata: [namjena je sukladna 21.A.701(a)] <i>The permit covers: [purpose in accordance with 21.A.701(a)]</i>			
5. Imatelj: [Organizacija koja izdaje dozvolu za let] <i>Holder: [Organisation issuing the permit to fly]</i>			
6. Uvjeti / napomene: <i>Conditions / remarks:</i>			
7. Vrijeme važenja: <i>Validity period:</i>			
8. Mjesto i datum izdavanja: <i>Place and date of issue:</i>		9. Potpis ovlaštenog lica: <i>Signature of the competent representative:</i>	
		Ime: <i>Name:</i> Broj organizacije: <i>Approval Reference No:</i>	

EASA Form 206

Dodatak V

Ograničeno uvjerenje o plovidbenosti – EASA Obrazac 24

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA - LOGO]
[COMPETENT AUTHORITY, STATE - LOGO]
ОГРАНИЧЕНО УВЈЕРЕНЈЕ О ПЛОВИДБЕНОСТИ
RESTRICTED CERTIFICATE OF AIRWORTHINESS

(1) Број увјеренја: Certificate number:	[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	(2) Врста зракоплова: Class of aircraft:
1. Ознака државне припадности и регистрациска ознака: Nationality and registration mark: E7-	2. Произвођач зракоплова и ознака произвођача: Manufacturer and manufacturer's designation of aircraft:	3. Серијски број зракоплова: Aircraft serial number:
4. Категорија: Category:		
5. Ово увјеренје о пловидбености издано је суkladно ⁽¹⁾ [Конвенцији о међународном цивилном зракопловству од 7. проsinca 1944], [Правни темелј за издавање увјеренја] за наведени зракоплов који се сматра пловидбеним ако се одржава и користи суkladно наведеним и одговарајућим ограничењима за коришћење. <i>This Certificate of Airworthiness is issued pursuant to the ⁽¹⁾ [Convention on International Civil Aviation dated 7 December 1944], [Legal Basis] in respect of the abovementioned aircraft which is considered to be airworthy when maintained and operated in accordance with the foregoing and the pertinent operating limitations.</i>		
Поред наведеног, примјенјују се слиједећа ограничења: <i>In addition to above the following restrictions apply:</i>		
⁽⁶⁾ [Зракоплов се може користити у међународном промету без обзира на наведена ограничења] <i>[The aircraft may be used in international navigation notwithstanding above restrictions]</i>		
Датум издавања: Date of issue:	Потпис: Signature:	
Број протокола: Ref. No.		
6. Ово ограничење увјеренја о пловидбености је важеће док се не опозове од стране надлежног органа Босне и Херцеговине. Важећа Потврда о провјери пловидбености мора бити приложена уз ово увјеренје. <i>This Restricted Certificate of Airworthiness is valid unless revoked by the competent authority of the Bosnia and Herzegovina. A current Airworthiness Review Certificate shall be attached to this certificate.</i>		

EASA form 24 issue 2

Ово увјеренје мора се налазити у зракоплову на сваком лету
This certificate shall be carried on board during all flights

.....
(1) (2) (3) - одговорна држава или државе зракопловног регистра
(4) (5) (6) - Ресурс: http://easa.europa.eu

Dodatak VI
Uvjerjenje o plovidbenosti – EASA Form 25

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA - LOGO]
 [COMPETENT AUTHORITY, STATE - LOGO]
UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI
CERTIFICATE OF AIRWORTHINESS

(1) Broj uvjerenja: <i>Certificate number:</i>	(2) Vrsta zrakoplova: <i>Class of aircraft:</i>
1. Oznaka državne pripadnosti i registracijska oznaka: <i>Nationality and registration mark:</i> E7-	2. Proizvođač zrakoplova i oznaka proizvođača: <i>Manufacturer and manufacturer's designation of aircraft:</i>
4. Kategorija: <i>Category:</i>	3. Serijski broj zrakoplova: <i>Aircraft serial number:</i>
5. Ovo uvjerenje o plovidbenosti izdano je sukladno Konvenciji o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu od 7. prosinca 1944, [Pravni temelj za izdavanje uvjerenja] za navedeni zrakoplov koji se smatra plovidbenim ako se održava i koristi sukladno navedenim i odgovarajućim ograničenjima za korištenje. <i>This Certificate of Airworthiness is issued pursuant to the Convention on International Civil Aviation dated 7 December 1944, [Legal Basis] in respect of the abovementioned aircraft which is considered to be airworthy when maintained and operated in accordance with the foregoing and the pertinent operating limitations.</i> Ograničenja/Napomena: <i>Limitations/Remark:</i> (3) Datum izdavanja: <i>Date of Issue:</i> Broj protokola: <i>Ref. No.:</i>	
6. Ovo uvjerenje o plovidbenosti je važeće dok se ne opozove od strane nadležnog organa Bosne i Hercegovine. Važeća Potvrda o provjeri plovidbenosti mora biti priložena uz ovo uvjerenje. <i>This Certificate of Airworthiness is valid unless revoked by the competent authority of the Bosnia and Herzegovina. A current Airworthiness Review Certificate shall be attached to this Certificate.</i>	

EASA Form 25, 2a.02

Ovo uvjerenje mora se nalaziti u avionu na svakom letu
This Certificate shall be carried on board during all flights

 (1) (2) (3) - neposredno ispunjati, a zatim potpisati

Dodatak VII

REGISTAR ZRAKOPLOVA AIRCRAFT REGISTER				3. Dokument broj: Document No:	
1. [NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]					
2. UVJERENJE O BUCI NOISE CERTIFICATE					
4. Registracijska oznaka: Registration mark: E7-		5. Proizvođač zrakoplova i oznaka proizvođača: Manufacturer and manufacturer's designation of aircraft:		6. Serijski broj zrakoplova: Aircraft serial number:	
7. Motor: Engine:		8. Elisa: Propeller:			
9. Maksimalna masa na polijetanju (kg): Maximum take-off mass (kg):		10. Maksimalna masa na slijetanju (kg): Maximum landing mass (kg):		11. Standard za buku: Noise certification standard:	
12. Dodatne izmjene izvršene u svrhu usuglašavanja s važećim standardima za izdavanje uvjerenja o buci: Additional modifications incorporated for the purpose of compliance with the applicable noise certification standards:					
13. Razina buke puna snaga bočno: Lateral full-power noise level:	14. Razina buke u prilazu: Approach noise level:	15. Razina buke prelet u penjanju: Flyover noise level:	16. Razina buke horizontalni prelet: Overflight noise level:	17. Razina buke na polijetanju: Take-off noise level:	
Napomene: Remarks:					
18. Ovo uvjerenje o buci izdano je sukladno Aneksu 16, Dio I, Konvencije o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu od 7. prosinca 1944. i [Pravni temelj] za izdavanje uvjerenja i njime se potvrđuje da je navedeni zrakoplov, sukladan standardu o buci, dok se održava i koristi sukladno odgovarajućim zahtjevima i operativnim ograničenjima. This Noise Certificate is issued pursuant to Annex 16, Volume I to the Convention on International Civil Aviation dated 7 December 1944, and [Legal Basis] in respect of the abovementioned aircraft, which is considered to comply with the indicated noise standard when maintained and operated in accordance with the relevant requirements and operating limitations.					
19. Datum izdavanja: Date of issue:			20. Potpis: Signature:		
Broj protokola: Ref. No:					

EASA Form 43

Ovo uvjerenje mora se nalaziti u zrakoplovu na svakom letu
This Certificate shall be carried on board during all flights

Dodatak VIII

Izjava o usuglašenosti zrakoplova – EASA Obrazac 52

IZJAVA O USUGLAŠENOSTI ZRAKOPLOVA AIRCRAFT STATEMENT OF CONFORMITY		
1. Država proizvodnje: <i>State of manufacture</i>	2. Bosna i Hercegovina	3. Broj izjave: <i>Statement Ref. No.:</i>
4. Naziv organizacije: <i>Organisation:</i>		
5. Tip zrakoplova: <i>Aircraft Type:</i>	6. Broj tipskog certifikata: <i>Type-certificate Refs:</i>	
7. Registracija ili oznaka zrakoplova: <i>Aircraft Registration or Mark:</i>	8. Identifikacijski broj proizvođača: <i>Manufacturers Identification No.:</i>	
9. Podaci (motor/elisa) (1): <i>Engine/Propeller Details:</i>		
10. Modifikacije i servis bilteni (2): <i>Modifications and/or Service Bulletins</i>		
11. Nalozi za plovidbenost: <i>Airworthiness Directives:</i>		
12. Odobrena slučajna odstupanja od odobrenog dizajna tijekom proizvodnje: <i>Concessions:</i>		
13. Odobrena odstupanja od odobrenog dizajna tijekom proizvodnje (3): <i>Exemptions, Waivers or Derogations:</i>		
14. Napomene: <i>Remark</i>		
15. Uvjerenje o plovidbenosti: <i>Certificate of Airworthiness:</i>		
16. Dopunski zahtjevi: <i>Additional Requirements:</i>		
17. Izjava o usuglašenosti: <i>Statement of Conformity</i>		
Ovim se potvrđuje da zrakoplov u potpunosti odgovara odobrenom dizajnu i podacima datim u rubrikama 9, 10, 11, 12 i 13. <i>It is hereby certified that this aircraft confirms fully to the type-certificated design and to the items above in boxes 9, 10, 11, 12 and 13.</i> Zrakoplov je sposoban za siguran let. <i>The aircraft is in condition for safe operation.</i> Zrakoplov je provjeren u letu. <i>The aircraft has been satisfactorily tested in flight.</i>		
18. Potpis: <i>Signed:</i>	19. Ime: <i>Name:</i>	20. Datum (dan/mjesec/godina): <i>Date (d/m/y) :</i>
21. Broj uvjerenja o osposobljenosti organizacije za proizvodnju: <i>Production Organisation Approval Reference:</i>		

EASA Obrazac 52 izdanje 2 / EASA Form 52 Issue 2

1. Obrisati po potrebi
 2. Obrisati po potrebi
 3. Obrisati po potrebi

Напутак за попуњаванје Изјаве о усуглашености зракоплова ЕАСА Образац 52**1. NAMJENA I OBLAST PRIMJENE**

- 1.1. Korištenje izjave o usuglašenosti zrakoplova, koju je izdao proizvođač radeći na osnovu Dijela 21 (Part-21) Sekcija A, Odjeljak F, jeste opisano u točki 21.A.130 zajedno sa odgovarajućem AMC (Acceptable Means of Compliance).
- 1.2. Svrha izjave o usuglašenosti zrakoplova (EASA obrazac 52), izdate na osnovu Dijela 21 (Part-21), Sekcija A, Odjeljak G, jeste da omogući imatelju uvjerenja o osposobljenosti organizacije za proizvodnju da iskoristi pravo da pribavi jedinstveno uvjerenje o plovidbenosti zrakoplova od BHDCA.

2. OPĆE

- 2.1. Izjava o usuglašenosti mora da odgovara priloženom obrascu, uključujući brojeve rubrika i njihov raspored. Veličina rubrike može da se mijenja da bi odgovarala potrebama individualne primjene, ali ne u obimu koji bi izjavu učinio neprepoznatljivom. Ako o tome postoji dilema, neophodno je da se konsultira BHDCA.
- 2.2. Obrazac izjave može da se unaprijed odštampa ili izradi na računalu, ali tako da otisak linija i slova bude jasan i čitljiv. Unaprijed odštampani tekst dopušten je ako je usuglašen s priloženim obrascem, ali bilo koje druge izjave ili navodi o odobravanju ili potvrđivanju nisu dopušteni.
- 2.3. Podaci koji se unose u obrazac uvjerenja mogu da se ispišu pisačom mašinom, na računalu ili ručno štampanim slovima i moraju biti lako čitljivi. Prihvatljivi su engleski jezik i, ako je to relevantno, jedan ili više službenih jezika države članice koja izdaje izjavu.
- 2.4. Odobrena organizacija za proizvodnju mora da čuva kopiju izjave i njene priloge.

3. POPUNJAVANJE IZJAVE O USUGLAŠENOSTI

- 3.1. Svaka rubrika mora da bude popunjena.
- 3.2. Izjava o usuglašenosti može da se preda BHDCA samo ako su dizajn zrakoplova i njegovi ugrađeni proizvodi odobreni.
- 3.3. Kad je riječ o podacima koji treba da se upišu u rubrike 9, 10, 11, 12, 13 i 14, dopušteno je pozivanje na posebno navedene dokumente koje čuva organizacija za proizvodnju, izuzev ako se s nadležnim organom drukčije ne dogovori.
- 3.4. Svrha izjave o usuglašenosti nije da obuhvati predmete koji moraju da se ugrade da bi se zadovoljila odgovarajuća operativna pravila. Ipak, neki od tih individualnih predmeta mogu da se navedu u rubrici 10 ili u odobrenom dizajnu tipa. Operateri zrakoplova zato se upozoravaju da su sami dužni da garantiraju usuglašenost sa odgovarajućim operativnim pravilima tijekom njihovog rada.

Rubrika 1 Upisuje se ime države proizvodnje.

Rubrika 2 Nadležni organ pod čijom nadležnosti se izdaje izjava o usuglašenosti.

Rubrika 3 U ovu rubriku prethodno se štampa jedinstveni broj, radi kontrole i praćenja izjave. Ako je dokument izrađen na računalu, jedinstveni broj ne mora da bude prethodno odštampan, u kom slučaju je računalo programirano da dodijeli i odštampa jedinstveni broj.

Rubrika 4 Upisuju se pun naziv i adresa na kojoj se nalazi sjedište organizacije koja je izdala izjavu. Ova rubrika može da bude prethodno odštampana. Logotip može da se unese, ako ima mjesta.

Rubrika 5 Upisuje se tip zrakoplova, onako kako je upisan u uvjerenju o tipu i pripadajućoj listi podataka.

Rubrika 6 Upisuju se podaci o referentnim brojevima i izdavanju uvjerenja o tipu za predmetni zrakoplov.

Rubrika 7 Ako je zrakoplov registriran, njegova oznaka je oznaka registracije. Ako zrakoplov nije registriran, ovdje se upisuje oznaka koju prihvati nadležni organ države članice i, po potrebi, nadležni organ treće države.

Rubrika 8 Upisuje se identifikacijski broj koji je odredio proizvođač za kontrolu, praćenje i tehničku podršku proizvodu. Ponekad se navedeni broj naziva serijski broj ili konstruktorov broj.

Rubrika 9 Upisuju se tip motora i elise, onako kako su upisani u odgovarajućem uvjerenju o tipu i pripadajućoj listi podataka. Ovde se prikazuju identifikacijski broj i lokacija (mjesto) proizvođača.

Rubrika 10 Upisuju se odobrene izmjene dizajna zrakoplova.

Rubrika 11 Upisuju se nalozi za plovidbenost (ili ekvivalentni dokumenti) i izjava o usuglašenosti sa opisom metode za ispunjavanje zahtjeva za određeni zrakoplov, uključujući proizvode i ugrađene dijelove, uređaje i opremu. Navodi se i vrijeme koje je potrebno za usuglašavanje.

Rubrika 12 Upisuju se odobrena nenamjerna odstupanja od odobrenog dizajna tipa, koja se ponekad nazivaju koncesija, nepodudarnost, neusuglašenost.

Rubrika 13 Upisuju se dogovoreni izuzeci, odricanja ili odstupanja.

Rubrika 14 Upisuje se napomena. Bilo koja izjava, podatak ili ograničenje koji mogu da utječu na plovidbenost zrakoplova. Ako nema takvih podataka navesti "Ništa".

Rubrika 15 Za traženo uvjerenje o plovidbenosti zrakoplova upisuje se "uvjerenje o plovidbenosti zrakoplova" ili "ograničeno uvjerenje o plovidbenosti zrakoplova".

Rubrika 16 Upisuju se dodatni zahtjevi, kao na primjer, zahtjevi koje prijavi država uvoznik.

Rubrika 17 Važenje izjave o usuglašenosti ovisi od toga da li su popunjene sve rubrike u obrascu. Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju mora da u arhivi ima kopiju izvješća o ispitivanju u letu, zajedno sa svim primijećenim nedostacima i pojedinostima o popravkama. Izviješće o ispitivanju u letu potpisuje osoba ovlaštena za certifikaciju i član posade, recimo, pilot koji je izveo let ili inženjer koji je učestvovao u ovom letu. Ispitivanja u letu su određena prema sustavu kontrole kvalitete proizvođača, kao što je to predviđeno u točki 21.A.139, a posebno u 21.A.139(b)(1)(vi), kako bi se garantiralo da je zrakoplov usuglašen sa odgovarajućim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi. Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju mora da u arhivi ima spisak predmeta dostavljenih ili stavljenih na raspolaganje radi ispunjavanja uvjeta za siguran rad sukladno ovoj izjavi.

Rubrika 18 Izjavu o usuglašenosti smije da potpiše osoba koju je, prema točki 21.A.145(d), za to ovlastio imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju. Za potpis ne smije da se koristi gumeni štambilj.

Rubrika 19 Ime potpisnika izjave treba čitljivo da bude odštampano ili otkucano na pisačkoj mašini.

Rubrika 20 Upisuje se datum potpisivanja izjave.

Rubrika 21 Upisuje se referentni broj odobrenja koje je BHDCA izdala imatelju odobrenja organizacije za proizvodnju.

Dodatak IX

UVJERENJE O VRAĆANJU U UPORABU
CERTIFICATE OF RELEASE TO SERVICE

[NAZIV OVLAŠTENE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU]
[APPROVED PRODUCTION ORGANISATION NAME]

Broj uvjerenja o osposobljenosti organizacije za proizvodnju:
Production organisation approval reference:

Uvjerenje o vraćanju u uporabu je sukladno 21.A.163 (d).
Certificate of release to service in accordance with 21.A.163 (d).

Zrakoplov: **Tip:** **Konstruktorov broj / Registracija:**
Aircraft: Type: Constructor No. / Registration

je održavan kao što je navedeno u radnom nalogu broj:
has been maintained as specified in Work Order:

Kratak opis izvršenih radova:
Brief description of work performed:

Potvrđuje se da su navedeni radovi izvršeni sukladno 21.A.163 (d), i u odnosu na te radove zrakoplov se vraća u uporabu i sposoban je da sigurno leti.

Certifies that the work specified was carried out in accordance with 21.A.163 (d), and in respect to that work the aircraft is considered ready for release to service and therefore is in condition for safe operation.

Ovlašteno lice:
Certifying Staff (name):

(Potpis)
(Signature)

Mjesto:
Location:

Datum: (dan, mjesec, godina)
Date: (day, month, year)

**UVJERENJE O VRAĆANJU U UPORABU
ZRAKOPLOVA – EASA OBRAZAC 53
NAPUTAK ZA POPUNJAVANJE**

U rubriku "KRATAK OPIS IZVRŠENIH RADOVA/
BRIEF DESCRIPTION OF WORK PERFORMED" u EASA

obrascu 53 unose se odobreni podaci koji se koriste da bi se izvršili radovi.

U rubriku "MJESTO/LOCATION" u EASA obrascu 53 unosi se naziv mjesta gde se vrši održavanje, a ne mjesto gde se nalaze objekti organizacije (ako se razlikuju).

Dodatak X

**Uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju iz Odjeljka G Aneksa I (Dio 21)
– EASA obrazac 55**

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	
UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU PRODUCTION ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE	
REFERENCA: BA.21G.(XXX) REFERENCE:	
Na temelju [Pravni temelj] za izdavanje uvjerenja koja je na snazi, i uz poštivanje dolje navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je: <i>Pursuant to the [Legal Basis] for the time being in force and subject to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:</i>	
(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA) (COMPANY NAME AND ADDRESS)	
kao organizacija za proizvodnju, usuglašena sa [Pravni temelj] i odobrena da proizvodi zrakoplovne proizvode, dijelove i uređaje, navedene u priloženoj listi odobrenja, i izdaje odgovarajuća uvjerenja koristeći gornje reference. <i>as a production organisation in compliance with [Legal Basis] approved to produce the products, parts and appliances listed in the attached approval schedule and issue related certificates using the above references.</i>	
UVJETI: <u>CONDITIONS:</u> 1. Ovo uvjerenje je ograničeno Uvjetima odobrenja, koji su sastavni dio ovog uvjerenja; <i>This approval is limited to that specified in the enclosed terms of approval;</i> 2. Ovo uvjerenje zahtijeva usuglašenost sa procedurama navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za proizvodnju; <i>This approval requires compliance with the procedures specified in the approved production organization exposition;</i> 3. Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za održavanje usuglašena sa [Pravni temelj], i ; <i>This approval is valid whilst the approved production organisation remains in compliance with [Legal Basis], and;</i> 4. Pod uvjetom da postoji usuglašenost sa pomenutim uvjetima, ovo uvjerenje važit će neograničeno ako nije prethodno vraćeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto. <i>Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.</i>	
Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX. <i>Date of original issue:</i> Datum revizije: XX.XX.XXXX. <i>Date of this revision:</i> Broj revizije: XX <i>Revision No:</i> Broj protokola: <i>Ref. No:</i>	Potpis ovlaštene osobe: Signed: _____ Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority B&H</i>

[DRŽAVA] ^(*) [STATE]	Uvjeti odobrenja <i>Terms of Approval</i>	TA: [Šifra države.21G.XXXX] TA: [State code.21G.XXXX]
Ovaj dokument je sastavni dio odobrenja organizacije za proizvodnju, broj BA.21G.XXXX, izdan: <i>This document is part of Production Organisation Approval No. BA.21G.XXXX, issued to:</i> Naziv organizacije: <i>Company name:</i>		
Sekcija 1. OPSEG RADA <i>Section 1. SCOPE OF WORK</i>		
PROIZVODNJA: <i>PRODUCTION OF:</i>	PROIZVODI / KATEGORIJE: <i>PRODUCTS / CATEGORIES:</i>	
Za detalje i ograničenja pogledati Priručnik organizacije za proizvodnju, Poglavlje: xxxx <i>For details and limitations refer to the Production Organisation Exposition, Section: xxxx</i>		
Sekcija 2. MJESTA: <i>Section 2. LOCATIONS:</i>		
Sekcija 3. PRAVA: <i>Section 3. PRIVILEGES:</i>		
Organizacija za proizvodnju je ovlaštena da radi sukladno uvjetima odobrenja, postupcima iz priručnika i pravilima datim u 21.A.163. i sukladno sljedećem: <i>The production Organisation is entitled to exercise, within its Terms of Approval and in accordance with the procedures of its Production Organisation Exposition, the privileges set forth in 21.A.163. Subject to the following:</i>		
[zadržati samo odgovarajući tekst] / [keep only applicable text]		
Prije izdavanja odobrenja za dizajn proizvoda, EASA Obrazac 1 se može izdati samo u svrhu usuglašenosti. <i>Prior to approval of the design of the product an EASA Form 1 may be issued only for conformity purposes.</i>		
Izjava o usuglašenosti ne smije se izdati za neodobren zrakoplov. <i>A Statement of Conformity may not be issued for a non-approved aircraft.</i>		
Održavanje se smije izvoditi sukladno Sekciji xxxx Priručnika organizacije za proizvodnju, sve dok se ne traži usuglašenost sa propisima vezanim za održavanje. <i>Maintenance may be performed, until compliance with maintenance regulation is required, in accordance with the Production Organisation Exposition Section xxxx</i>		
Dozvole za let se mogu izdati sukladno Priručniku organizacije za proizvodnju, prema Sekciji yyyy. <i>Permits to fly may be issued in accordance with the Production Organisation Exposition Section yyyy.</i>		
Datum prvog izdavanja: xx.xx.xxxx. <i>Date of original issue:</i> Datum posljednje odobrene revizije: xx.xx.xxxx. <i>Date of last revision approved:</i> Broj revizije: xx <i>Revision No:</i> Broj protokola: <i>Ref. No:</i> Potpis ovlaštene osobe: <i>Signed:</i> _____ Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo ^(*) <i>For the competent authority</i>		

Dodatak XI

Pismo o suglasnosti – EASA obrazac 65 – iz Odjeljka F Aneksa I (Dio 21)

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] <i>[COMPETENT AUTHORITY, STATE]</i>				
PISMO O SUGLASNOSTI ZA PROIZVODNJU BEZ ODOBRENJA ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU LETTER OF AGREEMENT FOR PRODUCTION WITHOUT PRODUCTION ORGANISATION APPROVAL				
[PODNOŠITELJ ZAHTEVA] / [NAME OF THE APPLICANT] [POSLOVNO IME (ako se razlikuje)] / [TRADE NAME (if different)] [ADRESA PODNOŠITELJA ZAHTEVA] / [FULL ADDRESS OF THE APPLICANT]				
DATUM [Dan, mjesec, godina] / Date [Day, Month, Year]: BROJ / REFERENCE: BA.21F.XXX				
Poštovani, Vaš sustav kontrole proizvodnje je provjeren i ocijenjeno je da je usuglašen sa zahtjevima [Pravni temelj]. Shodno tome, suglasni smo da se, prema dolje navedenim uvjetima, usuglašenost proizvoda, dijelova i uređaja na koje se suglasnost odnosi, dokazuje sukladno [Pravni temelj].	Dear Sirs, Your production inspection system has been evaluated and found to be in compliance with [Legal Basis]. Therefore, subject to the conditions specified below, we agree that showing of conformity of products, parts and appliances mentioned below may be done under [Legal Basis].			
ZRAKOPLOV / AIRCRAFT DIO ILI UREĐAJ / PARTS	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center; border: none;"> Broj jedinica <i>No. of Units</i> </td> <td style="text-align: center; border: none;"> Kataloški broj <i>Part Number (P / N)</i> </td> <td style="text-align: center; border: none;"> Serijski Broj <i>Serial Number (S/N)</i> </td> </tr> </table>	Broj jedinica <i>No. of Units</i>	Kataloški broj <i>Part Number (P / N)</i>	Serijski Broj <i>Serial Number (S/N)</i>
Broj jedinica <i>No. of Units</i>	Kataloški broj <i>Part Number (P / N)</i>	Serijski Broj <i>Serial Number (S/N)</i>		
Sljedeći uvjeti se primjenjuju na ovu suglasnost: <i>The following conditions are applicable to this agreement:</i>				
1. Važi dok [naziv organizacije] ispunjava uvjete propisane u Sekciji A, Odjeljak F, Aneksa I (Dio 21) Uredbe [Pravni temelj]. <i>It is valid [Company name] remains in compliance with Section A, Subpart F of the Annex I (part 21) of Regulation [Legal Basis].</i> 2. Zahtjeva se usuglašenost sa postupcima navedenim u priručniku [naziv organizacije], izdanje / datum: <i>It requires compliance with the procedures specified in the [Company name] Manual Ref. / Issue date:</i> 3. Važi do: <i>It terminates on</i> 4. Izjavu o usuglašenosti koju je izdala [naziv organizacije] pod uvjetima iz 21.A.130 gore navedene uredbe ovjerava BHDCA, sukladno postupku priručnika iz točke 2. ovih uvjeta. <i>The Statement of Conformity issued by [Company name] under the provisions of point 21.A.130 of the above mentioned regulation shall be validated by the issuing authority of this letter of agreement in accordance with the procedure of the above referenced manual.</i> 5. [naziv organizacije] mora da obavijesti BHDCA o svakoj izmjeni sustava kontrole proizvodnje koja može da utječe na provjeru ili plovidbenost proizvoda, dijelova i uređaja navedenih u ovoj suglasnosti. <i>[Company name] shall notify BHDCA immediately of any changes to the production inspection system that may affect the inspection, conformity of airworthiness of products and parts listed in this letter.</i>				
Datum: XX.XX.XXXX <i>Date:</i>	Potpis ovlaštene osobe: Signed: _____ Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH For the competent authority B&H			
Broj protokola: Ref. No.:				